מעריב
סופשבוע
כ"ח בניסן, תשמ"ח 15.4.1988

כבישי ישראל,
חור שחור

צביקה פיק,
איפה הוא?

מרים בן פורת,
בלי גלימה

St Michael
MARKS & SPENCER
הסגנון שלך
במשביר לצרכן
במוצ"ש
כל העיר
במשביר
המשביר לצרכן
16.4-22.4.88
בגדי-ים לנשים "גוטקס"
ביקיני חלק ומודפס במקום 29.90 רק 23.90
שלם חלק במקום 39.90 רק 31.90
שלם מודפס במקום 59.90 רק 47.90
הצעה מיוחדת
מגבות חוף אמריקאיות 75x150 רק 18.90
DUNDEE
טוניקות חוף מודפסות מטריקו 15% הנחה
בגדי ים ומכנסי גלישה 19.90
HANG TEN
הצעה מיוחדת לגברים
גופיות נשים רק 10.90
SUN KISS
עד אזילת המלאי
חגיגת השבוע
בגדי ים לילדים ולילדות אופנת "פייר" כל המגוון 15% הנחה
לצרכנים הקטנים
מבחר צעצועי פלסטיק לים
SOLE
15% הנחה
תבניות אפיה KAIZER 20% הנחה
נוזל כביסה TIDE 2 ליטר במחיר הזדמנותי רק 12.40
משחת שיניים CREST 50 גר' שי
פסטיבל הבשמים
Christian Dior
NINA RICCI
paco rabanne
ALAIN DELON
SNOB
20% הנחה
ULRIC DE VARENS
30% הנחה
למטופחות
רק במוצאי שבת 16.4.88
על קניה מעל 100 ש"ח -
חולצת T לנשים - צווארון פולו בשווי 14.90

סופשבוע

כ"ח בניסן, תשמ"ח 15.4.1988

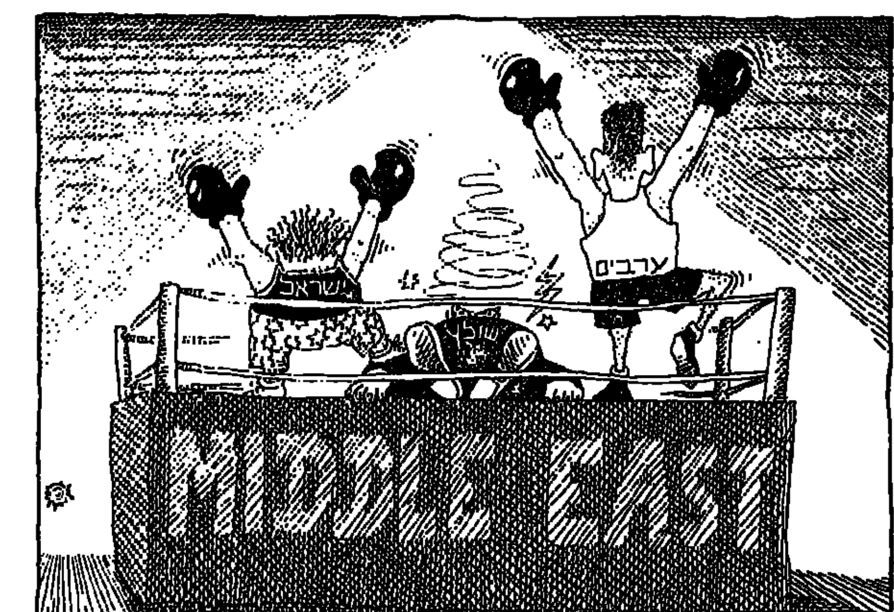
This Magazine Is a Supplement to
Maariv International Edition

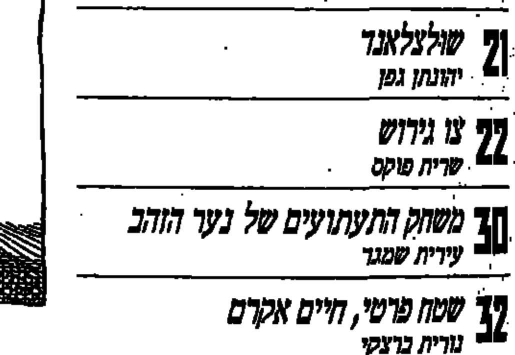
בשער: השופטת מרים בן פורת, פורשת מבית המשפט העליון. כתבה בעמוד 16 (צילום: בני גלזר)

עורך: עמי דוראון
סגנית עורך: דניאלה בוקשטין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, שרי אנסקי, נטע גרינשפן
מודעות: אודי דגן

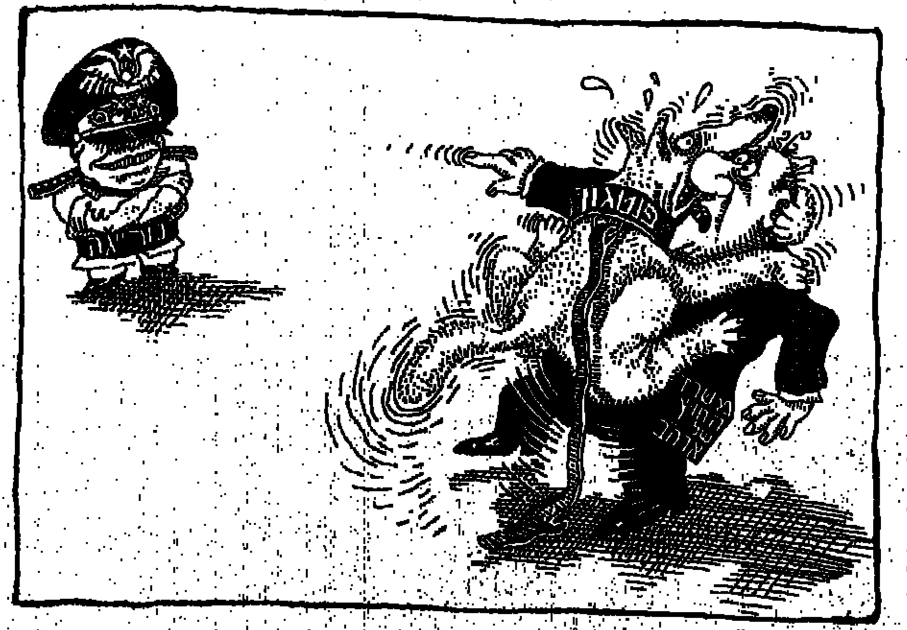
רענן לוריא

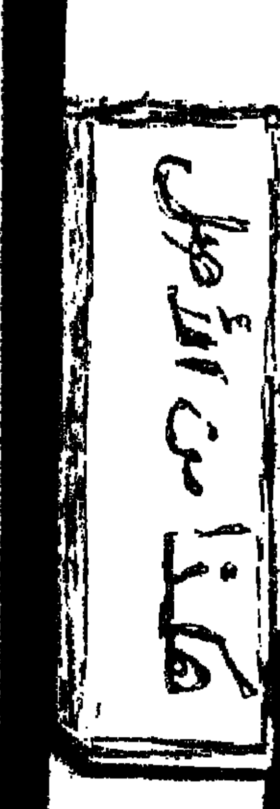

ג'סי ג'קסון מתכונן לקרב הגדול על קולות ניו יורק

"תפוס'תו, גיבור"!

דו"ח **מעריב**
האזרח המפורק

כבישי ישראל חור שחור

מאת אביבה מץ

את התחקיר הזה ערכנו על הכביש בסתם יום של חול, אבנים, בורות והרבה חצץ. אם לדייק, ערכנו אותו במכונית. בנקודת המפגש היומיומית, בנאלית כמעט, שבין המכונית לבין מה שמכונה אצלנו מערכת הכבישים הבינעירונית והעירונית. מה קורה למכונית, לנהג ולמערכת העצבים, כשהצרוף הזה צריך להגיע מתל אביב לחיפה למשל?

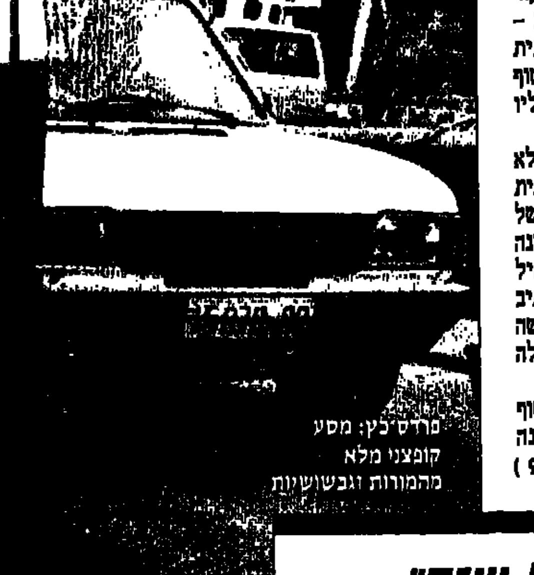
תחקיר קופצני למדי, שבסיומו אפשר שיהיה צורך להחליף את הג'נטים, את הצמיגים ולכוון את מערכת ההגה שקרוב לוודאי נפגעה. כאמור, סתם יום של חול.

בתור התחלה, בחרנו את הכביש מספר 1 במפות הדרכים. ירושלים־תל אביב. הכביש נראה חדש. אספלט שחור ונעים מקדם את פנינו במטרים הראשונים. הגלגלים מחליקים בסימפטיה למה שמכונה "הכביש המהיר". לא חולפים כמה עשרות מטרים ומול ה"ברוכים־הבאים" המפורסם של ירושלים עולים גלגלי המכונית על קבוצת חורים גדולים. עוד לא הסתיים הקילומטר הראשון מן היציאה, ושוב – חורים גדולים בנתיב הימני המרעידים את המכונית וגורמים לדפיקות לב מואצות אצל יושביה. מבט חטוף בחורים אלה, מגלה את האספלט הישן והאפור עליו הונחה שכבת זפת דקה ביותר.

רגלי המרינה שהונפו לכבוד יום העצמאות לא עוזרים למכוניתנו. בקילומטר השני חולפת המכונית מעל שרשרת סדקים, שבקרוב מאוד יהיו לחורים של ממש. זו לא המצאה, זו דרכם של סדקים. הנסיעה אינה שוטפת. שוב סדקים ושוב חורים. אם כך מתחיל הכביש המהיר "הטוב" מה צפוי איתו בהמשך? הנתיב השמאלי של הכביש, מספק לנו את התשובה. כשלושה קילומטרים לאחר היציאה מירושלים מסתמנת התחלה ברורה של השבר הסורי אפריקני.

על אבן דרך מצד ימין רשום: 54. הצומת שבסוף הירידה הגדולה: שמאלה למוצא ובית־זית, ימינה

(המשך בעמוד 9)

פרדס־כץ: מסע קופצני מלא מהמורות וגבשושיות

טולו שניר, סגן מנהל מע"צ: "הפיגור גדל כל שנה"

טולו שנירר, סגן מנהל מע"צ ומנהל אגף הכבישים: "מצב קשה, הצטברות של הזנחה של שנים, כתוצאה מתקציבים מוגבלים לאחזקת כבישים. מחלקי התקציבים לא מבינים איך לשמור על הכביש".

לפי מע"צ יש לנו 4000 קילומטר כביש בינעירוני. בממוצע, צריך כל עשר שנים להחליף את שכבת האספלט הראשונה, כלומר לשפץ כל שנה 400 קילומטר כביש, רק כדי לעמוד בקצב הבלאי, ללא פיתוח. בשנים האחרונות שופצו כ־70 קילומטר בשנה, במקום 400. אומר שניר: "הפיגור הולך וגדל כל שנה. אני פסימי. לא רואה איך אני עוד בחיים שלי אראה משהו. אני מפחד שאזכה לראות איך אנחנו מגיעים לאפס.

"אנחנו צריכים לרבד היום 680 קילומטר. דחוף, בוער. אולי נצליח השנה להגיע ל־140 ק"מ, זה אינו כולל הפתעות שיכולות לצוץ בכל רגע".

איך אתה מסביר שכביש ירושלים, שנבנה לא מזמן (77') על תוואי חדש, כבר הרוס?

"זה נכון, הכביש התקלקל באזור שדה התעופה. תיקנו לפני שנה, הכנסנו רשתות מתכת ושוב הופיעו שם סדקים. הסתבר שאדמת החרסית תופחת".

לא לוקחים את זה בחשבון?

"ידענו, כל הזמן נעשות בדיקות... יכול להיות שיהיה צורך להרים את השכבות העליונות של האדמה, זה לא נעשה מראש, קשה לי להגיד למה... קורה".

אתם הרי המומחים, הבלעדיים בארץ, איך זה קורה לכם?

"אנחנו הבלעדיים בארץ ולצערי הרב זה קורה לנו".

בוא נקח למשל את הכביש הישן לחיפה, מה קורה שם?

"בכביש זה קרה דבר אחר. כשנוסעים מצומת בית־ליד לכפר־סבא, אנחנו מסיבות תקציביות, רצינו לעשות יותר כבישים, לא שמנו שכבה עליונה בכוונה שבעוד שנה נתקן את זה. חשבנו לקרצף את כל השכבה הראשונה ולשים שכבה חדשה".

מדוע כשאתם סוללים שכבה חדשה, בסופו של דבר, תמיד יוצא ששני המסלולים אינם שווים בגובה. למה אחרי ארבעים שנה עוד לא למדתם לסלול כביש אחיד?

"הבעיה היא שנפח התנועה בשני המסלולים אינו שווה, הרוב נוהגים במסלול הימני ואז כשסוללים כביש חדש, מיד מופיעים הבדלים בגובה. קנינו שני מכשירי שקילה למשטרת ישראל, כדי לבדוק־עומס יתר, הם עדיין לא מפעילים אותם באופן קבוע אלא באופן מקרי ביותר. שמעתי שלפני שנה עשו 160 דו"חות. לפי דעתי, אם היו עושים 1600 דו"חות עדיין לא היו מגיעים לחצי המלאי".

מכשירי השקילה יפתרו את הבעיות?

"בקליפורניה, כל חמישה עשר מייל יש תחנת שקילה. כל משאית מתחייבת על פי חוק לחשקל, ורק אם אין בה עומס יתר מאשרים לה להמשיך. המשטרה שם עושה את הבדיקות האלה. רכב עם עומס יתר מיד מושבת ונקנס. אצלנו הנהגים מרוויחים יותר אם נוסעים בעומס יתר. הרכב אמנם נגמר יותר מהר, זה משפיע על ההגה ועל מצב התאונות בכבישים אבל כולם עושים את זה".

מה עם איכות האספלט?

"עד 73' קיבלנו נפט מאיראן. אחרי משבר האנרגיה אנחנו מקבלים נפט ממקור אחר ומכיוון שהאספלט בא ממקור אחד בלבד – בתי הזיקוק, אנו נאלצים להשתמש רק בו. אני לא יודע, אבל כשהאמריקנים בנו כאן את שדות התעופה, קרה לא פעם שהחזירו את כל האספלט בחזרה בגלל איכות ירודה".

מה יהיה?

"אני לא יודע. אנחנו מקבלים 6000 שקל לאחזקת קילומטר כביש. בגרמניה מקבלים לקילומטר אחד של אחזקה 35,000 מרק (כ־35,000 שקל)".

מה אפשר לעשות ב־6000 שקל?

"שאלה טובה. כלום".

צילם: יוסי אלוני

הכביש – זירת הקרב לא רק בין נהג אחד לשני, או בין הנהג ומכוניתו, אלא בראש ובראשונה הנהג לאספלט. עורקים מתמשכים של בורות ומהמורות בגוונים ובעומקים שונים של שחור, שמורטים את העצבים והורסים את המכונית עד לפני סכנת החיים. משרד התחבורה אינו אחראי לכבישים בינעירוניים, זה בסמכות מע"צ, במשרד השיכון. שם אין כסף ויש [illegible] בוערות בסדר הקדימויות שלהם. הכל מודים שמצב הכבישים גרוע, אבל לאיש אין הכוח הפוליטי או התקציב לטפל בנושא טיפול שורש. והנהג, משלם את המחיר ובעיקר – שותק. תחקיר

קורפו: "עיוות היסטורי"

שר התחבורה, חיים קורפו, מודה: "נכון, זאת עובדה נכונה שמצב הכבישים בארץ אינו טוב. אבל כל מה שקשור בכבישים בינעירוניים זה מתקציב האחזקה של מע"צ, ששייך למשרד השיכון. אני יודע שמצבם קשה. האחריות היחידה שיש לנו זה לגבי תקציב הפיתוח של הכבישים העירוניים, בשיתוף עם הרשויות המקומיות. בנושא האחזקה של הכבישים העירוניים איננו מטפלים, זה בסמכות הרשויות המקומיות בלבד".

מדוע האחריות על הכבישים הבינעירוניים באחריות משרד השיכון, כשבכל העולם זה באחריות משרדי התחבורה?

"זו חלוקה היסטורית, מצב לא תקין, מעוות את הקדימויות, פוגע בתיכנון. אין ספק שהימצאות הנושא במשרד אחד חיונית. הנושא מתחנן להיות במשרד אחד. אני אציע לחברי, לקראת הבחירות, להעביר את הרשויות, למסור את כל מה שקשור לכבישים למשרד התחבורה".

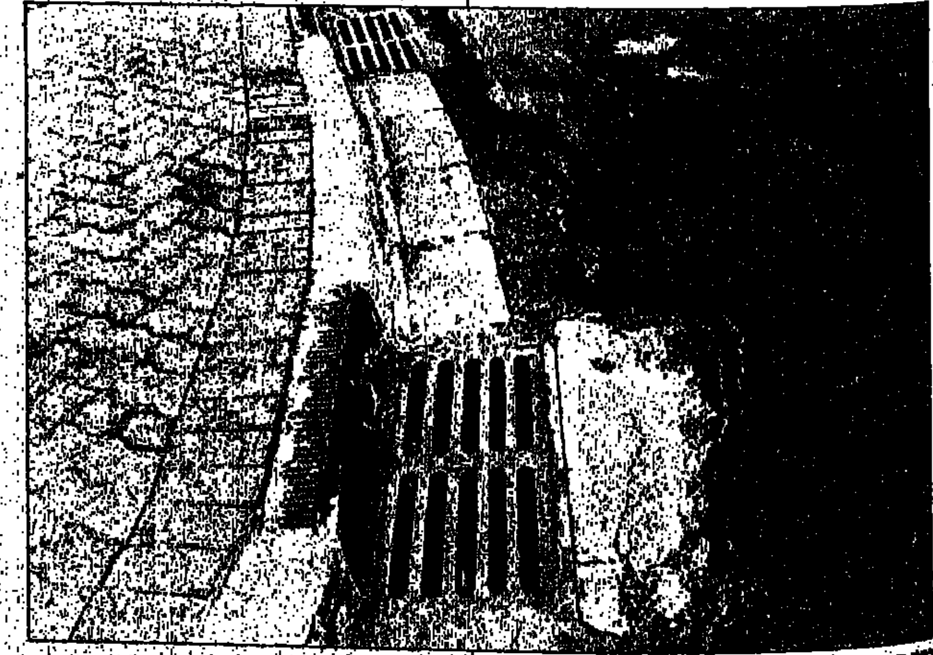
כבישי ישראל. חור שחור

(המשך מעמוד 7)

למכשרת־ציון וישר לתוך חור גדול באמצע הכביש. כאילו יד נעלמה גירדה את האספלט. המכונית נאנקת, הג'נטים בוכים. "יש גבול", אומרת המכונית ליצרן האירופי, היפני או האמריקני שלה. יצרן שלא חשב שיש צורך להוסיף אביזרים מיוחדים, (כמו בולמי זעזועים כפולים למשל), למכוניות שהוא משווק למזרח התיכון. בחלומו הפרוע ביותר לא תיאר לעצמו שהמכונית שלו מסוגלת לנוע בתנאים כאלה. ורק עברו חמישה קילומטרים, עוד היום ארוך.

השבר האפריקני ממשיך ללוות את הכביש כידיד נאמן, לכל אורכו, בלא הפסקה, כאילו קו־הפרדה בין שני המסלולים, בין אלה שיורדים לאלה שעולים. לפתע, תגלית חדשה: תיקוני אספלט בכביש יוצרים בליטות, גבנונים וגבעות עליהם המכונית עולה ויורדת בהתאם. כך גם הנוסעים. בסימון הקילומטר ה־49 מתחיל אספלט חדש, כביש חדש והמכונית שרה ונהנית. אמנם הזפת בשני הנתיבים הונחה בגובה שונה והמעבר מנתיב לנתיב (לצורך עקיפה כמובן) מקפיץ קלות המכונית, אך מה זה לעומת התענוג האדיר של נסיעה חלקה, שעל סף שיוט. התענוג נמשך שני קילומטרים בלבד, עד שהוא מסתיים. נגמר כנראה התקציב לזיפות שני הנתיבים. מישהו החליט שמספיק למרוח בזפת רק נתיב אחד. השני נשאר אפור וישן ובתפר בין החדש לישן כבר מכבצבץ ועולה סדק שעוד יגדל ויתפתח.

ממש לפני צומת שער הגיא בוצעו תיקונים רבים, והמהמורות שנשארו משתלבות היטב בתנועת המכונית. הבורות שבנתיב הימני הם מקור סכנה ממשי. העיניים מרותקות לכביש, לבלוש ולאתר כל סדק ובקע כנגד המתעות.

ת השרון: עולים ויורדים, עולים ויורדים – הכל על כביש ישר

שער הגיא. מכאן הכביש נראה בסדר יחסית, הסדקים פה ושם, חשבנו, לא יזיקו לשום קפיץ. לא הספקנו לגמור את המחשבה החיובית והנה, כרעם ביום בהיר, לפני סימון הקילומטר ה־31 – נקודה ענקית (שחורה) בעיניים. מישהו תיקן את הכביש בצורה שלומיאלית: ערימת אספלט שחורה נמרחה לכל רוחבו. עלינו עליה וירדנו ממנה וחשבנו שזאת שוויץ.

כעבור כמה מטרים, עוד תיקון מכוער כזה. השבר הסורי־אפריקני עדיין מלווה אותנו בין שני הנתיבים. כאן גם שמנו לב לתופעה משונה – אחת מיני רבות: כמעט כל החורים והבורות לסוגיהם השונים מופיעים רק בנתיב הימני, הנתיב המיועד לנסיעה, ולא בנתיב השמאלי שנועד לעקיפה בלבד (!). ועוד תופעה אחת

(המשך בעמוד הבא)

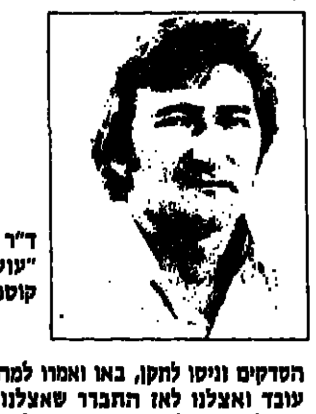
ד"ר משה בקר: "על סף אסון"

ד"ר משה בקר, מהנדס תחבורה, עובד עשרים שנה במרכז לבטיחות בדרכים בטכניון בחיפה, יועץ ועדת הכנסת לבטיחות בדרכים, חי ונושם את הנושא.

כדי לחדד ולהמחיש את חומרת המצב, הוא מציע הצעה מהפכנית: "נניח שלממשלה יש תקציב לתחזוקת כבישים, שמסתכם במיליון דולר בלבד. אני הייתי מציע לקחת את הכסף הזה ולשלוח את כל הנהגים של השרים לחודש ימים לבלוי באיי הוואי. לתת לשרים לנהוג לבד. זה היה פותר אחת ולתמיד את בעיית הכבישים. השרים שלנו מנותקים מהכביש ומהנעשה בו, חיים בוואקום, אין להם מושג מה קורה לנהג ממוצע ביום נהיגה אחד".

ד"ר בקר שולף נתונים ועובדות: "ב־1970 השקיעו בתשתית הכבישים כ־200 מיליון דולר בשנה, במונחים ריאליים. היום משקיעים 40 מיליון דולר בלבד. מתוך זה, רק 12 מיליון לתחזוקה. בעולם קיימים סטנדרטים מקובלים מה וכמה נחוץ כדי לקיים כביש באותה רמה לאורך שנים. אורך חייו של כביש נאמד בכעשרים שנה, ובין שלושה לחמישה אחוזים מערך עלות סלילתו, מושקעים מדי שנה לתחזוקה (בעולם). זה לא אומר שאתה עושה פרוייקט שנגמר אחרי עשרים שנה. זה אומר שאתה צריך כל הזמן לתחזק אותו ברמה מסויימת.

"אצלנו כדי לקיים את הכבישים ברמה נאותה, צריך היה להשקיע מדי שנה כמאה מיליון דולר. זה בסטנדרט הבטיחותי, חידוש אספלט,

ד"ר משה בקר: "עושים רק קוסמטיקה"

הסדקים וניסו לתקן, באו ואמרו למה בטקסס זה עובד ואצלנו לא? התברר שאצלנו משתמשים בפסולת האספלט, שנשארת מתהליך הזיקוק".

מתי גילו את זה?

"אני חושב שלפני שלוש שנים בערך גילו את הטעות, שבמשך כל השנים השתמשו באספלט באיכות ירודה".

מדוע כל הנתיבים הימניים מפוצצים וסדוקים?

"דבר גורר דבר. חלק ניכר מהפעילות התעבורתית נעשה בכבישים בתת־סטנדרט. כבר היום, במדינת ישראל אנחנו נוסעים בצפיפות הגדולה ביותר בעולם, של כלי רכב לקילומטר כביש בינעירוני. בצפיפות כזאת, נוצר מצב שהיעילות התפעולית של רכב עבודה נמוכה.

"משאיות עושות נאגלות. במקום נאגלה של שעתיים, זה לוקח למשאית שלוש שעות, שליש מהיכולת. יעילות תפעולית נמוכה מגדילה את ההון שמושקע בצי רכב גדול יותר ממה שהיינו צריכים. מה שלא השקענו בתשתית, אנחנו משקיעים בצי המשאיות והאוטובוסים. זה בזבוז אחד.

"בזבוז שני הוא שאם המובילים יודעים שיכולים להפיק מהנאגלות שלהם כמות מסויימת בלבד של משאות, התפתחה נטיה, שבה עושים עומס יתר. כלומר, נניח שמשאית מסויימת מתוכננת לעומס של 12 טון, כדי לחסוך בנאגלות, היא מעמיסה 15 טון. זו תופעה ידועה. כדאי לשאול את משרד התחבורה מה הם עושים במקרים של עומס יתר. יגידו לך שיחד עם אנשי המשטרה יוצאים מדי פעם לשטח, יש להם מאזניים, מעלים כל גלגל על המאזניים ולפי זה יכולים להגיד לך כמה שוקלת המשאית כולה ומהו עומס היתר.

"אכיפת החוק מאוד מאוד ירודה. הסיכוי שמשאית תתפס על עומס יתר הוא קטן מאוד. אז יש עומס יתר. מה שקורה שהכבשת דבר מסוים על בוח שפועל עליו, ופתאום יש לך עומס גדול יותר. אם זה היה קורס בבת אחת – זה היה מורגש. מה שקורה הוא שמופיעים לאט לאט סדקים. זהו תהליך של שקיעה, הסדקים מתפתחים לבורות וכולם מצפצפים. אני אומר לך כרגע, שבתנאי העומס במדינת ישראל, לא מספיק להשקיע חמישה אחוזים בתחזוקה של כביש אלא שמונה או יותר. מי שמתכנן כביש יודע שזה צריך להיות בנוי לעומס מסוים, אם יש עומס יתר, הכביש לא עומד בזה. כדי להמחיש לך, ממוצע העומס האירופי הוא בסביבות 35 כלי רכב על כל קילומטר כביש בינעירוני, אצלנו נעים בממוצע 220 כלי רכב לכל קילומטר כביש בינעירוני.

"בגלל שאין תחזוקה מונעת, הגענו למצב בלתי הפיך. מספיק לנסוע מצומת גבעת אולגה לחיפה ובחזרה בכביש החוף. הכביש הזה הגיע להתמוטטות לאורך כל הדרך, מע"צ עצמו, במקום לטפל בבעיה, הציב שלטים כביש משובש. זאת הודאה מאוד טובה, מע"צ מודה שיש לו אחריות לכביש, אבל במקום לטפל באחזקה מונעת הוא מציב שלטים. זה עולה הרבה פחות מאשר לשפץ את הכביש. זאת הוכחה חבורה למה שקורה

טיפול בשוליים. במקום זה, משקיעים כ־12 מיליון. אם נקח בחשבון את העובדה שכמות המכוניות גדלה כל שנה באופן משמעותי, הרי שהמצב הוא בהידרדרות, על סף אסון, עושים רק קוסמטיקה ואיש אינו נותן את דעתו על־כך".

משה בקר טוען שהאקלים החם אצלנו היה צריך להיטיב עם הכביש ולגרום לו לתופעת המכונה בשפה המקצועית – cure effect, שפירושו ריפוי עצמי. החום בטקסס למשל ממיס את השכבה הראשונה של האספלט ומאחה אותה מחדש. אצלנו, משום מה, זה לא קורה.

אומר ד"ר בקר: "בדקנו למה אצלנו האספלט לא נדבק מעצמו וגילינו שאיכות האספלט לסלילת כבישים ירודה, משהתחילו להופיע

(המשך מהעמוד הקודם)

גילינו במסע הזה – נהגי ישראל המנוסים והזהירים לא לוקחים צ'אנסים. רבים מהם, חוסכים לעצמם כאב לב, גב וקפיצות במכוניתם ונוסעים לכל אורך הדרך רק בנתיב השמאלי. גם אלה שאינם עוקפים. את הנתיב הימני משאירים כנראה למי שלא יודע ששם מרוכזים כל הבורות.

גשר ברשמן, תל אביב באופק. על שני הגשרים של מחלף לוד מורכבות אחת עשרה (!) קורות ברזל המרעידות את המכונית: בום, בום, בום – כך אחת עשרה פעמים. אי אפשר להמלט מהן. האם זה הכרחי? האם אי אפשר לבנות גשר בלי המקפצות המתכתיות האלה?

מחלף גנות. מי שפונה ימינה לכיוון חיפה "זוכה" ליפול (ממש כך) לבור גדול. אך גם מי שממשיך ישר, לכיוון תל אביב, זוכה לחוויה דומה, כנפילה למין שקע גדול בנתיב הימני (כמובן). תל אביב, כביש מספר 1 נגמר.

כבמטה קסם נעלמים הסדקים, אין חורים, אין מהמורות, אין זכר אפילו לשבר הסורי־אפריקני. נכנסנו לנתיבי איילון. תחילתה של אופרה אחרת. (ראה מסגרת).

אנחנו ממשיכים צפונה, ועולים על כביש מספר 2, הכביש המחבר את תל אביב לחיפה. בדרך חיפה, בין גשר הירקון לבין רחוב יהודה המכבי, בנתיב הנגדי לכיוון נסיעתנו, הכביש מתקלף. פסים פסים. מתחת לשכבת האספלט הישנה מתגלים הטלאים. בורות רבים לאורך ולרוחב. המכוניות הנוסעות בקטע הזה מקפצות בקצב. האקורד הסופי והחזק ביותר מתבצע ברמזור שבפינת דרך חיפה ורחוב יהודה המכבי – כל רוחב הכביש נראה כמו תחילתה של חפירה ארכיאולוגית: עמוק ותלול.

את הנעשה בגוש דן בימים אלה אפשר לתאר כסימפוניה לרחפור ומכבש – חופרים וסוללים. הרצליה למשל, מחופרת כבר כמה חודשים. הכביש לרעננה עובר ריענון. ברחוב מודיעין ברמת־גן, בין אבא הלל סילבר לדרך ז'בוטינסקי, הנסיעה מעצבנת. הכביש על שני נתיביו גרוע: מנופץ ושבור עם הרים וגבעות. גם רחוב אבוחצירא בבני־ברק במצב דומה.

שדרות בן־גוריון בתל אביב: טלאים וגילוחים – שיוט מרעיד בעיר הגדולה

הקטע שלפני הרמזור לדרך ז'בוטינסקי נראה כמו עברה עליו זה עתה שיירת טנקים. ברחוב סוקולוב ברמת השרון שקענו בבור ענק, ממש לפני הפניה לרחוב סולד. בהרצליה, לרגע לא שמנו לב, והמכונית החליקה הישר לחור שמחבר את רחוב הרב קוק עם הפניה לרחוב העצמאות.

מה קרה? איך לא שמנו לב עד היום?

כדי להיות בטוחים לגמרי שהמצב בכבישים אכן קטסטרופלי כמו שאמר אחד המומחים, המשכנו צפונה לחיפה ומשם לעכו ונהריה. צומת נוף ים לכיוון רשפון, הנתיב הימני. אפשר להשתמש במילה אחת: דפוק. לכל האורך. ושוב – הנתיב השמאלי די נוח לנסיעה. בהמשך הדרך משתנה סוג הכביש כל כמה מאות מטרים, וכל שינוי מלווה כמובן בעליה וביריד. ליד קיבוץ שפיים החלטנו, כמו כולם – כן עקיפה לא עקיפה, עוברים לנתיב השמאלי, "הטוב". כלי חשבון: נסיעה שקטה יחסית: געש, מכון וינגייט. (הפראיירים ממשיכים לנסוע בנתיב הימני. הם בוודאי חדשים בארץ, אחרת אי אפשר להבין מה משאיר אותם שם, בנתיב הבלתי נסבל). בין מחלף נתניה דרום למחלף נתניה צפון אין חידושים: כביש מזופת, טלאי על טלאי, קפיצה ועוד רעידה. כך כביש בינעירוני, אחד הראשיים בישראל (אם לא החשוב שבהם) בסוף שנות השמונים.

הנהג הישראלי, חירוע גם בכינוי "פרה חולבת־שותקת", סובל בשקט גם את איכותו הירודה של הכביש הישראלי. ואם לא נזעקים וקמים וצועקים לנוכח תאונות הדרכים הקלטניות, המתרחשות מדי יום בכבישי ארצנו, מה הם עוד כמה חורים, מהמורות, נקבים, גומות, סדקים, חגווים, נקיקים, בקיעים, חריצים, שסעים ושאר רעות ופורענויות ההופכים את הכביש (כך קוראים לו) למסלול מכשולים אינסופי לזירת מאבקים מתמשכים, כנסיון לייצב את הרכב ולשמור על הנתיב, לצלילי "שירת" הקפיצים המתבלים והסרניים?

את השבר הסורי־אפריקני כבר הזכרנו? קצת לפני ביתן אהרון וגבעת שפירא, קטע חדש יחסית של הכביש, כולל סכנת נפשות: חורים מימין וחורים משמאל. קצת קשה לשמור על יציבות המכונית. ההגה רועד בידיים והראש רועד ומתנדנד בלא הפסק. אחרי הפונון נבנה גשר חדש, מסיבי, חזק. אפילו צילו של הגשר אינו מסתיר את שפע המהמורות והחפירים הפזורים על הכביש לפני הגשר, כמעט עד לצומת מכמורת.

אחרי חדרה, מצד שמאל, מתארגנת לה קבוצת פרות למרעה טבעי באחו הירוק והמלבלב. כה פסטורלי, כה יפה: מבט אחד קטן, רק לשניה, מבעד לחלונות המכונית – ואנחנו בתוך בור. החור התורן מאיים, מקפיץ את המכונית. בכביש הזה לא צריך לפחד מנהגים מועדים או לשמור על כללי תנהיגה המוגנת. כאן צריך פשוט להזהר מהכביש עצמו ומהסכנות הטמונות בין חוריו ובין סדקיו. אסור, ולו לשניה אחת, להסיר את המבט מן האספלט השחור־אפור.

(המשך בעמוד 48)

נתיבי־אילון – כביש עם נשמה

בתפר שבין כביש ירושלים־תל אביב וכביש תל אביב־חיפה, עוברים נתיבי־אילון. בינתיים רק שישה קילומטרים וחצי של כביש (בעתיד יסללו עוד שלושים), אך כבר עתה ברור שזה הכביש הטוב ביותר מבין כל הכבישים הבינעירוניים והעירוניים בארץ.

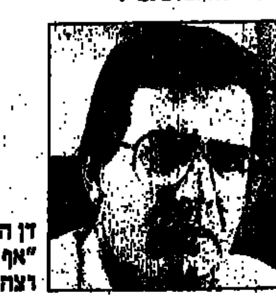
הגדרתם של נתיבי־אילון פרובלמטית: כביש בינעירוני לכל דבר (אגב, זהו הכביש הבינעירוני היחידי בישראל העונה גם לקריטריון של שוליים מאספלט לכל רוחב ולכל אורך הכביש). את הכביש הזה לא סללה מע"צ אלא חברת נתיבי־אילון באמצעות קבלן משנה: סולל בונה.

דבריו של מנכ"ל נתיבי־אילון, אינג' דן הולצמן, על הכביש "שלו", מזכירים את הסיפורים של החלוצים שסללו את הכבישים הראשונים בישראל: "זה כביש שמושקע בו הרבה כסף והוא קשור אלינו אפילו רגשית, לכל האנשים שעובדים כאן. יש פטנטים חדשים לאחזקת ואפשר לתת לכביש נשמה.

"מצאנו סדק ושלחנו את האנשים שיסתמו אותו בחומר מיוחד שסותם סדקים ומחזיק מעמד שנה־שנתיים ואחר־כך אפשר שוב לסתום בחומר הזה עד שצריך לעשות טיפול יסודי. האמת היא שאף אחד (לא עיריית תל אביב ולא מע"צ) לא רצה לטפל בנושא האחזקה של הכביש הזה; זהו נטל המחייב הרבה עבודה, מחייב התעסקות מתמדת. אז החלטתי לקחת את זה על עצמי, למרות שבעצם, נתיבי־אילון לא מתוקצבים לזה והכסף בא מתקציבי פיתוח. אבל אנחנו מתחזקים את הכביש לא מתוך מוסר בוררת, אלא מתוך כך שהבנתי שאם אנחנו לא נעשה את זה, אף אחד לא יעשה את זה, והיה חבל לי על הכביש".

נתיבי־אילון הם בעייתיים במיוחד בגלל המבנה. הכביש שקוע באפיקו של נחל, וגרורף המים מתנקזים אליו ולכן היה צורך להשקיע בסלילת ששת הקילומטרים הראשונים כמאתיים מיליון דולר, וזה כולל את פינוי האדמות והסיכת אפיק הנחל לתעלת בטון וכריית מנהרות מיוחדות לצנרת תקשורת, ביוב, מים וחשמל וצפיפות גדולה של מחלפים וגשרים. סלילת הכביש עצמו עלתה כשלושה מליון דולר לכל קילומטר: "בסלילת הכביש עבדנו לפי תקנים אמריקניים שמדברים בדיוק איך לסלול כביש, כמה שכבות, איך להדק וכו' אנחנו פה לא הלכנו למינימום... יכול להיות שהכבישים של מע"צ הלכו... ישנן שלוש רמות של קריטריונים ואנחנו לא הלכנו למינימום, אלא לרמה הגבוהה יותר.

"לא זזנו בלי מכון התקנים. האספלט כולו מתוצרת הארץ (בתי הזיקוק) אבל יש איתו בעיה. בחמש השנים האחרונות ירדה כנאה איכות הנפט שישראל קונה ועקב כך ירדה גם איכותו של האספלט המופק מהנפט. היו שתי תקופות שאני זוכר שפסלנו את האספלטים שקיבלנו, וזה גרם לעיכוב העבודה. גם היום האספלט עדיין לא באיכות שהיתה פעם".

דן הולצמן: "אף אחד לא רצה להתחזק"

אם מקור האספלט בישראל הוא אחד, מדוע הכביש שלכם טוב יותר מכל כביש בינעירוני אחר?

דן הולצמן מתקשה מאד לדבר נגד מע"צ ובכלל, מתקשה לחוות דיעה על ההבדלים בין הכביש "שלו" לכבישים "שלהם": "אני ממש לא יודע, יכול להיות שמע"צ... אני ממש לא יודע, יש כמה דרגות של קריטריונים, יש כמה רמות של תכנון, אנחנו הלכנו לרמה גבוהה. מה שכן, בשכבה העליונה של הכביש השתמשנו באספלט מיוחד. שלושה סנטימטרים עליונים של אספלט מורכבים מאבני בזלת. זה נותן מקדם חיכוך גבוה יותר, מונע החלקה והוא יותר בטיחותי. מע"צ לא משתמשים בבזלת. זה מייקר את הכביש בעשרים אחוזים. עבורנו, זה היה מומיל מכל הפרוייקט וחשבנו, ואנחנו חושבים כך גם היום, שהשקעת גבוהת יותר כהתחלה חוסכת תיקונים ואחזקה בעתיד".

למות באמצע הדרך

כשקברו את מולית, בת 20, פרחי הכלה שלה עוד היו מונחים על השידה בבית החולים. ואמא שלה, רחל גבאי, רבה עם אלוהים, בפעם הראשונה בחייה. מולית נפטרה בתום חודשיים של מאבק נואש, בגלל פגיעה בגזע המוח, כשמשאית מחצה את המכונית בה נסעה. שלוש שנים קודם לכן מת אביה, בעלה של רחל, ליד הגה מכוניתו. האנשים שמאחורי "מאזן הדמים בכבישים": הכאב, הזעם והמשברים. "מוות אכזרי, ללא תכלית, ללא מטרה".

מאת סימה קרמון

צילמה: אירית זילברמן

רחל גבאי, על רקע אחד מציוריה. היום זה מוצא לכאב, פעם זה היה ביטוי לכעס

כשקברו את מולית, היו עוד שאריות של לאק על ציפורניה. לאק מליל כלולותיה. על השידה ליד המיטה בבית החולים, שם שכבה חודשיים, היה מונח זר פרחי כלה.

כמו שילגיה היא היתה, אומרת אימה. יפה, חיוורת, שקטה. עיניה עצומות. לפעמים היתה פוקחת אותן, מביטה אל איזו נקודה בחדר. ובעלה, מסתובב הנה והנה. לא מוצא מנוחה.

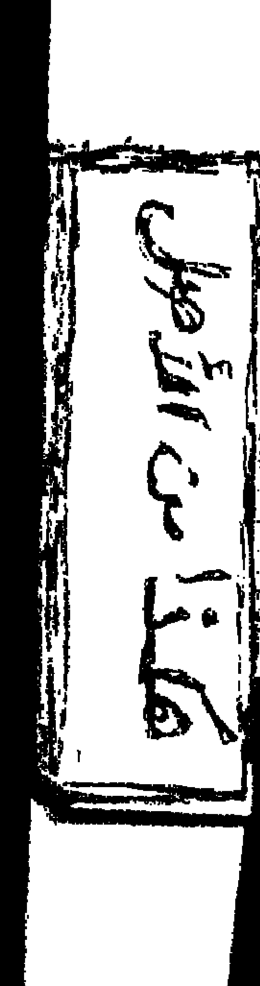
כשקברו אותה, חודשיים לאחר שנפגעה בתאונת דרכים, רבה אימה לראשונה עם אלוהים. "ואני הרי הייתי יראת שמים", היא אומרת, "אני מבית חרדי". והיא, רחל גבאי, הלא הקפידה כל־כך על כל המיצוות. כן, אפילו אחרי שבעלה, שנפגע גם הוא בתאונת דרכים, דעך שמונה שנים מול עיניה. "התפללתי. ביקשתי. הרי רק אלוהים יכול היה לעשות איזה נס. ואחרי כל זה", היא אומרת, "כשגם הילדה שלי הלכה, כעסתי עליו מאוד. כי איך, איך יכולתי להאמין שיש אלוהים בשמיים, אחרי אסון כזה"?

לא אשת מלחמות היא, רחל גבאי. עם אלוהים התפייסה כבר מזמן. וגם אם

(המשך בעמוד הבא)

סטטיסטיקה של מוות בכבישים, 1987

הרוגים: 493. (מתוכם 223 הולכי רגל, 48 ילדים, 96 מבוגרים מעל גיל 60).
פצועים קשה: 3770.
נפגעים: 22,215. (מתוכם 15,384 נפגעו בתוך ערים).
נפגעי תאונות דרכים בינואר־פברואר 1988:
הרוגים: 80 (לעומת 56 בחודשים אלה ב־1987).
נפגעים: 3924.
הרוגי מלחמות ישראל 1949־1987: 7,200.
הרוגי תאונות דרכים 1949־1987: 14,700.

"אני יודעת שהיא נלחמה. היא הרי כל־כך אהבה את החיים. ואני, אמא שלה, יושבת לידה ורואה איך מנשימים אותה, איך מאכילים אותה, איך הופכים אותה, ואני לא יכולה לעשות דבר".

רחל גבאי: "ליד הקבר של מולית נפלתי. כל מה שרציתי, היה לחפור את האדמה שמתחתי, להחליף אותה. לשכב שם במקומה"

(המשך מהעמוד הקודם)
חטאה כלפיו, היא אומרת, הרי זה היה בשעת כעס. והיום לא נותר בה עוד כעס. נותר רק כאב. אבל אז, לפני עשר שנים, כשישבה חודשיים ליד מיטת בתה השותקת בבית חולים, אז היא נלחמה. ועוד איך. נגעה בה, דיברה איתה, ליטפה אותה. בכתה, ביקשה, ניערה אותה. התחננה. אפילו לבשה שימלה חדשה, לשמח אותה. ליד ראשה של מולית היה פתוח הרדיו יום ולילה. עד היום לא יכולה רחל להוציא מראשה את תמונת בתה השוכבת, כמו פסל לבן, נרות השבת למראשותיה, ולידם זר פרחי הכלה.

תמונת שמן. קולאז' של מכוניות חרושות, מכוסות צבע אדום שותת על חבר. במרכז, פנים של נערה, עיניה עצומות, ראשה עטוף תחבושות לבנות. למטה – גוף של אשה, ללא פנים, לפניה ילדה קטנה, לבושה בבגדי כלה, מחזיקה זר פרחים ביד. שתיהן עומדות מול מצבה. למעלה, אשת בחריון, ילד קטן מושך בשימלתה. ובצד, נר תמיד. פרחים נבולים. עשן.

רחל לא למדה ציור אף פעם. תמיד אהבה לצייר, אבל לא היה לה זמן. נישאה צעירה, וגידלה חמישה ילדים. שלושה בנים ושתי בנות. חיים ניהל חברת הובלות קטנה בירושלים, היא גידלה את הילדים, דאגה לבית. רק לאחר מותו של בעלה, התחילה שוב לצייר. והיום, בלילות הארוכים, היא מורחת צבעים על בדים לבנים. אדום, צהוב ושחור. בהתחלה, מרחה אותם בכעס. עכשיו, היא אומרת, בכאב.

בלילה גשום, בפברואר 1966, יצא חיים גבאי לעבודתו. הוא נהג משאית עמוסה, ותוך כדי נהיגה הרגיש שהמשאית מחליקה. הוא עצר בשולי הדרך וחיכה שיאיר היום. רצה להיות זהיר. משאית שנסעה בנתיב ממול החליקה, והלמה ברלת שלידו. ידית הדלת פגעה בצידו השמאלי. קרוב ללב. הוא לא הרגיש דבר, ולאחר טיפול ראשוני חזר לעבודה. כשחזר בערב הביתה היה חיוור, הרגיש רע. מאותו יום ועד יום מותו, ניזקק גבאי לטיפול תרופתי לחיזוק הלב. חיים גבאי הפך אדם אחר.

"את רואה לפניך אדם חזק, אדם מתפקד, אדם שלא ביקר אצל רופא בימי חייו, שפתאום צריך להתמודד עם מחלה כזו. עם חיים אחרים. הוא נלחם במחלה. היה יוצא לעבודה, מנסה יום, יומיים, ושוב מרגיש לחץ בלב, כאבים. הרופאים אמרו שהוא מוגבל. שצריך לשמור עליו כמו על תינוק. שאסור לתת לו לנהוג. הוא לא האמין. גם אני לא האמנתי". אבל לימים האלה, לשנים האלו, היא אומרת, היה איזה יופי. היתה איזו מתיקות.

"היינו המון ביחד. כל דבר עשינו ביחד. היינו יושבים ושותים קפה, מתכננים את היום. אפילו על קניות בשוק היינו יושבים, מחליטים, עושים רשימות". הם גרו אז בקומה שלישית. לחיים אסור היה לעלות ולרדת כל הזמן. היה צריך לתכנן היטב כל יציאה מהבית. היו חמישה ילדים בבית שצריך לפרנס. היתה חרדה. והיה פחד.

חודש לפני מותו, חלמה על סבא שלה. היא ישבה בחדר, כמו שיושבים "שבעה", וסבה ז"ל, הרב יוסף חיים שרים, ישב לידה, טופח בידיו, ורוצה להגיד משהו. להזהיר. ולא אומר דבר. היא לא מאמינה בחלומות, היא אומרת, אבל ב"שבעה", בא לבקר אותם רב צעיר שסיפר לה שגם הוא ראה בחלומו את סבה, שהזהיר אותו שיבדוק את המזוזות. ואולי, אומרת רחל, אולי יש חלומות שבאים לתת איזה אות, איזו אזהרה חודש לפני התאונה של בתה, חלמה שהיא יושבת באולם גדול, לבן, על הרצפה ציפוי גומי אפור, ועליו עקבות אפר של סיגריות. ממש כמו שהיה בבית החולים שבו שכבה מולית. "ראיתי מיטה ועליה גוף מכוסה בשמיכה חומה. ובחלום, לא ידעתי מי מתחת לשמיכה".

ב־22 באוגוסט 1974 יצא חיים גבאי מביתו והבטיח לחזור בתשע בערב. רחל ישבה מול הטלוויזיה. השולחן היה ערוך לארוחת ערב. בחמש בבוקר התעוררה רחל בכורסה מול הטלוויזיה. השולחן היה עדיין ערוך, האורות דלוקים, דלת המרפסת פתוחה והטלוויזיה עוכרת. חיים גבאי לא חזר הביתה.

"הלכתי למטבח. היה שם פנקס שבו היינו משאירים הודעות אחד לשני. חיים היה משאיר שם כל בוקר הוראות לכל ילד מה הוא צריך לעשות. שום דבר חדש לא היה רשום שם. פתאום צלצל הטלפון. זה היה שוטר. "עצרנו את בעלך", אמר לי. פרצתי בבכי.

מה פתאום, שאלתי. הוא אדם חולה. הוא חי על כדורים. הוא לא עשה דבר רע בחייו. שמעתי קולות בצד השני. התייעצויות, ויכוחים. תסתכל בתעודת זהות, אמרו שם. "תכף נבוא", אמר לי השוטר וסגר את הטלפון. רחל התקשרה לבניה שעבדו בתחנת מוניות. הם לא היו. השוטרים הגיעו, פותחים את תעודת הזהות מול עיניה, שואלים אם זה בעלה. מבולבלת ונפחדת היא רצה להביא את התרופות של בעלה. בתחנת המשטרה חיכו ילדיה. אותה השאירו בחוץ. אחר־כך לקחו אותה לבית החולים "הדסה". את הבנים הכניסו לאיזה חדר. אותה השאירו במסדרון. על הספסל. היא לא זוכרת מה עשו איתה אחר־כך. אולי נתנו לה זריקה. כמה שעות נמחקו לה מהזכרון. כשהתעוררה, עמדו לידה ילדיה. איפה אבא? היא שאלה. והם אמרו: בואי אמא. נוסעים הביתה.

אף פעם לא אמרו לה שהוא מת. "לאט לאט", היא אומרת, "ניכנסתי אל הערפל הנורא הזה. בצעדים של צב. הצורך הזה להחליט בעצמי אם הוא בחיים, או לא. ובתוך הערפל הזה, מהאווירה שמסביב, הבנתי שהוא לא בחיים. בלי שאף אחד אמר לי. בלי שנאמרה מילה".

תמונת שמן. צמיג של מכונית שמתוכו יוצא שטן עם קרניים. בידיו הוא מחזיק לב גדול, אדום. צבע אדום, חזק, מותז על ידיו, מסביבו. טיפות גדולות נופלות למטה. עשן. נערה בשיער ארוך, פרוע, מתרחקת לעבר השמיים.

חיים גבאי נפטר בגיל 49 מאוטם שריר הלב, שמונה שנים לאחר שלבו נפגע בתאונת דרכים. ליד מושב "אורה" הוא עצר את מכוניתו, הוציא את בקבוק התרופות, וראשו צנח על הגה המכונית. בליל שבת הראשון לאחר מותו, היה השולחן נטוש. "כל אחד", אומרת רחל, "ישב עם עצמו בפינה אחרת. כמו עכברים. מפוחדים, מבוהלים. וכל כמה דקות היינו חוזרים לשולחן, מסתכלים אחד לשני בעיניים, ושוב בורחים כל אחד לפינה שלו. לכאוב לבד. לא להכביד אחד על השני".

הכל התפורר, היא אומרת. "הייתי שבורה, פתאום נשארתי בלי יד. בלי גב. חלק מהגוף היה חסר. וכל יום משבר חדש. הרי אפילו לקנות משהו בחנות היינו הולכים ביחד. ולשבת ביחד על המרפסת, לשתות קפה. ופתאום אני צריכה לשטוף רק כוס אחת. כשרואים מודעה בעתון שהיתה תאונה", היא אומרת, "זה רק כמה מילים. ואנשים קוראים, אומרים: אוי, זה נורא, וממשיכים הלאה. אבל, אלוהים, מה שמסתתר מאחורי המילים האלה. איזה עולם שנהרס. הרס, הרס.

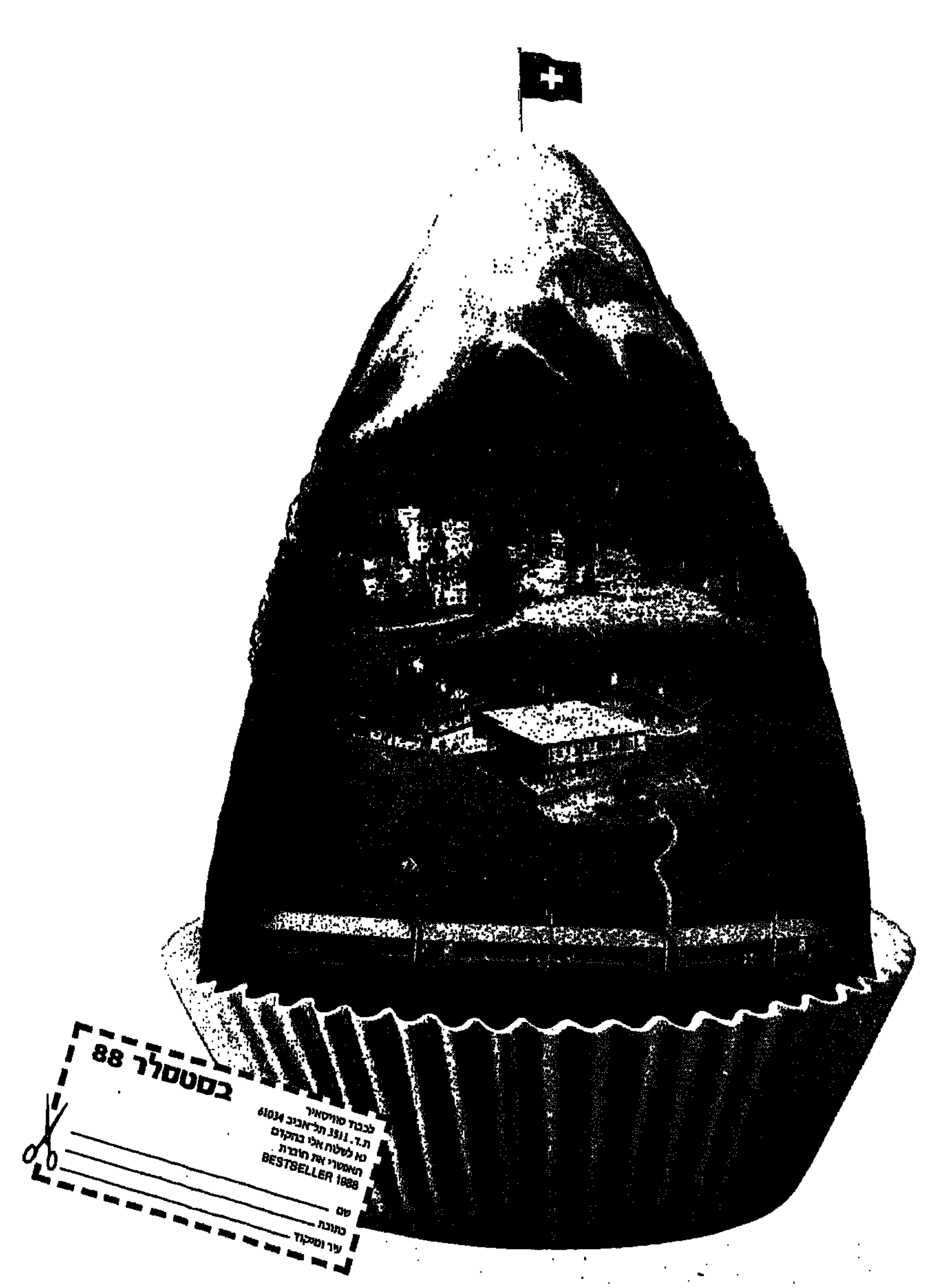
(המשך בעמוד 38)

הדרכה, הרבה הדרכה

שמואל בוגלר, מזכיר המועצה הלאומית למניעת תאונות: "למועצה יש 50 סניפים ברחבי הארץ. אפילו באריאל ובמגזר הערבי, המועצה עוסקת בחינוך, הסברה, הדרכה וסיוע למשטרה באכיפת החוק. למועצה ולרשויות יש 14 מגרשי הדרכה לילדים ברחבי הארץ, שנועדו לחנך להליכה נכונה, ורכיבה נכונה על אופניים. במגרשים יש מכוניות קטנות, המורים והמורים, ומדריכים מלמדים את הילדים את החוקים. עומדות לרשותנו ארבע ניידות שנועדו להגיע לבתי ספר, ולהפוך את מגרשי הספורט למגרשי הדרכה. התקווה היא שהדרכה נכונה מתגיל הרך, תהפוך את הילדים להולכי רגל ואורחים זהירים יותר. הדרכה ניתנת גם בבתי אבות, לקשישים. מתרגלים אותם הציה כביש ועליה נכונה לאוטובוס. "התקציב שעמד לרשות המועצה ב־1987 הוא שני מיליון שקל. חלקו של הכסף מועבר מקרן הבטיחות, שמקור הכנסותיה הוא 5% מסך כל תשלומי אגרות ביטוח חובה שמשלם כל נהג. הסכום שאנו מקבלים מהקרן הזו הוא עד 475 אלף שקלים בשנה. מתוך הסכום הזה, 472 אלף מיועדים למשכורות, והיתר לניידות הדרכה. ממשרד החינוך אנחנו מקבלים כמיליון שקל עבור פרוייקטים חינוכיים, מדריכים, הכנת חומר לימוד, ציוד ותלבושות למשמרות הזהב, עלוני הסברה ותערוכות.

"המדינה צריכה להתייחס לנושא תאונות הדרכים בעדיפות ראשונה. כמו במצב חרום. היא צריכה להעמיד את כל המשאבים שיש לה לצורך זה. את האמונה "יד הנקספים" אנחנו מתכוונים לצרף אליה, שישבו גם בהנהלה, ויעזרו בגיוס תרומות והדרכה".

סוויסאיר מציעה לך חופשת בונבון בשוויצריה.

סוויסאיר מגשימה את חופשת חלומותיך! בוא להרגע, להתפעל, להתרגש ולהתפנק בנופי היונגפראו, על פסגות האלפים, בבתי המלון בציריך, בחמולת הקאזינו ליד ז׳נבה. בוא ליהנות ממעינות המרפא וחוות הבריאות, מבתי קיץ בכפר, משייט על אגם לוגאנו ומשפע בתי הכלבו וחנויות היוקרה. התענוג מתחיל ברגע בו תתרווח בכורסה שבמטוס, ומהרגע הזה אתה ממריא לחופשת בונבון. סוויסאיר שמחה להטיס אותך למימוש חלום החופשה שלך. את מבחר חופשות הקיץ בשוויצריה תמצא בחוברת BESTSELLER 1988. בילוי נעים.

swissair

מרים בן־פורת פושטת את הגלימה

לפני כ־20 שנה הגיעה לעליון כשופטת־אשה ראשונה בישראל, חובעת בקיאה ונוקשה שנהפכה לשופטת מעולה. על הבית שהיא עוזבת היא אומרת: "כאן אתה מרגיש שאתה שותף ליצירה עקרונית, חשובה, נכונה משפטית ועם זאת באה לשרת את חיי המציאות". מרים בן־פורת, הגברת הראשונה של מערכת השפיטה בישראל, תגיע בסוף החודש לגיל פרישה.

מאת גבריאל שטרסמן צילומים: בני גלזר

גם מי שמכירים את מרים בן־פורת שנים רבות מתייחסים אליה ביראת־כבוד מעט יוצאת־דופן בנוף האנושי בישראל. הדבר אינו נובע משמירת מרחק שבמצוותה; איש לא שמע אותה אומרת לאנשים כיצד לנהוג בה. אך גם לאלה מקרב חבריה שהיא בשבילם "מרים", מכרים משכבר הימים בקרב עוטי הגלימות, יש כלפיה יחס מיוחד טבעי.

לא פגשתי פרקליט שלא יעיד עד כמה בקיאה היא בכל תיק העולה על שולחנה. לא שמעתי עורך־דין שלא יעיד כי היא שופטת מעולה. במשך שנים יצאו לה מוניטין של תובעת נוקשה. לימים, לאחר שנתמנתה לשופטת, ידעו כל המופיעים לפניה כי ראוי להם להיות מוכנים היטב. והלוא השתוקקה לתפקיד הזה ולערכאה הזו לאחר שהיתה פרקליטה ושופטת בבית־המשפט המחוזי: "משאת נפשו של כל משפטן היא להגיע לבית המשפט העליון", אמרה, "כי כאן אתה מרגיש שאתה שותף ליצירה עקרונית, חשובה, נכונה מבחינה משפטית ועם זאת באה לשרת את חיי המציאות".

קצת מוזר אפוא לחשוב על מערכת השפיטה בישראל בלי מרים בן־פורת. אך אין מה לעשות נגד גזירת התקן: בסוף החודש היא תגיע לגיל פרישה – אי־אפשר יהיה להסתיר את העובדה – והיא תפנה את תפקידה כמשנה לנשיא בית־המשפט העליון לבא־כתור, הפרופסור מנחם אלון.

מה תחושותיה לקראת הפרישה? אין לה שום תחושות מיוחדות בנושא, אם לשפוט לפי קור־הרוח בו היא משיבה על שאלות. השיחה אינה מכופתרת והשופטת אינה לבושה מרי משפט אלא שמלה צבעונית – בקושי נאותה להצטלם ליד העציצים המטופחים שבלשכתה ולא באולם – והיא משיבה בנחת ובלא לאבד סבלנות. דעתה ברורה ובהירה כמו שפע פסקי־הדין שכתבה במשך עשרות השנים שבהן ישבה לדין:

במדינה קטנה כמו ישראל, גיל פרישת חובה הוא דבר מקובל ואולי גם רצוי. כל אחד מחכה לתורו, המאגר קטן והבא בתור רוצה גם הוא להתקדם. "אילו, למשל, ניתנה לי הברירה להמשיך עוד שנתיים־שלוש, כתריגה מהמקובל, הייתי משיבה בשלילה. טוב להתפנות גם לדברים אחרים. אני פורשת ברוח טובה". אמנם, יש שופטים שעזבו במלוא אונם השכלי והפיסי והם יכלו לתרום לשפיטה עוד שנים לא מעטות. היא מצרה על כך: "חבל. מאוד חבל. אבל מצד שני אני מבינה שצריך לרענן את המערכת, שיש להתחשב בשאיפת האחרים להתקדם. לכל אחד השעה דוחקת ואין איש יודע מה צופן לו העתיד".

את רשיון עורך־הדין קיבלה מרים בן־פורת לפני 43 שנים (את התמחותה עשתה במשרדו של יצחק אולשן, לימים הנשיא השני של בית המשפט העליון) והקריירה שלה כפרקליטה החלה כ"סגן פרקליט נפה, אך פרקליט נפה לא היה...". לימים, בהשפעתו של חיים כהן – שאף הוא פרש לפני שנים אחדות בהגיעו לגיל 70 מתפקידו כמשנה (אז מ"מ קבוע) לנשיא בית־המשפט העליון – החלה להופיע בערכאות. ב־1958 נתמנתה לשופטת בבית המשפט המחוזי, ולפני למעלה מ־11 שנה כבשה כאשה ראשונה את מקומה בבית המשפט העליון.

זהו תפקיד המכלה את זמנו של השופט עד תום. למי שאינם שופטים קשה להבין זאת. חופשותיה בשנים האחרונות, היא מספרת, נוצלו לחיסול פיגורים, השתלמויות והרצאות. הצגות? קונצרטים? "בצורה מבוקרת". על הקונצרטים של הפילהרמונית היתה מנויה במשך שנים, אך מדי פעם נאלצה להיעדר כדי לסיים עבודה דחופה כמו קריאת תיקים הקבועים לדיון למחרת היום. לבסוף ויתרה.

לפני כחמש שנים ביקרה בוושינגטון. "השופטת סנדרה אוקונר (השופטת היחידה בבית המשפט האמריקני העליון – ג.ש.) הקדישה לי שיחה של כשעה, מלב אל לב. אני זוכרת שהציגה לי שאלה קצת מביכה. דיברנו על הספק העבודה. שם כותבים כ־150 חוות־דעת לשנה (פרט לצווי בירור). כשאמרתי שכאן זה מסתכם באלפים, היתה נדהמת, לא האמינה למשמע אוזניה והפטירה: 'סלחי לי, כלום נותר לכם זמן למחשבה?...' השבתי לה, שיש לנו 'פנאי' רק לחשוב וכמעט לשום דבר אחר..."

כשמבקשים את השופטת בן־פורת למנות משפטים שלקחה בהם חלק ונחרתו במיוחד בזכרונה, היא מזכירה את משפט רצח קסטנר, בו עמדה מול סוללה של שלושה עורכי דין; את משפטו של ויקטור מיזאן, שבו הוכרה לראשונה כהגנה טענת "דחף־לאו־בר־כיבוש". המיוחד במשפט זה היה, בלשונה, בכך ש"אני הייתי התובעת אך טענתי את טענות ההגנה".

בינתיים הרחיבה את פעילותה בתחום האזרחי ובעתירות לבג"ץ. מהתחום האזרחי היא מזכירה את ההלכה החדשה שנפסקה בנושא "ההולדה בעוולה", לפיה יש עילת תביעה נגד היועץ הגנטי הרשלן לא רק להורים אלא גם לילד הפגוע, אף־על־פי שיכול היה להיוולד רק במומו – או לא להיוולד כלל. בין העתירות לבג"ץ היא מזכירה, בין היתר, את פרשת השב"כ ואת החלטתה לא להיענות לבקשה להוציא צו מניעה נגד הטלוויזיה, שחשפה פרשת מירמה ככלבוטק.

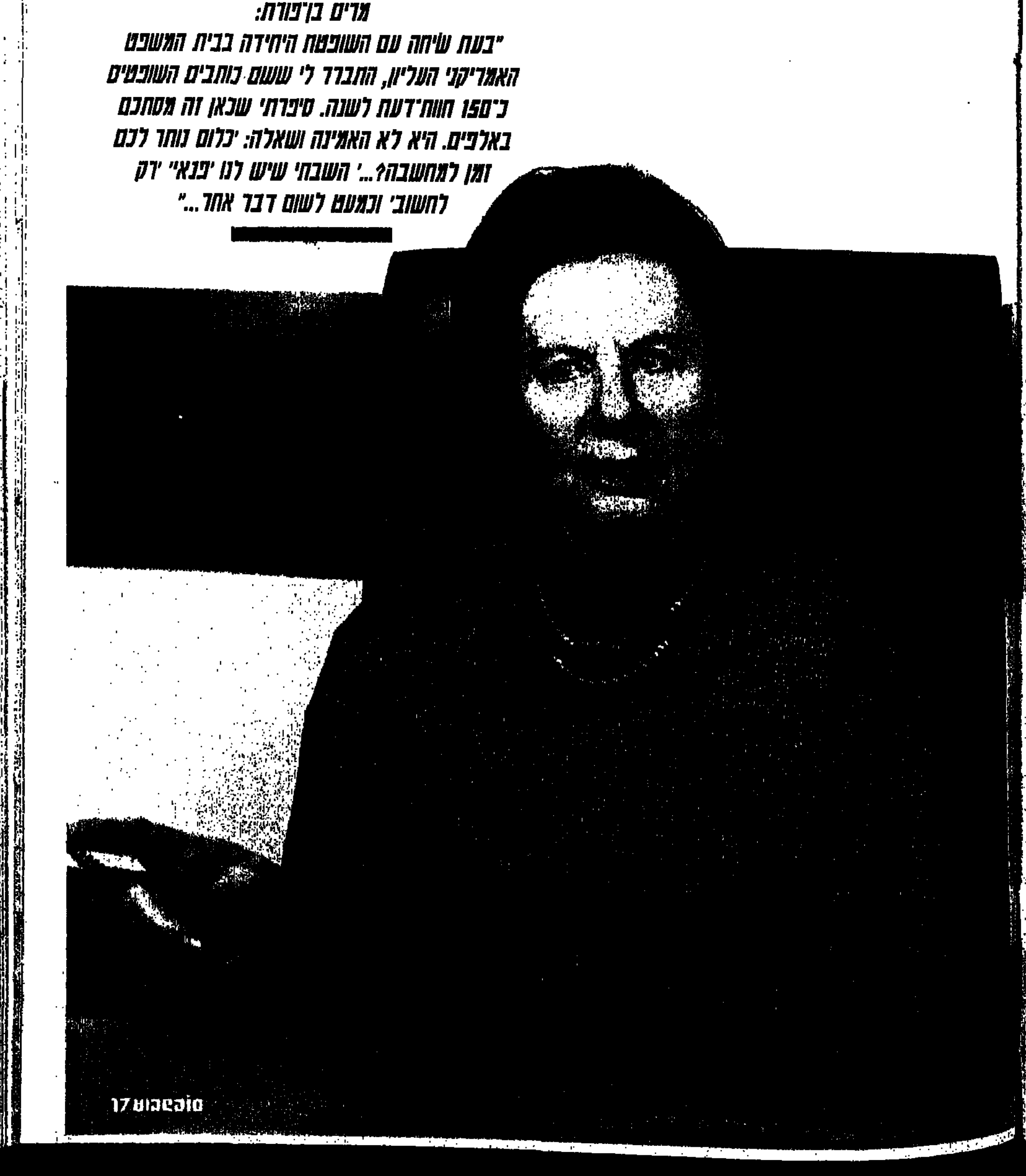
העליון בשנת 2000

השופט אברהם חלימה יפרוש בשנה הבאה מבית המשפט העליון בהגיעו לגיל שבעים. כשנתיים אחריו, בשנת 1991, יפרוש הד"ר משה בייסקי. שושנה נתניהו תפרוש כשנה מאוחר יותר. לשופט מנחם אלון יהיו חמש שנים שבמהלכן יחזיק בתואר משנה לנשיא בית המשפט העליון, עד שיפרוש גם הוא (אם יתאמתו הידיעות ויעקב מלץ ייבחר לבית המשפט העליון עם פרישתה של הגב' בן־פורת, יפרוש אף הוא ב־1993). שנתיים מאוחר יותר יפרשו הנשיא מאיר שמגר והשופט דב לוין מן הכס, בשנת 1995, שנתיים לפני גבריאל בך, שיכהן כשופט עד 1997.

שלושה שופטים מן ההרכב הקיים עתידים להתמיד בכהונתם גם במאה העשרים־ואחת: השופט אליעזר גולדברג, עד 2001, השופט שלמה לוין, שימלאו לו שבעים רק בשנת 2003, ומי שיהיה אז הנשיא הפרופסור אהרון ברק, הצעיר בחבורה, שימלאו לו שבעים רק בשנת 2006.

אלא שתאור זה מתייחס להרכב בית המשפט במות שהוא כיום, והרי בינתיים יתמלאו בו המקומות המתפנים ואין אנו יודעים בני כמה יהיו השופטים החדשים. לעוסקים בניחושים אין איפוא שום אפשרות לדעת כיום מי יהיה נשיא בית המשפט העליון אחרי השופט ברק. ובאמת עוד חזון רב למועד.

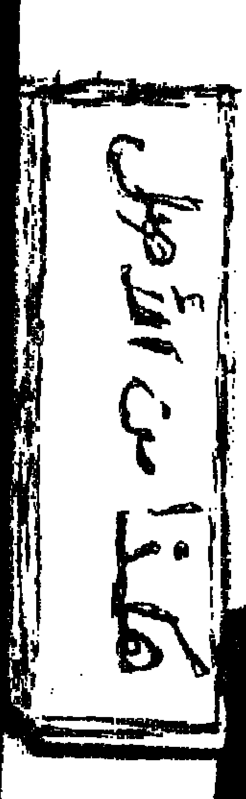
מרים בן־פורת:
"בעת שיחה עם השופטת היחידה בבית המשפט האמריקני העליון, התברר לי ששם כותבים השופטים כ־150 חוות־דעת לשנה. סיפרתי שכאן זה מסתכם באלפים. היא לא האמינה ושאלה: 'כלום נותר לכם זמן למחשבה?...' השבתי שיש לנו 'פנאי' רק לחשוב וכמעט לשום דבר אחר..."

טבע הדברים ומחמת קוצר היריעה, אי אפשר למנות בכתבה בעתון אף את אפס קצה תרומתה לפסיקה. עם זאת, אין מנוס מהתייחסות לבעיות החשובות ביותר שעל סדר יומנו. למשל, לשאלה האם הבג"ץ "משתלט" על המדינה, כדברי אי אלה פוליטיקאים, משיבה השופטת: "במידה מסויימת הייתי שותפה להרחבת זכות העמידה (השאלה אם לעותרים יש זכות לעתור לבג"ץ – ג.ש.), אך הדבר חייב להיעשות בצורה מבוקרת תוך הצבת גבולות ראויים. כאשר הנושא הוא בעל חשיבות ציבורית־כללית מרובה, מוצדק לעתים לראות בכל עותר 'בעל עניין' לעמוד בפנינו". היא נוטה לדעה שכשוועדת הבחירות אישרה בכנסת ה־10 את רשימת "כך" על תוזו של קול (אך הרשימה לא עברה אז את אחוז החסימה), מן הדין היה לאפשר לכל אדם מן הישוב לעתור נגד ההחלטה (כהשלמה לזכות הערעור שהחוק מעניק על סירובה של ועדת הבחירות לאשר רשימה למירוץ). יחד עם זאת היא מדגישה שנוסח החוק לא איפשר זאת (בינתיים שינו את החוק, בעקבות הנמקתה של השופטת בן־פורת בפסק־דין ניימן – ג.ש.).

"עם כל ההערכה לעקרונות הדמוקרטיה המקודשים בעיני" – מסבירה מרים בן־פורת – "חשוב עוד יותר לשמור על עצם קיומה של המדינה... כאשר רשימה מסוכנת זוכה באישורה של ועדת הבחירות לרוץ לכנסת, חייב להיות גוף שבפניו ניתן יהא לתקוף

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
ההחלטה כזאת. אני רואה בזה לא עניין טכני אלא עניין חשוב הנוגע לציפור נפשה של המדינה".

התיקון לחוק יסוד הכנסת – "שנתן הד לדעתי, מראה שגם המחוקק השתכנע שיש להציב גבול אפילו לעקרון הדמוקרטיה בדיוק כמו שיש להציב גבול גם לחופש הביטוי. כלום רצוי להרשות דברי הסתה שלוחי־רסן תוך ניצול לרעה של חופש הדיבור, כגון לגזענות או הטפה נגד קיום המדינה? ואכן, באותו תיקון תחיקתי אסרה הכנסת השתתפות רשימה בבחירות אם היא מסיתה לגזענות או חותרת תחת קיום המדינה. חופש הביטוי הוא עקרון חשוב שיש לשמור עליו מכל משמר כאחת מזכויות היסוד של האדם באשר הוא, אבל יחד עם זאת אני גם סבורה, שהסתה פרועה בזמן השלטון הנאצי היא שהכשירה את הקרקע לזוועות השואה ולמשרפות. אכן, דמוקרטיה נבחנת לא בהקשבה לדברים ערבים לאוזן השומע אלא דווקא בכיבוד זכותו של הזולת להשמיע דעות הצורמות את האוזן, אבל צריך למצוא את האיזון הנכון בין הגבלה בלתי מוצדקת של חופש הדיבור, ממנה יש להימנע, לבין הגבלה מוצדקת שכמוה כהגנה עצמית של החברה. אם אינטרס לגיטימי אחר גובר על עקרון חופש הדיבור, ידו של הראשון על העליונה. בית המשפט פסק לא אחת כי המבחן המנחה בהגבלת עקרון־יסוד זה או אחר הוא אם נשקפת מהמעשה הנדון סכנה קרובה או מוחשית, כגון לבטחון המדינה".

מבהירה השופטת: כאשר תופעה מהווה איום על קיום המדינה – יש לעקרה משורש באיבה. אסור להיות קצרי־ראות, כי בנפשנו הדבר".

במסגרת התשובות הנוסטלגיות יש באמתחתה סיפורים נוגעים ללב. שניים מהם נגעו לבעיות אימוץ. באחד, היא מספרת על תיק כאילו עודנו מונח לפניה, אך אתה חש כי גם היא, השופטת המרוחקת כלשהו, אינה רק פוסקת הלכות עוטה גלימה. היא גם אשה, גם אם, אדם.

"כמו במשפט שלמה, רבו גם כאן שנים (שני זוגות) על ילדה אחת. היה זה משפט קשה שדבר אין לו עם החוק היבש או עם אסמכתה כלשהי, אלא הוא מצוי כליכולו בעולם הרגש: קביעה מי משני הזוגות יגדל אותה ילדה, פירושה לחרוץ גורלה, אחריות כבדה לכל הדעות. כל חוות הדעת של הפסיכולוגים היו בעד מסירת הילדה לזוג א', אך בלבי כרסם הספק ונטיתי לחשוב שטובתה מתיישבת יותר עם מסירתה לזוג ב'. אולם כלום אעמיד את תחושתי הבלתי־מקצועית מעל למסקנתם של ארבעה פסיכולוגים, ללא חוות דעת לסתור? היתה זו יומרה לומר: 'אני אחלוק על כולם'. אולי אני הטועה? חששתי איפוא שלא יהא מנוס מלחתום על פסק דין שאינני שלמה עמו. הישועה באה ממקור בלתי צפוי. לישראל הגיע לביקור פסיכולוג בעל שם עולמי (ד"ר סולניט). כתוצאה מליבון הבעיה אתו שינו המומחים (פרט לאחד) את דעתם ותמכו במסירת הילדה לזוג ב'. זו דוגמה למשפט שאין לו שום קשר לאות המתה של החוק".

מקרה השני נסב על ילדה שעברה משבר נפשי קשה כתוצאה מהגירושין של הוריה בארה"ב כאשר היתה בגיל שלוש בערך. האם הגיעה לישראל, וכאן התחתנה בשנית. לימים הגיע גם האב לישראל וכאשר נודע לו על המשבר שפקד את בתו החליט (תוך הפרת הבטחתו לאם) לחדש את הקשר עמה. האם ובעלה השני עמדו לרדת מהארץ ולקחת את הילדה אתם. לאחר דיון שלא אכנס לפרטיו – על יסוד חוות־דעת של פסיכולוג שחזר ובדק את כל הנפשות הפועלות – נתתי צו (בשבתי לדין בבית המשפט המחוזי) שהילדה תשהה בבית אביה הטבעי. לימים קיבלתי מהילדה כרטיס ברכה לשנה טובה בכתב־יד ילדותי עם עיטורים. נאמר בו שיש לה אח ושמו אוריה ואחות ששמה סופיה וגם 'מרים': 'אנחנו קוראים לה מרים'. ארוה שהתרגשתי".

כמו רוב השופטים, גם השופטת בן־פורת נותרה לעתים במיעוט. היא מסבירה תופעה זו בדרך מיוחדת במינה: ככלות הכל, מה יותר פשוט מאשר לצרף את דעתך לדעת הרוב, לחתום "אני מסכים" או "אני מסכימה" ולעבור לתיק הבא? היא מעריכה את דעת חבריה, "אבל אני צריכה להיות שלמה עם עצמי. מתפקידי לחתום על דברים בהם אני מאמינה. פעם קרה, שקיבלתי חוות דעת בדיני שטרות משופט בקיא בתחום זה. נאמר בה כי הנתבע התגונן בחוסר תמורה, אך לא הרים את נטל הראיה הרובץ עליו ולכן דין ערעורו לחירוחות. השופט הנוסף הסכים. נטיתי גם אני לרשום 'אני מסכימה', לחתום ולעבור לתיק הבא אחריו. זה נראה כל כך משכנע שחבל היה להשקיע מאמץ.

"אולם תוך עיון בתיק שיניתי דעתי, וככל שהרביתי לקרוא התחזקה בי הדעה שטענת חוסר־התמורה הוכחה, ועל כן דין הערעור להתקבל. השאלה היתה משפטית וחשובה למדי. חברי לא השתכנעו ונשארו איתנים בדעתם, אך שאבתי עידוד מסוים משמועה שהגיעה לאוני כי בעולם האקדמיה יש תמיכה בדעתי. קיומן של השקפות שונות הוא אחרי הכל דבר טבעי וצפוי. לעתים נותרתי במיעוט של אחת מתוך הרכב של חמישה שופטים. זה קרה גם לאחרים, שהרי איש־איש דבק, וכצדק, בפירוש או במסקנה המקובלים עליו".

בעניין אחר בו נותרה במיעוט של אחת מול ארבעה, גרסה שיש לבטל החלטה של ועדת הכנסת ששללה זכויות לגימלה מידועה־בציבור של שופט שהלך לעולמו. "סברתי, שההבחנה בין ידועה בציבור של חבר כנסת, למשל (המצוי לפי ההחלטה באותה קבוצת אישי־ציבור – ג.ש.), לבין, למשל, ידועה בציבור של היועץ המשפטי לממשלה או פקיד בכיר אחר מבין עובדי המדינה, לוקה באי־סבירות קיצונית ומפר את עקרון השוויון, פגם המצדיק התערבותו של הבג"ץ. אילו היו קובעים שאדם אשר לו ידועה בציבור אינו יכול הוא עצמו לכהן כחבר כנסת (או כאיש ציבור אחר מאותה קבוצה) – ניחא. זו דרישה שעליו לדקדק עם עצמו. אולם כאשר אדם כזה רשאי לכהן כשופט, אין זה סביר בעיני כי לאחר לכתו לבית עולמו, תיענש בגלל חטאו מי שהיתה הידועה בציבור כאשתו. חברי סברו אחרת. לדעתם ההוראה של ועדת הכנסת, עם היותה ראויה לביקורת, אינה פוגעת בכלל השוויון, שכן אין לומר שעובדי מדינה מזה ואישי ציבור מזה שווים המה, וכי אין גם לומר שההוראה היא בלתי סבירה במידה המצדיקה התערבות של בג"ץ".

מקרה אחר בו נותרה בדעת מיעוט, נגע לשלושה חברי קיבוץ שנהרגו. השאלה שדרשה החלטה היתה באיזו מידה היו אלמנותיהם תלויות בהם לפרנסתן.

"מבחינת הקיבוץ הנזק הוא אותו נזק אם הם היו נשואים או לאו. הם היו חברים. גם הנשים היו והינן חברות. אם זוג מתגורר בחדר משותף ללא נשואין, ואם זוג נשוי חי בפירוד, אין זה מעלה או מוריד מבחינתו של הקיבוץ. לפי דעתי האשה והאיש הם שווי־זכויות בקיבוץ. אותו כלל תפס גם בה וגם בו. היא כמו החבר נותנת לפי יכולתה ומקבלת לפי צרכיה. האחד (או האחת) הוא נכס ואחר הוא נטל ולעתים אדם שהיה נכס נהפך, חלילה, לנטל ולמשך שנים".

לדעת השופטת בן־פורת לא היו האלמנות זכאיות לפיצויים כל עוד הן חיו בקיבוץ, אלא רק לפיצויים על הגבלת חופש הברירה, עקב מותו של הבעל, לעזוב את הקיבוץ ולבנות חייהן בעיר. ברם בהלך מחשבה זה מצאה את עצמה במיעוט: "חברי

"נחוצה לישראל חוקה, ובקרוב. לא רק בעניינים כמו דרכי הקמתן של רשויות השלטון והיחסים ביניהן אלא גם בנושא זכויות האזרח".

מרים בן־פורת בלשכתה (ימין רחוק) ועם עו"ד חיים קאזיס שהעניק לה תעודת הוקרה מטעם נשות בני־ברית

"אטימות האוזן מובילה במקרים רבים לאטימות הלב ואפילו לשנאת חינם, או לבוז שאין לו הצדקה".

הנכבדים סברו אחרת וטעמיהם עמהם. בדיעבד התנחמתי בכך שהתנועה הקיבוצית, שפירסמה בבטאונה את תמצית חוות הדעת של כל השופטים, העירה שמבחינת התפיסה השוויונית של חיי הקיבוץ הצדק עמי. הם גם קידמו בברכה את הצעתי שהמחוקק יתן את דעתו על הנושא".

האין פסק־דין של מיעוט מתסכל לאמיתו של דבר? האם אין הוא אלא תרגיל אינטלקטואלי?

לא, סבורה השופטת. "ראשית, דעת מיעוט יכולה ברבות הימים להיהפך להלכה פסוקה. שנית, לפעמים מתערב המחוקק ומתקן את החוק בעקבות פסק־דין של מיעוט. זה קרה גם לי בשלוש הזדמנויות".

היית מסוגלת להצביע על פסק דין שלדעתך הוא החשוב ביותר שכתבת?

קשה להשיב על כך תשובה חד־משמעית, שהרי "לכל אדם התיק שלו הוא הכי חשוב. השאלה אינה חייבת לעמוד ברומו של עולם או לזכות בהד ציבורי כדי להיות עקרונית או חשובה. טול את תחום דיני השטרות, הנזיקין, החברות או החוזים. זהו עולם ומלואו הרחק מהתעניינותו של הציבור הרחב".

היא נזכרת במשפט בו נדונה בעיה בדיני חוזים, ומספרת: "אני חשבתי שזה פסק דין רגיל. חיפשתי פירוש שיוביל לתוצאה צודקת, אך תוך אזהרה עצמית לא להיצמד לפירוש הגזור רק על פי מידותיו של המקרה המסוים. נוהגים לומר כי 'מקרים קשים הם מקור להלכות גרועות'. הגעתי לפתרון המיוחל ולשמחתי התקבל פסק הדין בעולם האקדמי בעין טובה ואפילו כחידוש.

זכור לי מקרה בו נדון נושא רגיש מבחינה אנושית. גם הפעם נזהרתי לא להשען על פירושים ה'תפורים' על המקרה המסוים אך העשויים לא להיות טובים לגופם. היה זה מעשה באשה שלאחר מות אישה נודע לה (להפתעתה, לפחות כך טענה), שיש לו שתי בנות מחוץ לנישואין. בנות אלה דרשו את חלקן כיורשות בדירת המגורים (הכוונה לשלושת־רבעי מתוך המחצית שהיתה שייכת לאביהן המנוח). לפי חוק הירושה – הואיל והדירה לא ניתנה לחלוקה בעין – הן יכלו בנקל לדחוק את רגלי האלמנה על־ידי רכישת החלקים הנותרים. עוררנו מיוזמתנו את השאלה המשפטית – תוך מתן זכות טיעון לבעלי הדין – שמא אפשר להחיל במקרה זה סעיף מחוק המקרקעין, לפיו אם בן־הזוג רוצה למכור את חלקו הוא צריך לתת את זכות הסירוב הראשונה לבן־הזוג האחר. לשון אחרת, האם אין העזבון ניצב בנעליו של הנפטר גם לעניין סעיף זה? אם התשובה היא בחיוב, זכאית האלמנה לרכוש את החלק האחר בדירה במחיר שמישהו אחר (כולל הבנות) יהא מוכן לרכשו". ואמנם, ברוב דיעות (השופטת שושנה נתניהו הצטרפה למרים בן־פורת), בניגוד לדעתו של השופט דב לוין, נקבעה הלכה ברוח זו.

ומה עכשיו? לפתע יימצא לה פנאי למה שסבכתה, אשה, אם, משתוקק לו כל ימיה?

"אין לי עדיין תוכנית מגובשת, אך הצעות ישנן ואני שוקלת את דרכי. יש לי הרושם שתעסוקה לא תחסר לי". ראשית דבר, בדעתה לעדכן את החוברת "המחאות חיובים", בעריכת פרופסור טדסקי, שהוציא המכון למחקר השוואתי של האוניברסיטה העברית, ואולי אף להרחיבה לספר. הוצע לה להרצות באוניברסיטה. חרף התשלום הזעום גם הצעה זו נשקלת, שכן היא אוהבת "את המיפגש עם הדור הצעיר המרענן ומפרה את המחשבה". ואת היא אומרת על סמך נסיון העבר, כאשר הירצתה והעבירה סמינריונים בתחומים שונים במשך ארבע־עשרה שנה. היא גם אינה מוציאה מכלל אפשרות שתמלא מדי פעם תפקיד של בורר, שהוא תפקיד "מעין שיפוטי". הצעות אחרות מאנה לפרט.

המאזין שומע בקולה של מרים בן־פורת צליל נוסטלגיה לתפקיד שעדיין לא עזבה אותו, באמרה: "העבודה כאן רבה מאוד. תמיד צריך להתלבט מה להעדיף על מה: כמות או איכות? בעניין איכות יש להבדיל בין הנימוקים הבסיסיים והתוצאה, שאני צריכה להיות שלמה עמה ללא סייג, לבין הגשה סדורה, עקב בצד אגודל, וללא מלל מיותר". והיא מנמקת בציוריות: "לתמונה צריכה להיות גם מסגרת. לפעמים המסגרת קצת משלימה ואפילו מוסיפה עוד לתמונה". ■

הייתי רוצה שנהיה יותר חכמים ויותר צודקים

בימים בהם פורשת מרים בן־פורת לגימלאות, במלאו למדינה 40. כ"אדם היושב בתוך עמו", כמו שאומרים השופטים, כיצד היא רואה את המדינה?

"טוב. זו המדינה שלי. בין היתר שלי. אני חושבת שהטוב שבה עולה על מגרעותיה. הבעיות הן קשות, הסכנות מרובות ודורשות גיוס כל הכוחות. אנחנו מפולגים מדי. יש לזכור את נבואת הנביא 'מהריסיך ומחריביך ממך יצאו'. מצד שני, עלינו להשאר דמוקרטיה ליברלית גם בתנאים קשים מאוד. הייתי רוצה שבכמה תחומים נהיה גם יותר חכמים וגם יותר צודקים, שנהיה מדינה יותר [illegible]. נקווה שנזכה לכך לפני שנהרוס אלה את [illegible]" (אמר בראיון).

"אופיה הדמוקרטי של המדינה הזו מחייב [illegible] ניכרת של חרות הביטוי גם נוכח מצב החירום [illegible] והדאגה הממשית לבטחונה הלאומי, כפי [illegible] בימים האחרונים האירועים המאיימים [illegible] את הכף לעבר הבטחון על חשבון חירות [illegible]. מציאת האיזון הנכון בין שני אלה, כל [illegible] שיש עימות ביניהם, היא משימת עדינה [illegible]" (ברכות בכינוס בינלאומי שנערך בירושלים ב־23 בדצמבר 1987).

"... תפקידו של בית־משפט אינו רק לבטא את [illegible] העם, אלא גם לעצבו; להביא לתמורות [illegible]. במובן מסויים על הרשות השופטת [illegible] צעד אחד לפני הזמן" (שם).

"נחוצה לישראל חוקה, ובקרוב. זאת לא רק [illegible] כמו דרכי הקמתן של רשויות השלטון והיחסים ביניהן אלא גם בנושא זכויותיו של האזרח, הן הקלאסיות והן הסוציאליות. להשגת המטרה של שמירה על הזכויות הללו יש לשריין את ההוראות, כך שיתן יהיה לשנות את החוקה רק ברוב מאסיבי של חברי הכנסת ובעניינים מסויימים [illegible] עליידי משאל־עם. רוב של 61 קולות אינו מספיק" (ברשימה שנתפרסם ב"עיוני משפט י"א [illegible]).

"... בעת עיצוב החוקה יש להביא בחשבון שישראל נתונה במצב חירום מתמשך שסופו מי יודע. מצב זה מחייב מתן אפשרות לסטות, בנושאים רגישים הנוגעים לבטחונה או לעצם קיומה של המדינה, מעקרונות דמוקרטיים של [illegible] שלום, אם כי בצורה מבוקרת ובכפוף לכללים הראויים למדינת חוק דמוקרטית. הוא הדין ביחסי [illegible] אשר מחייבים לדעתי מחשבה מעמיקה בנפשה בפני עצמו, תוך התחשבות במירקם העדין שנרקם סביב נושא רגיש זה... יש להעדיף את דרך הפשרה והמכנה המשותף על פני התבצרות כל צד בהשקפותיו, תוך שאיפה לפתרון מושלם מבחינתו..." (שם).

"משמעותה של 'מדינת ישראל' כ'מדינת היהודים' עומדת בסתירה מוחלטת לתורת אש"ף שבאה לכלל ביטוי מפורש ובוטה באמנה שלו, הגשמתה פירושה חרס המדינה כמדינת היהודים וקץ לעצמאותה" (בג"ץ 620/85 מיעארי ואח' נ. יו"ר הכנסת ואח').

"הגיעה העת לחוקק ללא דיחוי חוק שיהא בו כדי להגן על המדינה מפני השתלבותן בגוף המחוקק של רשימות חתרניות: על המדינה החפצה חיים והאמונה על עקרונות הדמוקרטיה לדאוג שלא יקומו על אלה מהרסים ומחריבים מבפנים, וזאת במסגרת של התמודדות לגיטימית, כביכול, במערכת הבחירות לכנסת" (ע"ב 2/84 ו־3/84 ניימן ואח' נ. יו"ר ועדת הבחירות לכנסת הי"א).

"אטימות האוזן מובילת במקרים רבים לאטימות הלב ואפילו לשנאת חינם, או לבוז שאין לו הצדקה. כך מגיעים לאלימות מילולית ומכאן לא רחוקה הדרך לאלימות פיזית. ישראל למדה לדעתי לא מעט משגיאות העבר כאשר התלה מטפחת – ולו גם באיחור – את הייחוד של התרבויות השונות מהן באו העולים ממדינות המוצא חרבות מספור. תרבויות אלה יכולות להיות מקור להנאה ולהרחבת הדעת לכל לב מבין ולכל עין שוחרת יופי וגיוון. לעומת זאת, דיכוי התרבויות – ולו גם לשם השגת המטרה של הפיכת כל ובדי העולים לעור אחד תוך פתיחת דף חדש – נדון מראש לכשלון ומעיד בכל הכבוד על קוצר ראות. הכיבוד ההדדי וספיגת הדדית של אותן תרבויות סגנוניות הם המת הדרך המובילה לאחוות ולאיחוד הלבבות. העם בישראל חייב להיות התוצר של כל אלה" (בטקס חלוקת פרס הסובלנות בכנסת, 1.3.88).

"הטענה מעתירה, שהקבוצה שנפגעה היא יהדות המזרח, יש בה כדי לקומם. יכולים יהודים להיות במזרח או במערב, אך היהדות היא מושג כולל אחד ויחיד, התובק זרועות עולם. יהדות המזרח כמו יהדות אשכנז אינן אלא אברים של אותו גוף, שעליו יש לשמור מפני מיצול מזיק. שריה של פירוש לכבוד נדה ממנו" (בג"ץ 1/81 שירן ואח' נ. רשות השידור ואח').

יהונתן גפן

שולצלאנד

בירמה שהיהודים – בעיקבות המורשת, השורשים, הפוגרומים וההתערבבות בגויים – אינם מאמינים שיהודי יכול לשלוט על יהודי אחר. כשיהודי אחד אומר ליהודי שני מה לעשות, היהודי השני צוחק או אומר "קיש מיין טוכעס, אינגלע... אתה בריוק כמוני, אז אל תהיה לי גרויסע טויש". כמו הבדיחה הניצחית של גראוצ'ו מארקס, אנחנו לא מוכנים להיות חברים במועדון שמוכן לקבל אותנו, וכמו הבדיחה הניצחית שלנו – אנחנו עדיין חושבים שרק הגוי יוכל להגיד לנו מה לעשות. באיזה מקום בנפשנו הרעועה וידועת התלאות קיימים אצלנו עדיין, כנראה, געגועים לפריץ.

כמו חבורה של מטורפים בלתי־מזיקים שבכל פעם כשנידמה להם שהם מגזימים, הם מבינים שזה הזמן לצלצל לאחות הראשית, לאחות שולץ. כשהמצב מסוכן באמת, מגיע זמן מסויים שבו היהודי לא מאמין שיהודי אחר יפתור את הבעייה, והוא מצלצל לפריץ.

מצלצל לקוסם מארץ שולץ.

אל תשאל למי צילצלו הפעמונים. הפעמונים צילצלו לך ולשולץ.

מחכים לגוי. ממתינים בסבלנות לפריץ שירד קצת לגטו ויעשה סדר בברוק. שיבוא אל הקהילה הנבוכה, יתערבב בין חכנרים לסוחרים וילמד אותנו פרק בדרקיום ובסולחות.

אחרת, כיצד אפשר להסביר את ההישענות המאסיבית הזאת על שולץ, את הכעס המוגזם הזה על שולץ? את היחס האמביבאלנטי אל הפריץ המציל והשתלטן, שיכול להתחלף בכל רגע לפריץ ימח שמו וזכרו? האם אנחנו לא יודעים, לפחות כמוהו, מה אנחנו צריכים לעשות כדי להוציא את עצמנו מבוץ השילטון על עם אחר? האם אנחנו עד כדי כך מטומטמים, רבותי המלומדים?

בימים אלה אינך יכול לפתוח עיתון, רדיו או טלוויזיה ולא לשמוע, קודם כל, את השם המפורש "שולץ". לפעמים נדמה לך שגם אם תפתח את המקרר, גם שם תיראה איזה שולץ קטן שוכב במגירת המלפפונים והעגבניות. תייר שמגיע לארץ בימים אלה עלול להתבלבל בקלות ולחשוב שהוא לא הגיע למדינת ישראל ולא למדינת פלשתין: הוא הגיע לשולצלאנד.

ואתה תוהה: מה יש בו, בשולץ הזה, שאין בנו? הרי אנחנו יודעים כבר בעל פה את שלושת־הלאוים ואת הכנים המשווע שלנו. אנחנו יכולים ללמד אותו מאיפה משתין המיזרח־התיכון, ולתת לו תוכנית שינית שהוא ילקק את האצבעות השולציות שלו. כבר הגיע הזמן שנדע איך מביאים לארץ המסוכסכת הזאת שלום מהסרטים גם בלי לטלטל את השולץ המסכן הזה, עם תיק ג'ימס בונד מלא מלים מופשטות, מבלי שיהיה לו לומר לנו שום דבר חדש אותו לא ידענו לפני שהישלצנו במחיצת הוד שולציותו.

אבל אנחנו לא יכולים לזוז מבלי שמשלצים אותנו. כמו שני הגיבורים בסוף המחזה ההוא של שאול בקט, אנחנו אומרים אחד לשני: "יאללה, נזוז" – אבל לא זזים. כשהמסך יורד אנחנו עומדים באותו מקום, חשקים לנצח עם רעיון היציאה. כנראה שבאמת יש לנו איזה פגם גנטי, ובגללו לא נזוז עד שידחפו אותנו. למרות כל מה שעבר עלינו, אנחנו עדיין מחכים לשמוע את משק מגפי הפריץ, שבא שוב לגרש אותנו או לתת לנו שלטון עצמי או להשמיד אותנו או לתת לנו לערער עוד קצת.

למרות שהתחדשנו במדינתנו ויש לנו שלטון משלנו, ראש ממשלה (שניים!) משלנו – המחלה הישנה לא מרפה, ואנחנו עדיין תלויים בגוי, עדיין זורם בתוכנו אותו כרומוזום ידוע לשימצה שצועק "שולץ" בכל פעם כשהעם לחוץ.

ושולץ בא. שולץ בא כמו שעון, כי יותר ממה שצריך היהודי את הגוי, הגוי צריך את היהודי. הוא בא והוא אומר את כל הדברים האלה שאנחנו כבר יודעים בעל פה, ובעיתונים כתוב שהוא "תקיף אך לא תוקפני", "ידיד לעת צרה אבל לא מוכן להתפשר על עקרונות". והוא אינו בוש לפנות אל העם בטלוויזיה, הפריץ בשידור חי. שידור חי לעם המשווע לקצת לחץ מהגויים כדי לצאת מהבוץ אליו אנחנו נכנסים תמיד לגמרי לבד, בלי טיפת עזרה מהשולצים.

יהודים, האם לא הגיע הזמן שתהיה לנו אוטונומיה?

עמוס קינן בסופה

ביום סגריר ברמת־גן, ואולי במקום אחר ביום אחר, הכרתי את עמוס קינן. קשה להגיד שהי תלהבתי מהפגישה הראשונה הזאת. הוא היה שיכור, והשתדלתי לא להרגיז אותו משום שידעתי שאם הוא יקיא, זה יהיה עלי, ובאותם ימים לא היו לי יותר מדי חולצות להחליף. אין לך פגישה ראשונה אומללה יותר ממעריץ צעיר הנפגש סוף־סוף עם מושא הערצתו, ומתאכזב. לא הבנתי, אז, כיצד יתכן שבאדם אחד יתמזגו כתיבה כה חכמה, בהירה ונינוחה, עם מזג כה זועף, מרתיע ותוקפני.

היום אני מבין. אפילו למדתי, בפגישותי המועטות איתו, כיצד אפשר לעקוף בזהירות את האופי שלו ולהגיע ישר לחוכמה שלו. אתה פשוט צריך לדעת בין אילו כוסיות צריך לגשת אליו, ולחזור שוב ושוב על האמת הישנה שאפשר להעריץ יצירה, אבל לא יוצרים, כי כולנו בני אדם, וחלק מאיתנו אפילו לא זה.

ביום סגריר, בנחלל ,ואולי במקום אחר ביום אחר, התחלתי לקרוא את עמוס קינן, והוקסמתי, ולא הפסקתי לקרוא אותו. מדי שבוע בשבוע הוא מסר לי בבהירות ובאומץ את דעותיו, דעת מיעוט שאינו אומר נואש, דעת המנודה הפועל למען המפסידים, דעת לוחם־חרות בלי שום מרכאות כפולות סביב שתי המלים הללו, משום שזה מה שהוא עושה: קם מוקדם בבוקר, שותה קפה, ונלחם למען החרות.

במלים. מלים שאני יכול להבין אותן, סוף־סוף. ויותר מאשר חשוב לי שיהיו כאן אנשים שהם בני אותו עם, חשוב לי שישארו כאן אנשים שהם בני אותה שפה. שפתו של קינן היא שפתי, אין, ולא תהיה לי שפה אחרת.

שנים אני קורא את מדורו של קינן לפני כל שאר המדורים בעיתונים, ואחרי שאני קורא את שאר המדורים אני מבין כמה צדקתי שקראתי אותו ראשון. יותר מכל מרהימה אותי הרוטינה שלו, שכן בסך הכל הוא כותב על אותן עוולות כבר עשרות שנים, אבל הוא לא יפסיק לכתוב שוב ושוב על אותה אמת ניצחת שלו, עד שהעוול, הקיים לדעתו, לא יתוקן. ככותב, הוא נתן לי אומץ לחזור על עצמי, ולדעת שאם צעקת פעם אחת, זה לא אומר שאסור לך לצעוק עוד פעם. בסוף מישהו ישמע אותך. ברוטינת הצדק שלו, עמוס קינן מזכיר לי מאוד את קאטו הזקן, מלפני הספירה, שאמר כל יום בסנט: "את קרתגו צריך להרוס". היום רק היסטוריונים חיוורים זוכרים אם קרתגו נהרסה או לא, אבל כולם זוכרים את קאטו הזקן.

ביום סגריר, בנתניה, או אולי ביום אחר במקום אחר, קראתי את סיפרו האחרון של עמוס קינן: "את והב בסופה" (רק בגלל העקשנות על השם הקשה הזה מגיע לקינן פרס נובל לעקשנות), וידעתי שאולי בפעם הראשונה בחיי קראתי ספר עברי בעברית.

אחרי שקראתי כל־כך הרבה ספרים עבריים באידיש, צרפתית, אנגלית־אמריקנית ואנגלית־בריטית, צ'כית והוטנטוטית, סוף־סוף יש לי פה ספר שמדבר אלי משום שאני יכול לדבר אותו ואיתו.

זה היה סארטר שאמר: כל הסיפרות עוסקת בדבר אחד – חרות האדם. לכן דרכו של קינן מלוחם חרות לכותב חרות ברורה לי לגמרי. מבקרי הסיפרות שכתבו שהספר הזה הוא נוסטאלגיה, כנראה לא הבינו את הספר, משום שהספר עוסק בבעיית החלום ושיברו. חלום לא יכול להיות בזמן עבר, הווה או עתיד. החלום, מטיבעו, לא נכנס למימד הזמן, אלא לתודעת האדם החולם אותו. אין אדם חושב אחד שלא הקיץ פעם מחלום ובכה לנוכח המציאות, אבל כמה מאיתנו ניגשים לשולחן הכתיבה וכותבים על זה? כותבים על זה בפשטות, בחדות ובדיוק מאכסימאלי, כי רק ככה צריך להתנהג אל חלומות נישברים.

קינן עשה את זה. הוא סיפר על הסופה שלו, וכתב במלים הנכונות ספר מרתק שהוא אולי הספר העיברי הראשון. הוא יסד אגודת סופרים שחבר בה איש אחד בלבד, בודד ואמיץ: לוחם חירות ישראל, לוחם והגות ישראל.

ביום ששוף שמש, במושב אפוף ריחות הדר בעמק חפר, או אולי ביום אחר במקום אחר, רציתי להדליק לו משואה זאת, לתפארת השפה העיברית. ואולי גם להזמין אותו לאיזה צ'יבאס כפול. רק שלא יתחיל להשתולל לי, כי הכל ישפך.

יוסי (שם בדוי), אחד החוסים במעון: "מה יהיה, לאן אלך? אין לי אמא, אין לי אבא... אני אוהב הוסטל. איך אוהבים בית – זה אותו דבר". (בצילום המרכזי). בעמוד הימני: שניים מהחוסים ליד ההוסטל.

צו גירוש

הם אנשים במיקצב אחר. התפתחותם נבדלת, מינהגיהם שונים. אחד מכל מאה אנשים הבאים לעולם הוא מפגר בשכלו. כמה מהם, שמצאו מקלט בראש־העין, מוגדרים כגבוליים, עושים לפרנסתם ומסוגלים למשא־ומתן עם סביבתם. דוד רוקח, מפקח בדימוס בשרות לילד המפגר, הקים להם הוסטל. ביתם היחיד. עתה הוצא נגדו "צו הפסקה מינהלי" שפירושו המעשי גירוש המפגרים לרחוב. ראש־העין אינה קרת לב יותר מכל ישוב אחר, אבל אם לצטט תושבת וותיקה: "אני לא מסכימה מסכנים ליד הראש שלי. מסכנים ומסכנים. גם אני מסכנה."

מאת שרית פוקס צילומים: ראובן קסטרו

ל א קור הלב, אם כן מהו הדבר שהניא את ראש־העין להתאחד בסערה כדי לגרש מתוכה את 30 המפגרים החוסים (*) במעון שברחוב מלאכת שלמה 13? אני מכנה אותם בשם מפגרים כדי לחדד את האימה מפני התחושה כי עשבים שוטים נגטעו אל תוך ראש־העין מבחוץ. אבל האמת היא שעל אותם אנשים החוסים במעון ניתן לומר כי אלה הם אנשים שהתפתחותם נבדלת, מנהגיהם שונים, וכך גם דרכי הביטוי שלהם, קצב הביצועים, מהירות המחשבה. אדם במיקצב אחר. אחד מכל מאה אנשים הבאים לעולם הוא מפגר בשכלו.

כאשר מבקשים אישי ציבור מסויימים בראש־העין לעקור את המפגרים, נרמה – כפי שמוכיחים דבריהם – שהם מבקשים לעקור עשבים שוטים התקועים בנפשם: רגש נחיתות, תחושת קיפוח, זכרון חרפתם ונידחותם בראשית ימי המדינה. בהביטם במפגרים מדמים אותם אנשי ציבור מסויימים בראש־העין כי בעצמם וכפיגורם הם מתבוננים.

בטרם אגולל את תולדות התהדקות טבעת החנק סביב המפגרים שמצאו להם מקלט בראש־העין – עשרים מהם חוסים במעון משותף ועוד עשרה מתגוררים בשני חדרים הסמוכים לדירות מגורים רגילות – אציין עוד כי מפגרים אלה בהם אנו דנים מוגדרים כגבוליים. הם עושים לפרנסתם ומסוגלים למשא־ומתן עם סביבתם, הם צרכני בידור ונוף. דוד רוקח, מפקח בדימוס בשרות לילד המפגר, האיש שהוציא צו סגירה לארבעה מוסדות למפגרים, הוא שהקים את ההוסטל.

אנשי ראש־העין אינם רעים יותר וגם אינם טובים יותר מיתר אנשי עמנו חמננו. מאז הוקם המעון הראשון כ־1975 בצהלה ואחריו בירושלים, עכו, באר־שבע ועוד, לא היה כמעט יישוב שלא התקומם נגד הבחירה בו כמקלט למפגרים. אין ספק שגם בראש־העין גרים אנשים רגישים למכאוב הזולת, שרוחב דעתם היה מוביל אותם לעודד את טיפוח המפגרים המתארחים בקהילה. אלא שקולם של האחרים גבר. מה גרם לקהילה ללכד שורותיה ולהקים ועד פעולה, להניף את נס המרד בהתעלות נפש של ערב לידה מחדש?

היה זה ביום ה־11 במרץ 1988 עת השמיע המקומון "אלה" – "אגודה למען תושבים" – את הזעקה הבאה: "צו השעה: סגירת ההוסטלים למפגרים! מדוע להביא את כולם ובכמויות ליישוב קטן שממילא סובל מתדמית שלילית בחוץ? מי ירצה לגור בשכנות למוסד שהדיירים שלו מפגרים שהגיעו אלינו מכל קצוות הארץ? מי יעצור את הכיבוש צעד אחר צעד של בעל ההוסטלים שמצא כאן קרקע פוריה? מי הנורמלי שירצה לגור בראש־העין שכולה הוסטלים למפגרים?"

"אלה" הוא העתון האופוזיציוני למועצה, ובעצם לראש המועצה, מר יגאל יוסף. יחסיו של ראובן יהודה, עורך העתון, עם ראש המועצה, אינם יחסי חיבה. לדעת ראובן מטיל ראש המועצה חיתיתו על הישוב ומעניש מתנגדים כמותו: מוזמן למשפטים מתישים, מעכב את החיבור לרשת החשמל והביוב בביתו החדש. לדברי ראש המועצה ביקש ראובן יהודה להיות איש יחסי־הציבור שלו, וכשנכזבה תוחלתו, העמיק את מלחמתו.

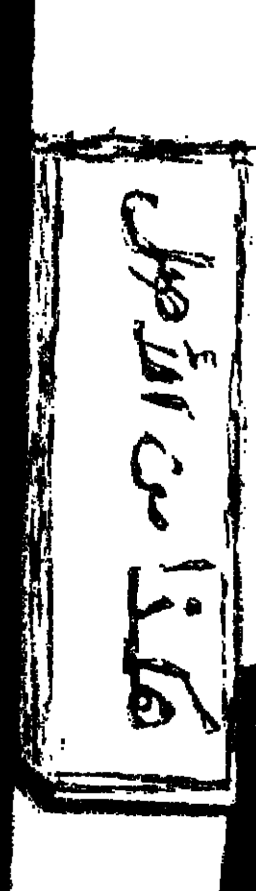
אנשי ראש־העין חמים לאהוב. בכל פעם שהתפתה איש שיחי מראש־העין להגדיר את רגישויותיו המופלגות, הקפיד להעמידן בניגוד ליתר התושבים. למשל, אמר לי יחיאל והב, מראשי ועד הפעולה לגרוש המפגרים: "אנחנו, משפחת והב, היחידים ששקטים ועוזרים לזולת. לא אוהבים הללויה. אנחנו חביבים על כולם. אנחנו משפחת והב, לא כמו ההם".

ואמר מאיר גמליאל, ראש התנועה למען ראש־העין, שלבו נחמץ על שהפסיד את ראשות המועצה: "אני, איך לומר לך, אני לב חם ואדם טוב. כולם מנצלים את האופי החם שלי כי אני רגשן. כל אחד שבא אלי אני מיד מטפל בו", ודוק הציף את עיניו. אגב הוא ביקש להאיר את עיני כי ראש המועצה מתקשה לשרת את היישוב כי הוא "מקבל הנחתות ממפלגתו, הליכוד".

אנשי ראש־העין הם רודפי צדק מושבעים עד כדי התכתשות אחים. זאת מלמד אותי איתמר פינחס, עורך בטאון המועצה "ראש־העין שלנו". אנשי ראש־העין, הוא מספר, מרבים לפנות לבג"ץ. בעיתונו כותב איתמר: "כל אחד מנסה להראות לחברו כמה הוא יותר חזק וכמה הוא יותר צודק, על כל דבר צריך לגשת לבג"ץ". ככך הוגשו שתי עתירות בעניין המועצה הדתית ושתיים בעניין המועצה ואחת בעניין הארנונה. "נשאלת השאלה מדוע?", קרא העורך, ומשיב כי על

(המשך בעמוד הבא)

(*) שמות החוסים וקרוביהם המוזכרים בכתבה הם שמות בדויים, השמות האמיתיים שמורים במערכת.

(המשך מהעמוד הקודם)

פי המסורת קילל עזרא הסופר את הגולים לתימן: "יהי רצון שתהיו כולכם ראשים", ומני אז כל אורח צורק.

ובאשר למחלוקות ושנאות, מפתיעה לעתים שנאתם העצמית של בני שיחי בראש־העין. זו מוצאת את ביטויה בתודעת פיגור ומסכנות. אמר לי בעל מכולת מדולדלת, ריקה מסחורה: "מה זה מפגרים בראש־העין, אנחנו לא מספיק מפגרים?". אמר לי חתנו של יחיאל צברי, השכן להוסטל, ממנו יצא עיקר הקצף על המפגרים: "אנחנו בעצם טעוני טיפוח בעצמנו. למה מביאים לנו עוד טעוני טיפוח?". אמרה אמו הישישה של שלמה גיספן, מראשי ועד הפעולה, שעל מגרש שבשכנותה מקווה דוד רוקח לבנות בית־קבע לחוסיו: "אני לא מסכימה מסכנים ליד הראש שלי. מסכנים ומסכנים. גם אני מסכנה."

יותר מכל שנאה שונאים אנשי ראש־העין את העתונות. בעיניהם, שיני דרקון העתונות כמו שלוחות ללא־הרף לטרוף את העיירה. "היום, נגמרו המלחמות עם התותחים", אמר לי ראש־המועצה, "התקשורת היא הפותחת מלחמות והיא הסוגרת אותן. עתונאי יכול ליצור כזו אווירה על ראש־העין שעור יחשבו שפה יושבים אנשים חסרי רגש. אפשר לקבור חברה שלמה בפרסום שלילי, וראש־העין קיבלה מנה במנות גדולות". המלים "תדמית" או "סטיגמה" מתגלגלות בפיהם של אנשי ראש־העין כמו מגולה. יצירת העתונות המכפישה.

היה זה ב־19 למרץ כאשר זומן דוד רוקח, מנהל ההוסטל, לטקס חיסול ההוסטל. זה היה במקלט ברחוב היולדת. נשמעו שם צעקות: "להוציא את החולי מתוכנו". "הם זקוקים לסביבה אוהדת – אנחנו לא סביבה אוהדת". "הם זקוקים למקום מבודד בין פרזות, באיזור תעשייה". "הכתם הזה הוא בלתי־נסבל". "על גופותינו יגורו אנשים שהם זרים לנו, אנשים שיכולים להזיק לי מוטב שאני אזיק להם", "לא ניתן להחזיר את השכונה 35 שנה אחורנית". "זה חולי! זה פגעו". והיה מי שהפנה את רוקח אל ההיבט ההלכתי: אשה בהריון אסור לה לראות אדם מאונן בפרהסיה, ואסור לה לראות גם כושי. והכל לפי ההלכה. וברך ראש המועצה על ההתארגנות, כי לראש־העין יש דימוי שלילי. ולא בצדק, ואיכות חיים זה הכי חשוב.

כבר באותו ערב התברר מקרה גירוש המפגרים כהשלכה של צורך דחוף להיטהר מן הטומאה שנזרקה בקהילה. מושגי נקיון והתנקות התעופפו באוויר. מה שמזכיר את תגליתו של מאיר גמליאל, יו"ר התנועה למען ראש־העין, בעניין צחותו של הישוב: "פעם עשינו נסיון ותלינו מגבת אחת בראש־העין, ומגבת אחת בפתח־תקוה. לקחנו את המגבות לבדיקה במעבדה. אני ראש התנועה האקולוגית. הסתבר כי ראש־העין יותר בריאה, יותר נקיה".

ב־21 במרץ בשעות הבוקר הופיע בלדר במעון ברחוב המלך שלמה וביָדו צו הפסקה מינהלי מטעם ראש המועצה: "בתוקף סמכותי, לפי סעיף 20 לחוק רישוי עסקים תשכ"ח 1968, הנני מצווה בזה על סגירת ההוסטל ברחוב מלאכת שלמה 13. להפסיק כל

"הלב שלי שרוף. בשכונה כולם מדברים על כך שרוצים לסלק אותם. הבן שלי נמצא במעון, אבל אני לא מדברת. יחשבו שאני מחפשת צרות. לא היה לי בית לשכן אותם"

עיסוק ועבודה לתקופה של 30 יום מיום קבלת צו זה. הצו ניתן עקב חוסר רשיון כחוק. תשומת לבכם מופנית בזה לסעיף 26 של החוק כי 'מי שאינו מקיים צו הפסקה מנהלי צפוי לעונש של שנתיים מאסר'".

לא קר הלב, אם כן – מה הוא הכוח שליכד את העיר במלחמתה במפגרים? היה היתה פעם עיירה נידחת ומרוששת באירופה בשם גילן. יום אחד שבה אליה אורחית שהתעשרה ותבעה מן העיר והמרולדלת: יש לי ארון מתים מפואר, תנו לי את האזרח איל, ותקבלו מיליארד. זו היתה הגברת הזקנה, במחזה המפורסם של פרידריך דירנמאט "ביקור הגברת

מצפון מציק, כי מה שבאמת מטריד את ראש־העין זה עתידה ועתיד ילדיה, ואת תעיבי על שמה ועל תדמיתה ברגע קריטי שבו מגיעות אליה אוכלוסיות חזקות וטובות." את צמד המלים "חזקות וטובות" הרבתי לשמוע בראש העין, גדולים געגועי העיירה לתושבים חזקים שעלו יפה.

שיחתי עם ראש המועצה ביום 24 במרץ 1988 התנהלה בנוכחות אשת יחסי־ציבור. שאלתי את ראש המועצה אם ידע בסביבתו הקרובה או הרחוקה ילד פגום. ראש המועצה התקשח באופן מוזר כהודף משהו מעליו וקרא: "מה זה, שאלון הפואיז". אז אמר משהו על אחותו ש"נעלמה כי היתה כנראה כל כך טובה עד

יגאל יוסף, ראש המועצה: "כפטריות אחרי הגשם"

הזקנה". הזקנה מבקשת לקחת נקם מהגבר שעזב אותה לפני 40 שנה.

אין מקום, חלילה, להשוואה ישירה בין סיפור הביקור ההוא ואנשי ראש־העין, אך יש מקום לעיין בתהליך דומה של הפיכת עיירה למקהלה. כתב דירנמאט: "הם אינם רעי לב, כי אם חלשים כמו כל היתר. זו קהילה הנכנעת אט אט לפיתוי... הפיתוי כה גדול, והעוני כה נורא". ונכון לומר את הדברים על ראש־העין. תחושת עוני ופיתוי להתייפות הם המאיצים את התהליך. הוראות־מסכנות שמצאתי בראש־העין נזכרות בעיירה הדמיונית גילן שבה אומרים התושבים על עצמם: "אנחנו הרוסים... פושיי־רגל... חיי־כלב, מתפגרים... חיים כמו צמו ג...". וכמו תחושת התרבותיות העזה המפעמת בגילן שתושביה מעלים על נס את ברהמס וגיתה ששהו אצלם, כך אנשי שיחי בראש־העין. ניסו בלי הרף להפנות את מבטי מכיוון ההוסטל למפגרים לכיוון ה"פוריגל", תזמורת המנדולינות, תזמורת כלי הנשיפה, ממוצע ההצלחה בנושא החינוך שנבדק באיזור המרכז אליו הם משתייכים.

שרשרת של תופעות שאינן קשורות לחיי חוסי ההוסטל בראש־העין היא שעלולה לדחוף אותם החוצה. למשל שנת הבחירות המתקרבת. "אצלנו בחירות כל השנה", מסביר לי איתמר פנחס, עורך "ראש העין שלנו". והימים ימי תנופה, ימי בניית 3000 יחידות דיור, שכונת חלומות. המועצה המקומית פותחת במבצע "ושכו בנים לגבולם". בחול המועד פסח, מודיע לי ראש המועצה, יעמוד על גבעותיה המזרחיות של עיירתו וישקיף בחברת מתאכלסים פוטנציאלים לעבר פנורמה מרוחקת ולעבר הצמחים הפורים, "לא סתם חול כמו כינגה".

"זה יהיה רגע הסטורי, אנו נבנה עיר באופי כפרי סולידי. מקום שנעים לגור בו". כולו מתרומם אל עליונים, ואני גוררת אותו אל נחותים. "לא מוצא חן בעיני שאת מתעניינת כל הזמן בהוסטלים. זה חוסר

שלקחו אותה מאמי", ולא פרש.

"יש יישובים יותר חזקים שייפגעו פחות מאיתנו. ובכלל, רצוי שכל איזור יבנה מוסד למפגרים של אותו יישוב ולא ייבא אותם מבחוץ... אם היו מפגרי ההוסטל תושבי ראש־העין, לא היתה קמה צעקה. ועכשיו הם החלו לצמוח כפטריות אחרי הגשם. דוד רוקח רוצה להקים לנו רשת הוסטלים ברחבי ראש־העין. הוא עושה לנו כלי לשאול. האחריות שלי היא ליישוב שלם. הפרט מקריב קרבן לכלל. עם כל ההומניות והקונפליקט, קודם אני אחראי לאוכלוסיה המקומית – וזה מה שהיטה את הכף. הוא בא לאלתר, או מבחינתי שיילך לאלתר".

ניכר בראש המועצה שהוא נאבק בכל לבו על טוהר שמה של ראש־העין: "אני צריך לשמור על שמה של ראש־העין. אני צריך לנקוט צעדים כאלה שאנשים ירצו לחיות בראש־העין ולהישאר בה. בסופו של דבר השאלה היא מה טוב לראש־העין כיישוב. האם טוב שיהיו פה הוסטלים, או מועדוני תרבות ופעילות חברתית בריאה וטובה."

השיחה עם ראש המועצה מסתיימת ברוח כבדה ביותר. וכשאני כבר בחצר, הוא מתקרב אלי בקיפוץ קליל העומד בסתירה להבעת פניו הנוגה. זו מבשרת וידוי. "אני רוצה לספר לך משהו, אבל באופן אישי לחלוטין, לא לעיתון." ומספר. אכן, כמה רגיש הוא בעצם ראש מועצת ראש־העין, וכמה נוגה סיפורו הטראגי.

"כפטריות אחרי הגשם", אמר ראש המועצה, ואמר גם מאיר גמליאל: "אני לא מוכן להיות המחסן של המדינה. רצינו אפילו אתיופים. אבל לבוא ליישוב קטן כזה ולזרוע הוסטלים שינבטו כפטריות אחרי הגשם?". פטריות צצות, פטריות מתרבות, דימוי קלאסי הנקוט בידי חברה כלפי המיעוט היושב בקרבה. דימוי מבטא אימה מפני התפתחות המוכתבת על ידי כוח עליון.

רבים מתושבי ראש־העין שפגשתי דיברו על התרבותם של המפגרים בצורה דרמטית. אותו, אותו, איזו התפשטות, הם אולי איזה 60 או 70 איש. כך, בהבדלי ניסוח, אמרו צברי גמליאל ושלמה גיספן. גמליאל כינה אותם בשם "קן צרעות". ילדון אחד על אופניים ברחוב אמר: "בשהם היו מיעוט יכולנו לעזור להם, ועכשיו הם כנופיה גדולה". ורק על אם הדרך אני פוגשת את חביבה, קשישה שדופה, סבתו של ילד מפגר. היא לשה בצק ואומרת לי: "הלב שלי שרוף. בשכונה כולם מדברים על כך שרוצים לסלק אותם. הבן שלי נמצא במעון 'בני ציון'. אבל אני לא מדברת. יחשבו שאני מחפשת צרות. אוי, חביבתי, אוי עיוני, לא היה לי בית לשכן אותם. הלב שלי שרוף".

באשר לקשישים היה זה איתמר פנחס שהפנה את תשומת־ליבי בעדינות לעובדה שבנוסף למפגרים ועיוורים "אנו סובלים גם מאחוז גבוה של זקנים". ומכאן ש"אי־אפשר להטיל את כל הרכאונות על ישוב אחד. אנו משוועים לנורמלים, ואף אחד אינו מגיע."

אני משימה פעמי אל ראובן יהודה, עורך המקומון "אלה", שהעלה את השאלה מי הנורמלי שירצה לגור בעיר שכולה הוסטלים למפגרים?

בביתו של ראובן נעימות משפחתית של בניית בית חדש. ראובן יהודה נסער: "הוא (דוד רוקח, ש.פ.) מתפשט. אין מי שיעצור אותו. הוא מציע לאנשים שירותיהם שוות דמי שכירות של 100 עד 150 דולר – עד 2000 דולר. ויש לו עוד עשרות הוסטלים בתוכנית. צריך למנוע את התפשטותו".

אני מציעה לראובן לסור עמי אל דוד רוקח ולברר את עניין ההתפשטות. אמר ראובן: "אנחנו רואים את התרחבותך מיום ליום. יש לך כבר שלושה הוסטלים ועוד היד נטויה". השיב רוקח: "תראה, יש לי כסף הכל 30 חוסים. לפני חודשיים רכשתי מגרש ברחוב יהודה הלוי שגודלו דונם, ובו שש יחידות דיור. בכל יחידת דיור ארבעה חדרים. כאן אני יושב בחוזה שכירות, ובעוד שלוש שנים אני רוצה להבטיח את עתידי ועתידם. מישכנתי את דירתי בפתח־תקוה, לוויתי כסף כדי לקנות מגרש. יש לי ויהיה לי רק הוסטל אחד, אבל עוד כעשרה נערים ונערות מתגוררים כאורחים רגילים המטפלים בעצמם בשני חדרים בעיר, מבשלים לעצמם, הולכים לעבוד, יוצאים לקולנוע ולבילוי".

(המשך בעמוד 47)

אזור המגורים המבוקש ביותר בישראל

גבעתיים. תל-גנים ג'.

מה אומרים הנתונים על הביקוש לדירות גוש דן?

המוסף הכלכלי "שער" מיום 23.3.88, ערך סקר בנושא ביקוש לדירות בגוש דן, אשר קבע:

1. גבעתיים - 34.3%
2. תל-אביב - 29.5%
3. בת-ים - 27.5%
4. פתח תקוה - 27.2%
5. דרום תל-אביב - 22%
6. חולון - 20.7%

מה אומר ראש עיריית גבעתיים על האזור בו נבנית תל-גנים ג':

ראש עיריית גבעתיים, מר יצחק ירון, תאר באותו גליון של "שער" את השטח כמקום "שיהיה בעתיד המרכז התרבותי של גבעתיים, יכלול היכל תרבות קטן, אולם קולנוע, גלריה וכו'".

על קרקע זו, מוסיף העיתון, אמור לתבנות מרכז ספורט וקאנטרי קלאב שיוקם ע"י יזמים מסחריים פרטיים.

מה מקבלים רוכשי הדירות בתל-גנים ג' שאין מקבלים במקומות אחרים?

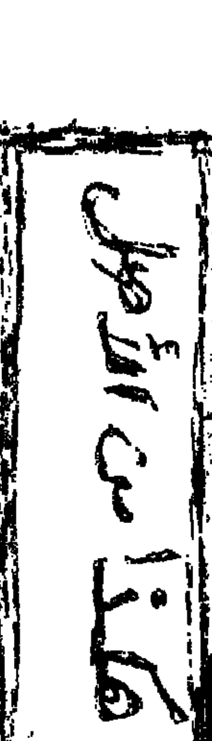
- דירות 5 חדרים מפוארות, 157 מ"ר.
- ריצוף שיש איטלקי טבעי בסלון, בפינת האוכל, במטבח ובפרוזדור.
- ריצוף וחיפוי קירות בשיש טבעי איטלקי (קררה) בכל חדרי השרותים והאמבטיה.
- 7 מ' של מטבח יבוא מאיטליה ומשטחי עבודה עשויים גרניט.
- תכנון מודרני, מרחב פתוח ו-3 חזיתות לכל דירה.
- קירות חיצוניים כפולים ומצופים אבן שיש - לבידוד יומי.
- 2 דירות בקומה.
- הכנה למערכת מיזוג אויר מפוצל ונקודות גז לחימום ביתי.
- מערכת טלויזיה במעגל סגור (חיבור לאינטרקום).
- לובי מפואר מרוצף שיש איטלקי.
- צלחת לווין לקליטת שידורים מאירופה - חיבור לכל דירה.
- הכנה לבידה ומדיח כלים בכל דירה.
- מקלחונים מאלומיניום מזוגג.
- סוללות ברזים מודרניות.
- דלת פלדה בכניסה לכל דירה.
- דלתות פנימיות בציפוי פורניר קשיח.
- מערכת סולרית לחמום תמים.
- גימור כמו שרק קרת יודעת לעשות.

משכנתאות שק עד $70,000 עד 15 שנים.
ערבות בנקאית צמודה להבטחת השקעתך.

קרת
הבונים של תל-גנים.

תל-אביב, אבן גבירול 30,
פסג', לונדון מיניסטור, כניסה נ', קומת ב'.
טל': 03-257455, מ-8:30 בבוקר ועד 17:00.

אתר הבניה: רח' שמעון בן צבי (החדש), מקביל לריינס

בוא נדבר תכל'ס

אם אתה לקוח ותיק של בנק המזרחי בודאי התרגלת, כבר מזמן, כי בבנק המזרחי מדברים תכליס. הרי מה יותר מעניין בבנק מאשר, תכליס, כמה כסף אתה מרוויח; כמה אשראי אתה מקבל ובאילו תנאים; אילו תכניות חסכון עומדות לרשותך; מהי ההשקעה המוצלחת ביותר ... אם אתה עוקב אחר פעולות בנק המזרחי בעבר ובהווה אתה מגלה כי, לאורך זמן, בבנק המזר אתה, תכליס, מרוויח יותר. וזו הרי הסיבה הטובה ביותר להכנס לבנק. אם אתה לקוח חדש, תגלה במהרה עובדה לא פחות חשובה: בנק המזרחי הו בנק גדול, אבל לא גדול מדי.

אחרות אנחנו בנק לא בירוקרטי. בנק שמדבר איתך תכליס וסוגר איתך מהר ובמקום. אין בבנק המזרחי פרוצדורות מסובבות או גורמי ביניים לגרום לסחבת מיותרת. למנהל הסניף שלך יש סמכויות נרחבות ביותר אליו, כמו גם למנכ"ל הבנק, תמיד פתוחה בפניך.

לא במקרה בחרנו במילה תכליס כסיסמת הבנק. אנו מאמינים כי מילה זו מבטאת לא רק את הגישה שלנו לבנקאות אלא גם את שלך. אתה מוזמן תמיד ובכל רגע לדבר איתנו, תכליס, על ענייני הכספים המעסיקים אותך. אנחנו מבטיחים להיות תמיד תכליתיים.

פוגל לוין בורוש

משחק התעתועים של נער הזהב

בן 20 כבר כתב ובִיים מחזות. בן 24 יסד תיאטרון, בן 27 פירסם להיט־בּמה היסטרי ובן 36 זכה ב"פוליצר" היוקרתי. דויד מאמט, במאי, מחזאי, יהודי, הוא נער הזהב של הבמה הניו־יורקית החדשה. סרטו הראשון, "שם המשחק", מגיע אלינו עתה עם כוכבת, לינדסי קראוז, שהיא גם אשת הבמאי ואם בנותיו, ועלילה שהיא משחק בתוך משחק; מציאות שהיא דמאות כפולה ומשולשת המשתקפת בעשרות מראות מגלות־מסתירות. שיחה עם הבמאי, שאלות לכוכבת.

מאת עידית שמגר

אמריקנים אוהבים לכנותו "נער הזהב". אחר שהצליח טוב ומהר. בן עשרים כתב וביים מחזות. בן 24 ייסד תיאטרון (סנט־ניקולס בשיקגו). את "בופלו אמריקני" כתב בגיל 27, ובן 36 זכה דויד מאמט בפרס פוליצר על "מגדלים פורחים", שקטף גם ארבעה פרסי טוני.

היות שהוא גם יהודי־עירוני, יש לו (גם) תסביך רדיפה, הורים גרושים ואבא עורך־דין שאיתו הוא לא מקיים שום קשר מאז גיל שש. בטחון עצמי רעוע והומור־כל־כך־יהודי ("גם לפני הטלוויזיה היה לנו מה לעשות בערב: היינו אומללים") מחייבים אותו להגדרה עצמית: אז הבמאי האהוב עליו הוא פרסטון סטרג'ס ("ליידי איב" ועוד הרבה מהוליווד הישנה והטובה), והאשה האהובה עליו היא לינדסי קראוז.

ואם דויד מאמט הוא נער הזהב של הבמה הניו־יורקית החדשה, הרי השחקנית הראשית שלו (וגם אשתו ואם שתי בנותיו) היא בת למשפחה תיאטרונית שאינה זקוקה לניצוצות של מצליחנים טריים. מקומה כהמשך ונצר לדור האנדרטות – מובטח.

כוכבת במה נכבדה ונערצת היא קראוז, בתו של המחזאי ראסל קראוז. שמה נקרא לינדסי על שמו של האוורד לינדסי, שיתר עם אביה העלה על הבמה הצגות כ"חיי עם אבא", או "הכל הולך" (Life with Father, Anything Goes). היא סיימה את רדקליף (קמברידג'), למדה מחול (כמה גם צרפתית) ועובדת בתיאטרון רפרטוארי חשוב בניו־יורק, ודי הרבה עם בעלה המפורסם.

עכשיו היא מופיעה בתפקיד ראשי בסירטו הראשון, "שם המשחק", שהוקרן קודם־כל בפסטיוואל הסרטים בניו־יורק ועתה אצלנו. סיפורה של פסיכיאטרית מצליחה, שהספר שלה (על כפייתיות) הוא רב־מכר, הפציינטים שלה נחשפים בפניה, חבריה לעבודה נורא מעריכים אותה, ויום אחד (בלילה, ליתר דיוק) היא מסתבכת בפרשה מיסתורית עם רמאי שהוא (לפחות בעיניה) גם מקסים.

ד"ר פורד יוצאת להציל פציינט שלה, בילי – מהמר־כפייתי – מידי בירְיון־מאפיונר, וברגע שהיא מסכימה לשתף עימו פעולה היא נהפכת לקורבנו. בתור פסיכיאטרית מצליחנית היא יוצאת מנקודת מוצא פטרונית, יהירה, וכמו כל המצילים נופלת הישר למלכודת שמציב לה הקורבן הלא־תם. רמאים הנופלים בסבך התרמית שלהם, פסיכיאטרית המתגלה כפתיה תמה בכל הנוגע לסבכי נפש האדם, מלחמת מינים ומלחמת אשרוים הם רק חלק מן הדברים שבהם משתעשע מאמט ב"בית המשחקים" הזה (כך שמו של הסרט במקור).

משחקי לשון והברקות, פליטות פה, דמויות המייצגות לא רק את עצמן. את העולם הזה, המוכר ממחזותיו, מביא דויד מאמט לקולנוע. את מחזהו "מגדלים פורחים" הפך באחרונה לתסריט, שיהיה (כנראה) סרט בכיכובו של רוברט דה־נירו. לפני־כן כתב את התסריט של "הדוור מצלצל פעמיים" (שביים בוב רפאלסון), את "פסק דין" (סידני לומט) ואת "הבלתי משוחדים". סרט זה, ובעיקר פגישה לוחצת עם הבמאי הסטאריסטי־מוחץ בריאן דה־פלמה, שיכנעו אותו לגבי מעמדו של התסריטאי בהוליווד (שואף לאפס), ומאמט החליט לביים. "שם המשחק" הוא סירטו הראשון ועתה הוא עובד על סרט חדש, "דברים משתנים", על עולם הפשע בשיקגו.

וחוץ מזה הוא מלמד דרמה, כותב ספר על משחק, מעבד קלאסיקה ("הדוד וניה", בין השאר). הספק לא כל כך רע בשביל נער יהודי בן ארבעים מסאות'־שור, שיקאגו. "חשבתי שאהיה כשלון מוחץ. בעצם, די ציפיתי לזה. אבל אינך יכול תמיד להשיג כל מה שאתה רוצה." באופן כמעט מחייב לנער יהודי־אמריקני בן ארבעים שנעשה סופר, הוא מתאר את נעוריו כתיסכול ומירוץ חסר סיכוי אחר הגבריות. "הרגשתי טיפש וחלשלוש. לא הייתי חזק, יעיל, מכובד. שווה."

אבל בניגוד לרוב הנערים יהודים־אמריקנים בני ארבעים שנעשו סופרים (או במאים), הוא מרגיש גאווה יהודית. "למה אין יותר גאווה יהודית? אני לא הייתי רוצה ולא הייתי יכול להיות שום דבר אחר. כתבתי פעם מאמר ושמו 'רחוב גולדברג' – איך יהודים חושבים שזה מגוחך שיהיה בניו־יורק רחוב ששמו 'גולדברג'".

אך מאמט לא גר ברחוב גולדברג. הוא הלך אחר אשתו הוואספית לחווה בוורמונט שם הוא כותב (וגם רוכב על סוסים), מצטיין כפוקר, מהמר, אוסף סכינים וכלי נשק. את התסריט ל"שם המשחק" כתב עם חבר למשחקי הימורים ושמו ג'ונתן כץ. הגיבורים שלו הם אנשים החיים על הגבול: אלה העוברים בציר האפל של הרחוב האחורי. רמאים, פושעים קטנים־חלקלקים ובירדיונים מאכלסים את תסריטיו ומחזותיו.

"הדוור מצלצל פעמיים" היה עיבוד של קלאסיקה הוליוורית. לנה טרנר וג'ון גרפילד הופיעו בגירסה המצונזרת (1946) כתור זוג אוהבים הרוצח את בעלה הקשיש של הגיבורה בהתקף של טירוף־אהבה. בגירסה החדשה לא הסתירו ג'ק ניקולסון וג'סיקה לאנג את תשוקתם מאחורי מוצות סמליים. מאמט נתן לסרט את המבט האפל והאכזרי, אך מוטיב החטא ועונשו (המרכזי לסרט) לא תואר על ידו בטרגיות מספיקה. רפאלסון וניקולסון (שהיה שותף פעיל) שיפצו, ב"דוור מצלצל פעמיים" היה חשוב להראות את המחיר שמשלמים על רצח, גם כשהוא נעשה בשם האהבה ולא נקמה על גאווה פצועה כמו ב"שם המשחק".

ובנקודה זו מקומם "שם המשחק" את מבקריו. אירוני, חריף, אפילו ניהיליסטי, הוא מעורר התנגדות בציניות שלו, בקלילות שבה הוא מתייחס לחיים ולמוות, בשיוויון שהוא טווה בין משחק למציאות. חוסר הרחמים שלו עלול להפחיד. מאמט מגייס לעזרתו את המחזאי הנערץ עליו, ברטולד ברכט, ואומר: "רציתי להראות מה קורה כשבורגנות נפגשת

(המשך בעמוד 34)

הבמאי דויד מאמט (בצילום הגדול משמאל) ושחקני "שם המשחק": לינדסי קראוז, אשת הבמאי, בתפקיד הפסיכיאטרית מרגרט פורד במועדון ההימורים (למעלה) ועם הרמאי שמקסים אותה (השחקן ג'ו מנטניה, למטה).

מטריד אותי שיש בטלנים שכל הזמן מחפשים לסחוט מהמדינה

חיים אקרם: "יש לי חולשה לבית, למשפחה, אני אוהב לראות את אשתי במצב־רוח טוב. לשבת לשוחח עם הילדים, להחליף דעות".

שטח פרטי

חיים אקרם

יו"ר איגוד עובדי המסים

נולד ב־1932, בעירק. עלה ב־1950. בד בבד עם עבודתו במס הכנסה היה במשך שנים מפקד צוות האזנה וחוקר שבויים. כיום, בנוסף לתפקידו כמנהל שומות שכירים, הוא יו"ר הוועד הארצי של עובדי המסים ויו"ר הנהלת התא של עובדי המדינה בת"א. נשוי, אב ל־4, סב ל־3. גר ברמת־גן.

באגף מס הכנסה והמכס אנחנו תמיד אומרים – קודם כל תן לאורח מה שמגיע לו – יחס – וטפל בו בהגינות. אנחנו משרתי הציבור. מס הכנסה לא מחפש כסף שלא מגיע לו. ולכן אני מציע לבוא אלינו בחיוך, ללא מתחים. להיות שקט, רגוע, להתנהג בטבעיות. פה לא אוכלים בני אדם, לא נושכים. לא כדאי לבוא אגרסיבי, לא להתחיל בלהעליב, בלצעוק, לא להביא את הפקיד למצב שירצה להתגונן.

עובד מדינה הוא עובד שבא לבצע את ההוראות והחוקים, אבל תוך כדי סיוע לאורח. הפקיד, תפקידו גם להדריך את האורח, להבהיר לו את חובותיו וזכויותיו. אנחנו יודעים שלא כל אורח מבין, לא כל אחד הולך לרואה חשבון. הפקיד צריך סבלנות ונימוס ולתת לאורח הרגשה טובה. לא כאילו אני, הפקיד, למעלה, והוא, האורח, למטה. צריך לתת לאורח הרגשה שאנחנו, אכן, משרתי הציבור. וכך אני מדריך את העובדים.

אני מעריך אנשים שבאים לעבודה בכיף, שרואים את העבודה בשירות הציבורי כאילו עסק פרטי שלהם ומשקיעים את כל זמנם בעבודה. אני לא אוהב אנשים שלא יוצרים, לא יוזמים, לא בונים, לא משתתפים במלחמת הקיום של המדינה וחיים על חשבונה. מטריד אותי שיש בטלנים שלא שואלים את עצמם מה הם יכולים לתת למדינה, אלא כל הזמן מחפשים איך הם יכולים לסחוט יותר מהמדינה. כשאני נתקל בהם, אני תמיד מנסה לתקן אותם.

בשנים האחרונות, מרבית זמני מחוץ לעבודה הולך על פעילות צבורית. במסגרת תפקידי כיו"ר הנהלת התא של עובדי המדינה בת"א ויו"ר איגוד עובדי המסים אני מטפל בתלונות, נפגש עם הנהלת האוצר, חותם על הסכמים ומשתדל לא רק להיאבק על רווחת העובדים וקידומם אלא גם לתרום להעמקת הגביה, כי הצלחת האגף זה הצלחת האוצר והצלחת המדינה. יש לי סיפוק מפני שאני מרגיש שאני עושה דברים שאת התוצאות שלהם רואים ומרגישים העובדים. מה שאני עושה היום – העובד יהנה ממנו מחר, וזה נותן לי מרץ וסיפוק ורצון לעשות עוד ועוד. יש בזה גם הרגשת כוח, כמובן, אבל אני יודע איך להתייחס לכוח שניתן לי.

עשרות שנים, בד בבד עם עבודתי, הייתי מפקד צוות האזנה וחוקר שבויים. תמיד הייתי מעורה היטב במה שקורה במיגזר הערבי, וזאת גם בתוקף תפקידי כמנהל שומות המיעוטים וגם מתוך עניין והבנה. יש לנו בעיה עם עם שחי על הרגש, על הנוסטלגיה, ולא את מה שהמציאות כופה עליו. וזה מקשה ומחייב אותנו פי אלף להפעיל את השכל היהודי והתושיה. אני מכיר את המנטליות של הערבים וחש אותם היטב.

בעיראק, שם נולדתי וגדלתי, הייתי פטריוט גדול, הובלתי הפגנות נגד הבריטים והייתי לאומני עיראקי פעיל עד שהצטרפתי לתנועת החלוץ וראשי התמלא בציונות. פעמיים חציתי גבולות באופן בלתי־ליגאלי ופעמיים נעצרתי. כשהגעתי לארץ, הלכנו לקבוץ מעגן. אחותי התחתנה עם הונגרי, שווערצ עם אשכנזי, ונישואי תערובת כאלה, הראשונים בעמק, היו סיבה לחגיגה גדולה מאוד אפילו בן־גוריון ואשכול באו. אף פעם לא הרגשתי קיפוח, לא אני ולא משפחתי. הקליטה שלי היתה בעצם בצבא, והיתה מוצלחת ביותר. ואולי מכאן מסירותי לשירות הבטחון.

"בתרבות הערבית אני מרגיש טוב יותר מדג במים, מרבה לקרוא בקוראן, אפילו השתתפתי בתחרויות התמצאות וזכיתי בפרסים. כשהייתי במצרים, קניתי גם קסטות של הקוראן ואני מקשיב להן בתענוג רב. מי שלא יודע את הקוראן, לא יודע ערבית טובה".

מה לא מוסרי בעיניך? לא לעבוד, לרכל, לקחת מהמדינה דבר שלא מגיע לך, לא להצהיר על הכנסתך, לא לעבור במעבר חציה, ללכלך את הסביבה.
מה מקומם אותך? קיפוח, עוול, פקודה שאי־אפשר לבצע או שאינה הגיונית ולא מוסיפה כבוד לנותן, שימוש בסמכויות שהמדינה נתנה בצורה לא צודקת, נגד אזרח שאינו יכול להגיב.
מה מצחיק אותך? אדם שלא מודע למקומו האמיתי בחברה ונוהג לגמרי הפוך.
מה מרגיז אותך? שלא עומדים בהסכמים. ומחדלים של רשויות מקומיות בדברים יומיומיים כמו בורות בכביש, חתיכת ברזל גדולה במדרכה וכד'.
מה מפחיד אותך אצל אנשים? דו־פרצופיות.
מה מדאיג אותך? הבטחת העתיד של הילדים שלי.
מה משעמם אותך? ימי חופש.
מה עוזר לך להתרכז? לעצום עיניים ולנתק את עצמי מהסביבה לכמה שניות.
מה מעצבן אותך? כשמדברים לא לעניין וחוזרים על אותו דבר באריכות, כשאנשים דורשים דברים שלא מגיעים להם.
אתה אדם חזק? במה? אני מאמין בעצמי ובהגינות של אנשים, יודע ליצור קשר ולמצוא את הגישה לאדם הכי קשה. גם בן־אדם הכי קטן, אני רואה אותו גדול ומתנהג כך.
מה מערער את בטחונך? כשאני לא מרגיש טוב.
באיזה מצב אתה שונא להימצא? כשאני לא יכול לעזור למישהו למרות שהוא מאמין שאני יכול.
מה החולשה שלך? הדאגה לבית, לחוסן של הילדים, לכושר ההתמודדות שלהם, לדעת שהם לא נופלים על הפנים, שאין להם בטן רכה.
אילו החלטות נועזות קיבלת בחייך? לעזוב את כל הרכוש בעירק ולעלות לישראל למרות שהיתה לנו אזרחות בריטית. קרעתי וזרקתי את הדרכונים הבריטיים של כל המשפחה, ובכך גרמתי להם להגיע לארץ במקום לאנגליה.
ידו של מי אינך מוכן ללחוץ? אנשים שאני שונא. אצלי זה שחור־לבן. אחד שאני שונא, אני רואה אותו אוויר.
על מה קשה לך לסלוח? בגידה. אדם שעשית לו טוב, הרמת אותו מאשפתות, והוא מחזיר לך רעה.
איזו אישיות בת־זמננו אתה מעריך במיוחד? חיים הרצוג, שהיה מפקד החייל שלי במודיעין.
איזו אישיות הסטורית אתה מעריץ? בן־גוריון.
מי היו גיבורי ילדותך? מצביאים ערביים היסטוריים.
על מי צר לך? על בטלנים.
למי אתה בז? לרכלנים.
את מי אתה מכבד? אנשים פתוחים, יוצרים, בונים, שמכבדים את הזולת, הגונים ובעלי סבר פנים יפות.
איזו אשה יפה בעיניך? גבוהה, לא שמנה ולא רזה, פקחית וקורנת.
לאן היית רוצה לנסוע? למזרח הרחוק, לפגוש את קרובי מצד אבי.
איזה מאכל אהוב עליך? קובה עירקית אמיתית.
מה עוד היית רוצה ללמוד? פסיכולוגיה.
מה קיבלת מהביתך? לאהוב אנשים ולא לזלזל בהם. לא להיות גאה, להיות ישר.

בתרבות הערבית אני מרגיש טוב יותר מדג במים. אני מרבה לקרוא בקוראן ואפילו השתתפתי בתחרויות התמצאות בקוראן וזכיתי בפרסים. כשהייתי במצרים, קניתי גם קסטות של הקוראן ואני מקשיב להן בתענוג רב. מי שלא יודע את הקוראן, לא יודע ערבית טובה, זה המקור של השפה.

אני אוהב את השפה הערבית, שפה עשירה בביטויים, דמיונות, דקויות ומלים נרדפות. שפה שכאילו מיועדת לכתיבת שירה. לפעמים אני כותב שירים בערבית וכזמנו אפילו פירסמתי מהם בעתון "אל יום". אני כותב בחרוזים על יופי, על בעיות שאני נתקל בהן, קיפוח, המצב בשטחים וכדומה. אני אוהב לקרוא שירה ערבית, שנכתבה בשנות ה־60, וקודם, מעשה ג'ועדי, תע'כו ואחרים. לא את המשוררים הקיצוניים של היום. התוכן לא משחק תפקיד גדול בשירה הערבית הקלאסית. יותר חשוב מבנה השירה, החרוז, התאום, הדמיון, זה כמו משחק נפלא.

אני קורא גם שירה תנ"כית, שירת דבורה למשל, את שיר השירים ועגנון ושבתאי, מה פרק, שם קטע, רומנים של סופרים כמו אמיל זולא, ובעיקר אני משוגע על המינגווי את "הזקן והים". למשל, קראתי כמה פעמים בעברית, אנגלית ועברית ואני ממשיך לעיין בו. קורא לפעמים ספרים עיוניים כמו צ'רצ'יל, וכוודאי את אבא אבן של שלמה הלל. לי מספיקות 4 שעות שינה ולכן הקריאה שלי זה בין 6־3 בבוקר.

אני נהנה ממוסיקה קלאסית ומזמרים ישראלים כמו חיים משה ועופרה חזה. מאוד אוהב מוסיקה ערבית, במיוחד את אום כולת'ום, עבד אל וואהב והזמרת הלבנונית פירוז, היא זמרת לאומית, לא שרה על אהבות ובגידות אלא מחברת שירים על חכמה, על העם הפלסטיני וגעגועיו למולדתו. טלוויזיה אני רואה מעט, מתוסר זמן. בעיקר חדשות, לפעמים קטעים מהסרט הערבי, לפעמים "מוקד".

"אני גר ברמת־גן. כן, בשכונת הפיג'מות, אלא שהיום החלפנו את הפיג'מה בטריינינג. האמת היא שאני גר ברמת־גן וחי בתל־אביב, עיר שאני מאוד אוהב ומרבה להסתובב בה ברגל".

לקולנוע אין זמן ללכת אבל בוידאו, משיש זמן, אני אוהב לראות סרטי מלחמה כמו "הגשר על הנהר קוואי", "זעקת הקרב", "תותחי נברון". מדי פעם הולכים להצגות. אני אוהב דברים קלים כמו הקומדיה של עורד תאומי, עם רוחות, שרים, סיפורים ורגשות, ומחזות מוסיקליים. אהבתי את "אירמה לה דוס" והייתי רוצה לראות שוב את "כנר על הגג". הלכתי גם ל"קליינע מענטשעלעך". כן, אני מדבר גם יידיש ואוהב את השפה. בזמנו, הייתי מעריץ גדול של דז'יגן ושומאכר.

"לא מוסרי בעיני לא לעבוד, לרכל, לקחת מהמדינה דבר שלא מגיע לך, לא להצהיר על הכנסתך, לא לעבור במעבר חציה, ללכלך".

אני קורא בכל יום שני עתונים, מהתחלה עד הסוף, בסוף – את כותרות הספורט וכשיש זמן, גם את רכילות הספורט. אני אוהב לראות משחקי כדורסל ואוהב מאוד לשחק פינג־פונג. במיוחד כשאני בחופש. אז יש לי זמן וסבלנות גם לקניות. בארץ אני כמעט לא נכנס לחנות. בחו"ל יש לי הרבה סבלנות, ואני נהנה להיכנס עם אשתי לחנויות, לעזור לה לבחור בגדים, קונה פה מתנה לילד, שם קישוט לבית, בעיקר כלים יפים. כמו כל תייר, אני מבקר באתרים מפורסמים, רואה מוזיאונים והצגות ובעיקר מעניין אותי להתערבב עם האנשים, לשוחח איתם ולהבין.

למשל במצרים. נסעתי כמה פעמים עם קבוצות עובדים והיה תענוג לשבת בבית־מלון יפה, מחוץ לעיר, מוקף מרשאות וצמחייה, מין פרדייז כזה, ולראות את הפירמידות שאבות אבותינו בנו ואתרים כמו לוקסור ואסואן, והזוועות שבנה הריאקציונר הגדול פארוק. וגם ללכת למועדוני לילה, להפגין את הישראליות שלי, לשמוע את השפה ממקור ראשון, לראות את האנשים שעשרות שנים האונתי להם, להכיר את העם שניצח אותנו ב־73'.

"עד שנכנסתי לפעילות ציבורית עזרתי הרבה בבית. לא פעם התעוררתי בלילה לתינוקות, חיתלתי, האכלתי, היו זמנים שאפיתי פיתות ובשבת בבוקר הגשתי ארוחה משפחתית".

אני גר ברמת־גן. כן, בשכונת הפיג'מות, אלא שהיום החלפנו את הפיג'מה בטריינינג. האמת היא שאני גר ברמת־גן וחי בתל־אביב, עיר שאני מאוד אוהב ומרבה להסתובב בה ברגל. לפעמים אני הולך ברגל לעבודה ואם לא, אני צועד בלילה מהבית עד לגני התערוכה וחזרה. יש לי חולשה לבית, למשפחה, אני אוהב לראות את אשתי במצב־רוח טוב. לשבת לשוחח עם הילדים, להחליף דעות, לספר להם מה מציק לי, לשמוע מה מציק להם, להתבדח ולהשתולל איתם ועם החברות והחברים שלהם.

שבת מוקדשת לבית ולמשפחה, סוגרים בעיות שהצטברו במשך השבוע, לפעמים יוצאים לפיקניק במקום יפה ומבודד. אנחנו מארחים לארוחות צהרים או יוצאים, בערבי שבת, לשבת עם חברים, לצ'ובט וגם לרקוד. אני אוהב לשיר ולרקוד ולהתבדח בחברה. עד שנכנסתי לפעילות ציבורית עזרתי הרבה בבית, לא פעם התעוררתי בלילה לתינוקות, חיתלתי, האכלתי, היו זמנים שאפיתי פיתות ובשבת בבוקר הגשתי ארוחה משפחתית. עכשיו הפעילות הציבורית גוזלת את רוב זמני, ואני נהנה מזה. אני מחפש אתגרים וכל דבר שנראה קשה – אני רוצה להתמודד אותו וכשמתמודדים, רואים שהקושי נהפך לקל, והסיפוק גדול.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: בני גלזר

נער הזהב

(המשך מעמוד 30)

בפרולטריון". האמת היא שהוא לא עסק כאן (למרבה המזל), במינשרים פוליטיים, אך גם לא ביים דרמה ריאליסטית, ובשום אופן אסור להתייחס לסרט הזה כך.

כי המפתח ל"שם המשחק" הוא משחק הקולנוע: מבט מעשי־משעשע על סרטים אחרים, גיבורים שהיו ועלילות שכבר ראינו. הסרט הזה מתייחס גם אל המדיום עצמו ומפרק את השפה. הגיבורה היא דמות בתוך הסרט, שחקנית וגם זו שעומדת מן הצד ומלווה את העלילה בהערות. היא נעה וקופה כמו סרגל בחלל מואר, מצולמת באור מלא לא מחמיא בפרופילים קפואים ומרקלמת טכסטים של הסבר וחוזרה נוסח שיחותיה של עליסה עם הארנב והכובען באותה מסיבת תה בלתי נשכחת. משהו שמזכיר היום שיחה בין אדם למחשב, (או בין אדם לפסיכולוג שלו). דבר והיפוכו, אמירה והסבר. פירוק המשפט והרכבתו, תמונת ראי. משחק קלפים וצילום קולנוע; ושניהם רמאות.

"אני חושב שגברים שונאים נשים. אין עבודה. אין כסף. וגברים רבים משליכים את התסכול שלהם על נשים. הן, בשבילם, החזכורת לכשלון".

דויד מאמט: "אני בעניין של שוטרים וגנבים. אני לא מאמין ששוטרים קיימים כדי להגן על החברה. שניהם, השוטרים והפושעים, קיימים אלה בשביל אלה, שיהיה מה לעשות. שיהיה אקשן. אגב, אותו דבר אני חושב על הוליווד. לא־עיר שמאכלסים אותה המון אנשים שחושבים שהם סופרים, ולצידם המון אנשים שחושבים שהם מנהלים. כולם קיימים אחד בשביל השני. הם מזמן שכחו שיש קהל באולמות."

"אני אוהב סרטים על גנגסטרים. גברים שיודעים מה הם רוצים ומוכנים ללכת עד הסוף. במהלך הסיפור הם לומדים את הלקח שלהם, אבל או תמיד מאוחר מדי. זה אולי עגום, אבל זו דמות החברה בעיני. ותגיד מוהו בטח שגם אני הייתי רוצה להיות כמותם. אלא מה: אני שקרן גרוע. מתחיל לצחוק באמצע המתיחה. או אני מגשים את הפנטזיות שלי בסיפורי. נהנה מן הלחץ".

מבקריו של מאמט רואים אותו כציניקן מחושב ומבריקן חסר נשמה. וגם בארץ (כאן הוצג "בופלו אמריקני" בבאר־שבע ו"מגדלים פורחים" בהבימה) לא כולם הילכו את עבודתו. את "שם המשחק" קל יותר לאהוב, בתנאי שלא מתייחסים אליו כאל מציאות, גם לא כשהמחבר מנסה לפתותנו להאמין לו.

מאמט: "לכולנו יש תשוקות נסתרות. מאוויים מבישים. סודות. אנו חושבים שיש לנו שליטה על עצמנו – אך מתברר שלתת־מודע יש המון כוח. וככל שננסה לדכא רגשות ותרדות, כך הם יעלו. הסרט הוא על החיים התת־הכרתיים. סיפור של אשה המתפקרת עם תרמית מזויפת. היא חושבת שהיא לא שווה. ולא חשוב כמה כסף יש לה, איזו עמדה והכרה. היא חושבת שהיא לא שווה: אז היא מחפשת אנשים שיחזקו בה את הדימוי העצמי הנמוך הזה. כך היא קורבן מועד לרמאים."

ולמה עשית אותה פסיכיאטרית?

"כנראה זו בחירה תת־הכרתית שלי. איני זוכר שחשבתי על זה, אבל נדמה לי ששניהם, הפסיכיאטר והרמאי, מדברים על תת־ההכרה – האחד רק מתפלסף יותר."

מי שראה את "הדוור מצלצל פעמיים" או את "הכלתי משוחדים" יבחין כהבדל. אין ב"שם המשחק" סצינות של אלימות ומין שאיפיינו את שני הסרטים האלה. האם זה בגלל אותה קירבה משפחתית של הבמאי לשחקנית שלו?

"כן, אבל בעצם זה כדי מי שרוצה לראות סצינות סקס, שילך לסרט סקס. צילומים של משגלים בסרטים לא־פורנוגרפים נראים לי לא לעניין. מפסיקים להתייחס לדברים במישור הסימלי, ומתחילים לבדוק כמה גדול יש לו? ואיך הציצים שלה? אני לא יודע, אולי כדאי לתאר מיניות סימלית על הכד, אבל תיאור ריאליסטי של מין זה כמו תיאור ריאליסטי של אלימות. זה סימן שהבמאי לא עושה את העבודה שלו."

גברים ונשים נלחמים בסרט שלך.

"אני חושב שגברים שונאים נשים. החברה שלנו מתפרקת וגברים מתמוטטים. משא הפרנסה והאחריות למשפחה מפחיד אותם נורא בימים אלה. אין כמעט תקוות. אין עבודה. אין כסף. וגברים רבים משליכים את התסכול שלהם על נשים. הן, בשבילם, התזכורת לכשלון. גבר מביט באשה ושואל: למה רק אני מפחד כל כך להתחתן ולגדל משפחה? למה אני בכלל חייב לעשות את זה? והפחדים האלה מושלכים על נשים, הן כבנות זוג והן כדמות אם. הגבר מרגיש שהעולם זנח אותו, וזה כאילו שהטבע עצמו זנח אותו. כאן הבסיס לקשיים ביחסים עם נשים".

אתה מאמין שנשים שונאות גברים מאותה הסיבה?

"אני לא חושב שנשים שונאות גברים. אני כל הזמן מתפעל ונלהב מיכולתן של נשים לאהוב. יכולת נדירה מאוד אצל גברים."

עזרית שמגר

בר גמן היה משאיר אותה על רצפת חדר העריכה

ב"שם המשחק" היא יוצרת דמות שקשה להזדהות עימה. קרירה, מרוחקת, לא קימפטית. מי שמתייחס לסרט בכלים ריאליסטים יתקשה לחבב את מרגרט פורד, הדוקטורית קצוצת השיער והמכופתרת מעוררת את יצרו הרע של כל גברבר. מבקר אחד כינה אותה "דמות שברגמן היה משאיר בחדר העריכה". אחרים שאלו (בהנאה מרושעת, זה ברור) האם זו נקמתו הקטנה של מאמט באשתו הנכבדת־מדי.

לינדסי קראוז: "אחרי יום עבודה מפרך בצילומים של סרט, אני נוהגת לחזור כל ערב הביתה ולקטר לדויד על הבמאי שלא מבין שומדבר ומכריח אותי לעשות דברים מטופשים. קבענו בינינו שאמשיך לעשות זאת גם ב'שם המשחק'.

"התחלתי לעבוד עם דויד עוד לפני שפגשתי אותו. הוזמנתי להופיע במחזה שלו. דויד היה צריך להגיע לחזרות ולהודיע לחבריו: 'אני נוסע להתחתן עם לינדסי קראוז'. הוא ראה אותי בסרט והחליט שזו האשה של חייו. היות שראה אותי בסרט שבו גילמתי אלכוהוליסטית, אני מעדיפה לא לחשוב במה בדיוק הוא התאהב שם.

נשים: "אומרים שדויד אינו מבין נשים ולא יודע לתאר אותן. עכשיו יש לו שלוש נשים במשפחה. אמרתי לו: 'לא יהיה לך בן, עד שלא תלמד להבין נשים!'"

עצבים: "שואלים אותי כל הזמן מה אני עושה. אז ככה: אני מגדלת ילדה בת חמש ותינוקת בת חודשיים ואני כל הזמן מתראיינת ומספרת על הסרט הראשון שביים בעלי".

משחק: "אני חותמת חוזה עם הבמאי, אבל משם והלאה – העבודה היא שלי, והדמות היא שלי. כאן השתדלתי לעשות אותו דבר במשך כל הסרט, ולא לחזור על דברים רבים. דויד הלך איתי. הוא לא רצה להגזים, אלא לצמצם. בהתחשב בסגנון הארכאי שבו מביימים היום קרטים, זה נראה לי דוקא פתרון נקי ואלגנטי".

מקצוע: "משכנעים אותנו שבמה היא עסק המפרנס אותנו היטב ומאפשר לנו חיים נוחים. אני מעדיפה את הגישה המיושנת הרואה במקצוע משהו לא לגמרי ממוסד. עלינו להקריב את עצמנו קצת למען המקצוע שאנו מעבירים, שהוא תמיד חשוב יותר מאיתנו. לזכור שאנו שליחיו האלה".

דויד: "דויד הוא במאי קשה מאוד על הסט. אמרו לי שאותי הוא קשה במיוחד. וזה כנראה נכון. אז מה, שיצרח. גם אני לא שומרת דברים בבטן. רק דבר אחד היה שובר אותי: אם היה מתעלם ממני."

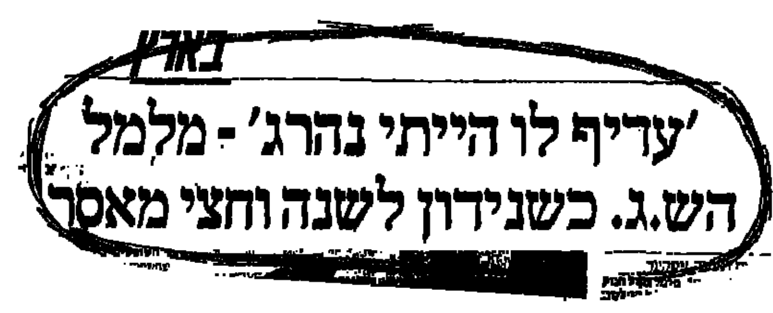

משהו:

יום הולדת ארבעים הוא אף פעם לא שמח. מה יש לכם? אל תעשו מזה עניין כאילו שאתם מסכנים באופן מיוחד.

חלילה

לא, בני. עדיף לו היית הורג.

הפתעה

הפתעה ראשונה: הנסיגה מסיני.
הפתעה שניה: תנועה רעננה בישראל, ושמה שלום עכשיו.
הפתעה שלישית: שיחרור למעלה מאלף מחבלים רוצחים.
הפתעה רביעית: השארת כמה מאות מהם בארץ ישראל.
הפתעה חמישית: הפגנת ה־40.000 (נא לא לתקן לי ל־400.000).
הפתעה שישית: בריחת צה"ל מלבנון מאימת מטעני צד.
הפתעה שמינית: אחרי שהתגלה שהשב"כ שיקר בצדק, עוד בית דין עממי ולינץ' נגד השב"כ.
הפתעה תשיעית: עלילות ש. פרס.
הפתעה עשירית: התרבות הישראלית וכיוונה, העיתונות הישראלית

ואחרי כל כך הרבה הפתעות שהפתענו אותם אנחנו עוד מופתעים?
הם בסך הכל הבינו סוף־סוף מה מתבקש מהם לעשות.

העתיד

מאוד מרכא הוא ההווה, עד שאדם מתרפה מלכתוב, וכל מה שמתחשק לו הוא להתכרבל ולהשתבלל בפינתו ובתוכו.

נביט אם כן אל העתיד, לא העתיד הרחוק, אלא על מה שיהיה כאן בעוד ארבעים שנה בלבד.

שולמית אלוני – וראו איזה אורך חיים אני מאחל לה (באמת, ומכל הלב) – קמה בבוקר חול המועד פסח מוקדם מן הרגיל. היא צריכה לנסוע לבקר את הנכדים באלון מורה.

ירדה לרחוב, נכנסה בתחנת התחתית "יצחק שמיר" ליד ביתה, וכעבור עשרים דקות יצאה בתחנת התחתית "נתן זך" בפרבר של אלון מורה, שתי דקות הליכה מ"קבר יוסף טאוארס", בניין ישן משנות ה־90' בלב העיר בו גרו הנכדים בדירה על הגג.

היא קנתה עיתון תלת־מימדי ושילמה במטבע החדש עם דיוקנו של הרב לוינגר. הכותרות בישרו על הפגנות בעמנואל. המיעוט החרדי בעיר ניסה למנוע הצגת סרטים בליל שבת.

בירדן שוב חל משבר ממשלתי. ריבוי המפלגות וחילוקי־הדיעות שם הביאו אותם לידי הקמת ממשלת אחדות לאומית; וכל יום מאיימים בהקדמת בחירות, ובאי־קיום הרוטציה. ממש אין כוח לעקוב אחרי כל הבאלאגאן. השיטה הישראלית – מלוכת של מחוזאים – יציבה הרבה יותר מאשר הדמוקרטיה הפרלמנטרית, המקובלת על עמי האיזור.

רוח קרירה נשבה. נמר עזר לגדי לחצות את הרחוב. עבדתי עליכם; תשחלתי לכאן משאלת לב דמיונית, זו היתה בכואת לייזר, פרסומת למסעדה באוזית. מלחמת עיראק לשעבר איראן לשעבר נמשכת. מטוס ובו תיירים מלונדון שבאו לראות תיאטרון טוב נחת במסוף הנוסעים של התאן הירושלמי. הבוקר עלה צוהל, והטמפרטורה היתה, כמבוקש במשאל דעת הקהל האחרון, 21 מעלות.

האיש במערה על חוף הים

איש אחד רצה להיות מאושר, לכן עשה את מה שכולנו רוצים לעשות, רק שכרגע אנחנו צריכים לגמור כמה התחייבויות טפשיות. הוא הלך לחוף הים וחפר לו שם מערה בסלע הכורכר, והיה חופשי ומאושר. בחדשות סיפרו שהמערה שלו היתה גדלה והולכת מיום ליום, עד שהיו בה שישה חדרים ושלוש מרפסות. אין אני מתיימר להיות מבקר מערות, אבל שאלה קטנטנה מנקרת במוחי, אולי שישה החדרים זה קצת יותר מאשר אדם צריך כדי להיות חופשי ומאושר.

מוגזם, על כל פנים מה שהיושב במרומים החליט לעשות בנוגע לאיש שבמערה על חוף הים, ובנוגע לכולנו, בעצם, המתכוונים ללכת יום אחד בעקבותיו. המערה התמוטטה עליו. הוא איננו.

וכן פסו סיכויי שלי לקחת כף משומשת וללכת לחפור לי את המערה שלי מול החוף. כי עכשיו יש כבר בוודאי תקנות חמורות לחפירת מערות לבריחה מפני הציוויליזציה, חוק עזר עירוני 1988.

ואם מישהו ירצה לחפור לו מערה, יופיעו פקחים וידרשו רשיון, אישור ממהנדס, טופס ממכון התקנים המעיד על חוזק החומרים, פתק מלשכת העבודה המעיד שהוא כשיר להיות חופשי, ועד מתי, וטסט שנתי וביטוח למערה.

חוק:

ככל שמכניסים לחדר יותר דברים ככה יש בו יותר מקום.

מאיר עוזיאל

למות באמצע הדרך

(המשך מעמוד 14)

והמלחמה הזאת, ההליכה בין הטיפות. לא לבכות כדי לא לצער את הילדים. לא לפגוע באף אחד. אבל כשיש שמחות, איך אפשר שלא לחשוב שהוא חסר. שהגיע גם לו להיות כאן. איך אפשר שלא לבכות".

שלוש שנים אחרי התאונה נישאה בתה הצעירה, מולית. בת 20. "היתה חתונה נהדרת. חיבוקים, לחיצות ידיים בלי סוף. חודשיים אחרי זה, כ'שבעה' על מולית, אותן הידיים ההמות שלחצו את ידי בחתונה, לחצו אותן שוב. והן היו קרות. כל־כך קרות. קפואות. ריבונו של עולם", אומרת רחל, "איך, איך יכול להיות יום תורף ולמחרת יום חמסין, הר געש, לבה חמה, ופתאום מערה אפלה וקרה. וקשה לנשום. והכל שחור".

כשחזרו מולית ובעלה, רוני, מירח הדבש, הלכו לבקר חברים. מישהו שהיה שם התעקש להסיע את החתן והכלה במכוניתו. בצומת מרכזי בירושלים לא פעל רמזור. משאית, ובה שישה צעירים שחזרו ממסיבה, פגעה במהירות במכונית. נהג המכונית נהרג במקום. רוני, בעלה של מולית, יצא עם שריטות. מולית קיבלה מכה בגזע המוח. כשהגיעה רחל לבית החולים, היתה מולית ללא הכרה. "נכנסנו, אני וילדי, לבית החולים ולא יצאנו משם חודשיים".

כמו שילגיה היא שכבה שם, אומרת רחל ופורצת בבכי. "יפה כמו שהיתה כשיצאה מתחת לחופה. לפעמים היתה פוקחת את עיניה. לפעמים מזיזה את היד. והבעל שלה, רק חזר מירח דבש, ובמקום להנות עם אישתו, מסתכל על שילגיה שלו, ששוכבת שם, עם כל הקסם שבה והיופי שלה, שוכבת ולא יכולה לזוז.

"היא נלחמה", אומרת רחל. "אני יודעת שהיא נלחמה. היא הרי כל־כך אהבה את החיים. ואני, אמא שלה, יושבת לידה ורואה איך מנשימים אותה, איך מאכילים אותה, איך הופכים אותה מצד לצד. ואני, אמא שלה, רואה – ולא יכולה לעשות דבר".

עד יום מותה, האמינה אימה שהיא תתעורר. וכשראתה אותה מתחילה פתאום לזוז, והמבט שלה כל־כך חי, היא היתה בטוחה שהרגע הזה הגיע. ורופאים נכנסו לחדר, ואחיות, וכל מיני מכשירים, ואותה הוציאו החוצה, והיא רצה להתקשר לבתה הבכורה, שתבוא מהר, מהר, כי הנה, הנה, אלוהים שמע לתפילתם. וכשחזרה, ראתה את בניה יוצאים מהחדר. ועל פניהם היא ראתה הכל.

"הרגשתי כאילו כרכרה ענקית, עמוסה, בלי גלגלים, עוברת עלי. וקולות של חריקה. והאחות היתה גבוהה כל־כך, וכולם היו גבוהים כל־כך, ואני כמו גמד קטן. ננס. וחומה של ענקים מקיפה אותי. ואני לא לא יכולה לעשות כלום. ושוב, החריקה הזאת. והערפל הזה. והטישטוש".

תמונת שמן. יום הולדת. מחול של דם ואש. ידיים ורגליים בעירבוביה. למעלה דמות של שטן עם קרניים, רוקד. אשה צעירה יושבת למעלה, בצד. לפניה מדרגות, והיא לא עולה ולא יורדת. רק מסתכלת. יושבת ומסתכלת.

כשמולית נפטרה, הפסיקה רחל עם המנהג של ארוחות ליל שבת וחגים. הרווח בשולחן, היא אומרת, היה גדול מדי. תוך שלוש שנים, היא אומרת, איבדתי את בעלי ובתי. "ואיך", היא בוכה, "איך, הם הלכו. ללא תכלית. ללא מטרה. קורבן מיותר, קורבן חינם. איזה מוות אכזרי. וכשזה למען איזושהי מטרה – עוד אפשר לסבול. וכשזה מאלוהים – אי אפשר לעשות דבר. אבל זה הלא מוות מעשה ידי אדם. ואין דבר קשה וכואב ממנו".

חודש אחרי ה"שבעה", מכרה רחל את דירתה ועברה לדירה אחרת. אי אפשר היה, היא אומרת, לראות את החדר הריק שלה. לשמוע את השקט הזה. בלי הרדיו הפתוח כל הזמן. הצחוק. החברים שלה. "הייתי הולכת ברחוב, ושום דבר לא היה קיים. לא אנשים, לא מכוניות, אף־אחד. הייתי הולכת ברחוב בלי שום מטרה. ואת יודעת מה זה ללכת ברחוב בלי מטרה?

"כשבעל מת", היא אומרת, "זה כואב. זה נורא. כשילד הולך – לזה אין מילים. אין מלים שאפשר להעביר את מה שמרגישים". ליד קברו של בעלה היא התמוטטה. "דיברתי אליו. לא היה איכפת לי מי עומד לידי. הייתי בעולם שלי. ליד הקבר של מולית נפלתי. כל מה שרציתי, היה לחפור את האדמה שמתחתי, להחליף אותה. לשכב שם במקומה". הזמן חולף, הרי יותר מ־10 שנים חלפו מאז. "ואני מרגישה שהיא מתרחקת ממני. אבל היא קשורה לטבור שלי. היא כל הזמן מחוברת אלי. ואני רואה ברחוב את החברות שלה, מסתובבות עם ילדים, וללא קנאה ובלב נקי, אני חושבת עליה. על כל מה שהיא הפסידה". ואחרי שתיקה ארוכה היא מוסיפה: "והרי לא רק בת איבדתי. איבדתי גם בן, חתן. ונכדים. הרי יכלו עכשיו כבר להיות לה כמה ילדים.

"איך אפשר לתאר במילים אובדן של בת? את זה צריך לעשות בפנים, עם עצמך. זה נר תמיד, שאף פעם לא כבה. ויש עוד ילדים, ויש נכדים. ובשבילם צריך לחיות, ובשבילם צריך לחייך. גם אם זה חיוך מרות. גם אם זה רק חיוך קוסמטי. כי אני רוצה שידעו שיש להם בית, שנעים יהיה לחם להיכנס. שלא תהיה סביבם אווירה של אבל".

תמונות השמן באדום ושחור של רחל גבאי עטופות בקפידה בנייר חום, מוסתרות באחד החדרים. על קירות ביתה תלויות רק תמונות צבעוניות של פרחים, בצבעי שמן רכים, ותמונות של סמטאות ירושלים, מצויירות בעדינות בעפרון שחור.

ליד דלת הכניסה תלויה תמונה קטנה. צמה שחורה, עבה, מצויירת בטוש שחור. הצמה שהיתה למולית כשהיתה ילדה קטנה. "אני לא בנאדם מריר", היא אומרת. "אין בי טינה ואין בי כעס. אני מתפקרת, צוחקת, לא שונאת ולא מאשימה. אני לא רוצה שירחמו עלי. שיצביעו עלי באצבע, שידברו על האסון שלי. אף אחד לא צריך לשאת את הכאב שלי".

ובלילות הארוכים, כשהיא לבד בדירתה, מורחת צבע אדום ושחור על בדים לבנים, היא חושבת על הילדה הקטנה שלה. "על כל השנים האלה, שלא הספקתי אותה. והרי הזמן היה כל־כך קצר. לא הספקתי לתת לה מספיק פינוק. והגיע לה. כל־כך הגיע לה".

סימה קדמון

"לנו זה קרה, שזה לא יקרה גם לך"

בנובמבר 1986 הקים בן־ציון קריגר, מהנדס דרכים שבנו, יואב, נהרג בתאונת אופנוע, עמותה להנצחת קורבנות תאונות דרכים. העמותה גם הציבה לה כמטרה ליצור מעורבות ציבורית, ולגייס את המוסדות למלחמה בקטל בדרכים.

בן־ציון קריגר: "לכל אחד מאיתנו, בני משפחות הנוספים, ישנה כבר ההנצחה האישית שלו. אבל אנחנו מבקשים להקים הנצחה לאומית כדי לעורר את תאימות, את הזוועה המתרחשת בכבישים. כל אחד חושב שלו זה לא יקרה. שזה יכול לקרות רק לשכן. אנחנו קמנו לתגיד: 'לנו זה קרה, שזה לא יקרה גם לך'. ושזה לא יקרה לנו שוב. וזה קורה. יש משפחות שזה נגע בהם יותר מפעם אחת.

"העמותות מונה היום 150 משפחות. יש במדינה כ־14 אלף משפחות שנפגעו, מאז קום המדינה. אנחנו מנסים להגיע אליהם. בנובמבר 1987 הגשנו למשרד התחבורה נייר עמדה שבו שילבנו את הנושא של גורמי הנדסת אנוש ובטיחות בדרכים. הצענו איך, לדעתנו, ניתן לטפל בגורם האנושי, וכיצד צריך לפעול לעצירת הקטל. טרם קיבלנו תשובה. אין להם זמן להתייחס אלינו".

מטרות העמותה: "להקים מפעלי הנצחה לזכר הקורבנות, להוות אירגון־גג לכל המשפחות הנפגעות בארץ ולאזרחים המעוניינים להיאבק בקטל בדרכים, לפעול בכל דרך חוקית ולעשות כל פעולה שתהיה נחוצה לצמצום התאונות, לפנות לרשויות ולמשרדי הממשלה על־מנת לתשפיע ולתאם כיווני פעולה, לארגן פעולות, אירועים, פירסומים, הסברה והדרכה ולעורר מודעות גבוהה יותר, לגייס תרומות, ליזום אמצעים ולקיים קשרי גומלין עם עמותות אחרות".

בפברואר השנה, נטעו כ־1500 עצים ב"יער הנקטפים", ליד מודיעין. ביער הזה אמורים להינטע כ־15 אלף עצים, כמספרם של הרוגי תאונות הדרכים. קריגר מאמין שממדי היער הזה יוכלו להמחיש את גודל הזוועה. שהם יעוררו איזה תמריץ לכל המעורבים, לצאת למערכה נגד האויב הרציני ביותר של מדינת ישראל. ושיתחילו לפעול. פשוט שיתחילו לפעול. "אם יש גוף תיובי כמו המועצה הלאומית למניעת תאונות דרכים – צריך להחיות אותו".

בטכס הנטיעות ב"יער הנקטפים" השתתף מבקר הדינה, השופט יעקב מלץ, ח"כ אוריאל לין, הרב ישראל לאו שנשא דרשה ו"יזכור", שמואל בוגלר, מזכיר המועצה למניעת תאונות וראש המועצה האזורית מודיעין. לטכס היגיעו כ־750 תלמידי חטיבת הביניים של ביה"ס ברנר בפתח־תקוה, שחבריהם ניספו בצומת "הבונים", ונציגות של ביה"ס המקיף עמק חפר, בשם ילדי קבוץ הסביבה, ששכל עשרה מבניו בתאונת דרכים. התנצלו ולא הגיעו: נשיא המדינה, שר התחבורה, יו"ר הכנסת שלמה הלל והשופט דב לוין, יו"ר המועצה למניעת תאונות, שהיה עסוק במשפט דמיאניוק.

כתובת העמותה "יד הנקטפים": תיבת דואר 17577 תל־אביב מיקוד: 61175.
בן ציון קריגר, יו"ר העמותה: רידינג 43, רמת אביב. טלפון: 412993.

"מבחינתנו זה מצב חרום"

השופט דב לוין, יו"ר המועצה למניעת תאונות: "בפטויציה, עליה חתמו קרוב ל־280 אלף איש, דרשנו להציב את נושא המלחמה בתאונות הדרכים בסדר העדיפות הגבוה ביותר, כמתחייב מהמצב. ומבחינתנו, זהו מצב חרום שאינו שונה ממצב מלחמה, שבה נשפך דם רב ושיש בה רבבות נפגעים. אנו סבורים שכדי שהמלחמה תהיה יעילה ומעשית, חייבים לרכז את כל נושא הבטיחות במשרד ראש הממשלה, ובראש המחלקת הזו להציב שר בלי תיק, או סגן שר. כשהנושא יהיה מרוכז בידי ראש הממשלה ומשרדו, תהיה התחושה של הדחיפות והאחריות שהממשלה מייחסת לו. והוקיה גם שליטה יותר מרוכזת בכל הנושאים המחייבים טיפול.

"פנינו וכתבנו לאוזן קשבת. הוקם מעין מוקדם במשרד ראש הממשלה, בראשותו של משה דרובין, שממליץ בפני ראש הממשלה להקים רשות מיוחדת לבטיחות בדרכים, ליד משרד ראש הממשלה, זו תהיה רשות לתעבורה, לתשתית ובטיחות בדרכים, שתרכז בידיה את כל הסמכויות והתקציבים לנושא ובתנועה והבטחת חייהם של המשתמשים בתשתית זו. הבלון עליהם המליצו עליהם להוציא לפועל את המלצותיהם: הקמת מטה לטיפול בתאונות במשרד ראש הממשלה עם נציגות של שר התחבורה והאוצר, סדנת יו"ר הכנסת לחשיבה ועבודה התכנית, ומפגש בבית נשיא המדינה, כדי לתת לעם את התחושה שהנושא נלקח לבצוע בידי קברניטי המדינה, ומקבל עדיפות ראשונה.

"אנחנו מאמינים שאם רעיונות אלה, או כדוגמתם, יומשו, תהיה תפנית חדה בתחום הבטיחות בדרכים.

"אני אישית מונה לצבור הנהגים והולכי הרגל, ומבקש מהם: מידי שנה אנו משלמים מחיר דמים כבד בנושא בדרכים. אין ערובה לאיש שמחר לא יהיה הוא הקורבן, שמחר לא יהיה זה הוא שעולמו חרב עליו. ובשם שאנחנו דורשים מכל שמופקד על הבטיחות בדרכים שיעשה מעשה, שיורהם למעלה שיתרום את תרומתו, כך אנחנו צריכים לתבוע מעצמנו, לשאול את עצמנו, האם לא חטאנו במזיזות, באי ציות לחוק, בחוסר התחשבות בזולת. ושנכל אנו עצמנו להתנהג כפי שמתחייב מהמצב בדרכים, ואולי בדוגמא אישית נצליח לדכא את התהנהגות הנפשעת של האחרים ונקיים חברה נמשות בישראל".

צביקה מי?

איפה אתה, מרי לו, שאל באחד משיריו. היום יש השואלים איפה הוא. צביקה פיק. אחרי רצף של זכיות בכל תואר אפשרי, כבר לא משמיעים את הילד המוסיקלי שהתגלגל לרוקנרול ושנים מדד עצמו במספר התקליטים שמכר, ומספר הנערות שאיימו להתאבד בגללו. גם מהפוליטיקה יצא. לא מכבר הופיע ב"עובמבר", בין חשפנית לקוסם. עכשיו הוא שר משירי חוליו איגלסיאס, מלך השמאלץ.

מאת אבי מורגנשטרן
צילומים:
שמואל רחמני

צביקה פיק שומר על כושר: "ההצלחה שלי כנראה עיצבנה הרבה אנשים. הרגיזה אותם העובדה שאני גם מצליח, גם נהנה, גם מוכשר וגם לא הכי קטן ומכוער".

קורס כל חשוב איך מצטלמים. ויכוח. מי יצלם ואיפה ומתי ואם זו תהיה תמונת שער וכאיזה בגד. כמו דוגמנית צמרת. צביקה פיק מאוד רגיש לצילומים. לא כל אחד יצלם אותו. הוא צריך הכנה מוקדמת. חשוב להתאפר, חשובה התנוחה הנכונה, חשוב מאוד המקום הנכון.

"שלא תחשוב שאני סתם מדבר", הוא מנסה לשכנע: "פעם צילמו אותי סתם עומד, על רקע בניין העירייה, ויצאתי נורא. עין אחת היתה סגורה והשניה פוזלת. זו היתה קטסטרופה. למה אני עושה עניין גדול מצילום? הרי מדובר בשואו־ביזנס. להיות זמר זה לא רק לשיר – וזהו. מאחורי זה יש תעשייה שלמה, ואי־אפשר לבוא סתם ככה ולהצטלם. אני מאוד פוטוגני. אז למה שלא אצא יפה? למה ירדנה ארזי עושה עניין מכל צילום? היא הרי בחיים לא תיתן שיצלמו אותה ככה. יכול להיות שאני לא מתאים לכאן בצורת החשיבה שלי. תמיד היה לי טעם אחר בבגדים, בנעליים, בשיער. זה הסיפור של זמר רוקנרול. אני לא כמו שלום חנוך שחושב שלהחליף גיטרה אקוסטית בחשמלית ולהביא כמה אמריקנים זה רוקנרול. זה שטויות. בולשיט. בשבילי רוקנרול זה הכל. איך שמתלבשים, איך שמנגנים, איך שנראים. לעשות שואו בכיף".

צביקה פיק בן 36 והוא פה כבר

(המשך בעמוד הבא)

"כשלא השמיעו אותי כמה שנים כבר פחדתי שאולי איבדתי את הטאץ'. אבל 180 אלף עותקים של 'אלף נשיקות' הוכיחו לי שלא איבדתי".

(המשך מהעמוד הקודם)
שנים. קשה מאוד לשייך אותו. נכון שהוא רוצה שיראו בו איש רוקנרול. נכון שהוא מרבה להשתמש במשוואות שמקיפות אותו ואת מיק ג'אגר ואת דייויד בואי במעגל פנימי אחד. אבל הוא לא איש רוקנרול. נקודה. פיק עובר על גימיקים, על פוזות חיצוניות. כנראה שלא במקרה עולה שמה של ירדנה ארזי במשך הראיון יותר מפעם אחת, ותמיד בקונוטציה חיובית. כמעט אלילה. מוזר שמי שטוען שהוא רוקנרול מופיע במועדון "נובמבר", למשל, ומוציא תקליט משירי חוליו איגלסיאס – גדול זמרי השמאלץ. ואולי בעצם פיק נהפך כבר לתופעה מאוד עצובה, שממשיכה בכל מחיר לחפש את השער הנכסף דרכו קורצת ההצלחה, הפתח לפופולאריות שנשכחה.

"לא נעלמתי. אני כל הזמן יוצר ומוציא תקליטים שנמכרים יפה. הבעייה היא שלא משמיעים אותי בכלל. לא יודע למה".

השיחה נערכת בבית אמו בגבעתיים. החדר של פיק מפוצץ בתמונות שער שלו מכל הזמנים, מפסטיוואלים, תקליטים, מימי "שיער", "זמר השנה", "כינור דוד" ו"ורד הכסף". עשרות תמונות. כאילו במקרה מונח שם גם גיליון מוסף "סגנון" של "מעריב" שבשערו פיק, אשתו וילדיו. וכאילו במקרה יש גם תקליט ועליו הקדשה חמה של יהורם גאון לפיק על הלחנת השיר "אלף נשיקות". בהמשך יתברר שההרמוניה המופלאה בין השניים כבר נעלמה. היום הם מדברים באמצעות עורכי־דין. פיק טוען שגאון לא ביקש את רשותו לבצע את השיר וגם שם האלבום (כשם השיר) ניתן ללא הסכמתו. מצב עדין.

קצת מוזר למצוא את פיק נאבק להכרה. פעם, כשהיה קלוד, כוכב המחזמר "שיער", ראו בו מעין מהפכן. שיער ארוך. היפי מקומי. למרות שמעולם לא היה היפי ואף פעם לא ראה את עצמו כילד פרחים. יותר מכל הוא היה ילד פולני טוב שהתגלגל לרוקנרול ומאז מודד את עצמו במספר התקליטים שהוא מוכר ומספר הנערות שמאיימות להתאבד אם לא ייענה הזמר לתביעותיהן המיניות.

השנים האחרונות קשות עליו. אחרי אינספור זכיות בתואר "זמר השנה" אותן הוא אינו חדל מלהזכיר גם היום, עכשיו פשוט לא משמיעים אותו. לא רדיו, לא טלוויזיה. מופעים שלו עלו וצנחו במהירות. הוא נאלץ למצוא מפלט במועדון "נובמבר" בין חשפנית לקוסם וקוף מהונולולו. פיק אומר שזה המקום האידאלי להופעות. שכאן נמצא "הקהל הכי נכון והכי טוב בארץ". לדבריו, לא כל אחד יכול להופיע כאן. לרגע נדמה לך שאפילו את ספרינגסטין דחו שם בבוז. "זה המקום הכי קשה להופיע בו. היתה לי שם הצלחה היסטרית. בא לשם קהל מוועדי עובדים, מהצבא, מבנקים. יוצא שבא כל הקהל בארץ."

לא היית רוצה להופיע בבית החייל, בסינרמה?

"בטח שהייתי רוצה. אבל רוב עולם הבידור בנוי על בלוף. מעטים שמבקרים בהופעות יודעים את האמת. למיטב האמנים בארץ אין תוכניות־יחיד. תיקח לדוגמה את שלום חנוך. זו לא חכמה לצאת בכמה הופעות ואחר־כך להיעלם לשנתיים. זה לא רציני. כל מי שאתה שומע בארץ נון סטופ – ריטה, שרון ליפשיץ, כל הבנאים – אף אחד מהם לא ממלא אולם. אותי תוקפים בשאלה למה אני לא מופיע. זה לא פייר. ב'נובמבר' הופיעו טובי האמנים. עפרה חזה, אבי טולדנו, ירדנה ארזי, 'הכל עובר חביבי'. עם פליינק מול פיות לועסים.

פעם – הרבה לפני שצץ הזמר ארם – התחולל סביב פיק ממש טירוף. מאניה מקומית. היה לו קהל גדול בכל רחבי הארץ. היום העניינים יגעים. הוא מופיע בסיום צעדה כרמלה או בכנסים של עובדי בנקים. "תבוא תראה איך אוהבים אותי".

זה מביך להופיע לפני קהל של גימלאים?

"להפך. אתה יודע כמה קשה להופיע בפני קהל כזה ובאמת להגיע אליו. אתה יודע כמה ארם ומאיר בנאי צריכים כדי שאת השירים שלהם ישירו אנשים בגיל של אמא שלי. אם אמא שלך יודעת של שיר של בנאי אני קונה לך אותו. אבל שירים שלי – אני יודע שאנשים מבוגרים מכירים. אני נוסע באוטו באמצע הלילה עם חלונות כהים ואנשים מצפצפים לי ועושים לי שלום. אני יודע שלא אוהבים מצליחנים, ואני הצלחתי הרבה מעל הממוצע. אפילו אצל אריק איינשטיין ושלום חנוך לא היתה כזו היסטריה, אולי בגלל שעל שלום חנוך לא חשבו שהוא סקסי. לא ראו אותו בתור זיון. אצלי זה הלך להיסטריה מהרגע הראשון".

"הן רוצות הכל. נשים וילדות ודווקות ונשואות. לא מפסיקות לצלצל, שולחות תמונות ומכתבים. בכל פעם אני מופתע"

לפיק חשוב שיאהבו אותו. הוא היה יכול להיות אחד המלחינים הבולטים בארץ, אבל התעקש להצליח כזמר. "נאסף תשרי", "לא אני הוא האיש", "מישהו אחר" ושירים נוספים משיריו יכולים היו להתמקם יפה ברירוג המקומי, אלא שפיק – הרחוק מלהיות זמר גדול – התעקש גם לבצע. הופעותיו היו בנויות יותר מהצגה מאשר ממוסיקה נטו. מניסיונות בלתי־פוסקים לגרום לקהל לאהוב אותו. בכל מחיר. מהחלפה בלתי־פוסקת של בגדים ותלבושות – כל מערכת צבעונית ונוצצת מהשנייה – ומפעלולי תאורה ועשן. וכשכל זה לא יעזור, האליל שלו יהיה חוליו אינגלסיאס. אולי בשנה הבאה הוא יחמצן את השיער ויגנן כמו קליידרמן. קשה לראות את הסוף.

לאן נעלמת בשנים האחרונות?

"לא נעלמתי. אני כל הזמן יוצר ומוציא תקליטים שנמכרים יפה. הבעייה היא שלא משמיעים אותי בכלל. לא יודע למה. כבר נגמרו לי ההסברים. גם כשיא הקריזה סביבי, 79' עד 81', לא השמיעו אותי הרבה, אבל עכשיו – בכלל לא. תגיד אתה. שיר כמו 'נאסף תשרי' לא יכול להיות מושמע פעם בשנה? ההצלחה שלי כנראה עיצבנה הרבה אנשים. הרגיזה אותם העובדה שאני גם מצליח, גם נהנה, גם מוכשר וגם לא הכי קטן ומכוער".

עדיין חושבים עליך כבעל דמות יוצאת־דופן, פריק?

"לא יודע. אני כבר לא מוביל בשום שטח. אין בי שום טירוף. בשביל הארץ הזו חווה אלברשטיין תמיד תהיה הילדה הטובה, וכשאומרים צביקה פיק חושבים שאני עדיין שר לנוער. זה נדבק אלי. בעיניהם אני מטורף עם ברדק. בחורות. השתוללות".

ואין כבר בחורות?

"ואני לא יכול לענות... הן רוצות הכל. נשים וילדות ודווקות ונשואות. מבחינתי זה שום דבר. עד כמה שאפשר. אבל זה נורא מפתה. הן לא מפסיקות לצלצל, שולחות תמונות עם מכתבים שהולכים עד הסוף ובכל פעם אני מופתע מחדש. עצוב שתמיד שואלים אותי על זה ולא על המוסיקה שלי. זה הורס אותי. כשלא השמיעו אותי כמה שנים כבר פחדתי שאולי איבדתי את הטאץ'. אבל 180 אלף עותקים של 'אלף נשיקות' הוכיחו לי שלא איבדתי. היום, מה שבמרכז חיי זו היצירה. תופעת ההערצה וכל מה שמסביב זזו לשוליים".

נדבר על מוסיקה. מה פתאום חוליו איגלסיאס, שיא השמאלץ?

"כשהיה פה הזמר חוזה חוזה, הוא רצה לשיר את

(המשך בעמוד 48)

ממטעמי אירופה ב־30 ש"ח, כולל הנוף

ב"גריל רום" של "דן": מהמטבח הצרפתי והגרמני דרך השווייצרי והאוסטרי ועד לצ'כי ולהונגרי (צילום: שמואל רחמני).

יש לו ערנה, לגריל־רום של מלון "דן" בתל־אביב. הגיע אליו שף חדש, אירי במוצאו, ועשה בו כמה דברים טובים לתפריט. בערב, הגריל־רום של "דן" – כמנהג אחיו בכל מלון מהודר – הוא המקום האלגנטי והיקר לסעוד בו. כדי שתרגיש שם טוב עליך להתלבש בהתאם.

כניסה – בגומחה הגדולה שבעיקול המדרגות היורדות – ניצב ה"אוהל". זהו הבאר של המסעדה. שם לוגמים ומטעמים עד שמתאספת החבורה כולה ויורדת אל אולם האוכל. מלבד מוזג מצוייה שם, לשרותך, מגדת־עתידות. היא מוכנה לנבא לך הכל, פרט לנבואה על טיב הארוחה המצפה לך ומידת ההנאה שתפיק ממנה. כאן הסיכון הוא כולו שלך ועל אחריותך.

הגריל־רום הוא מקום רחב ידיים, חגיגי, נגינת פסנתר ברקע, חלונות גדולים המשקיפים אל הים. הכותרת של התפריט המוגש לשולחנך מכריזה – "ממטעמי אירופה" – והמאכלים המוצעים לך בו נפרשים מן המטבח הצרפתי והגרמני דרך השווייצרי והאוסטרי ועד לצ'כי ולנורווגי. המטבח הבריטי, למשל, תורם כאן את צלע הבקר בנוסח יורקשייר בלוויית רפרפת יורקשייר המסורתית. האוסטרים תורמים את השליו הממולא בכבדי אווז. מה תורמים הגרמנים? חזה ברווזון ברוטב שרי מוגש עם תפודים בנוסח הרוכסית.

במחיר אחת המנות העיקריות של הערב אתה יכול לסעוד באותו מקום, בשעת הצהריים, ארוחה עיסקית גדולה שתעלה בסביבות 30 שקלים – כולל המסים. את המנות הראשונות אתה נוטל בעצמך מן המבחר שעל הדלפק. המבחר – ירקות טריים ומבושלים, נבטים וכו' – הוא שיגרתי, לא מעניין ולא עשיר במיוחד, להוציא אולי את פרוסות הדג־הממולא, הראויות לשבח.

את המרק, המנה העיקרית ומנת הקינוח מגישים לך לשולחן. המרק שקיבלנו בצהרי יום ביקורנו היה של סטריות טריות, ונעם לחיך. את המנה העיקרית – רוסטביף פרייסדיב – הביאו על גבי קרונית כשהנתח הגדול חבוי תחת מכסה מסתובב. חתכו את הפרוסות, שתוכן ורדרד, מול עינינו, ומאותה קרונית מתוממת הגישו לצלחותינו את התוספות – תפוד אפוי בנייר כסף וכרובית מבושלת, עטוייה ברוטב. הבשר היה מעולה, הן מבחינת איכותו והן מבחינת הכנתו.

גם את מנות הקינוח מביאים לשולחנך על גבי קרונית. מוס־שוקלד, סלט פירות ועוגות למיניהן היו חלק מהמבחר. מחיר הארוחה העיסקית הנזכרת (כולל דמי שרות, לא כולל מע"מ) הוא שלושים שקל בקרוב.

מאו"ל

מדור תחתון מדור עליון

אם מתחשק לך סלט מיטבל, תבוא ביום חמישי. אם אתה אוהב את המג'דרה שלהם, תבוא ביום שלישי. למהז כבה. עניין של מסורת. "הדר" קוראים למסעדה השוכנת בצילו של מגדל שלום התל־אביבי אך וותיקה ממנו בהרבה. פתחו אותה לפני שלושים שנה (רחוב אחוזת־בית 1, ת"א) והיא עדיין כמו שהיתה. מסעדה מזרחית כשרה שרמתה אינה משתנה.

חלק מהיצע המנות הראשונות ומנות הביניים אתה יכול לראות בדלפק שבכניסה. שם גם ניתן לסעוד ללא תיווכו של המלצר. מה אתה רואה שם? כל מה שמציעה לנו מסעדה מזרחית־ישראלית – מעבים למיניהם, סדרה ארוכה של סלטים, ביניהם סלט חצילים צווב־מעוך בנוסח ה"רומני" או מעוך ומעורבב עם טחינה, או פרוסות חציל מטוגנות, שרויות בתחמיץ, וכמה סוגי תבשילים.

מהמטבח יוציאו לך מרקים טובים, כל יום ותמרק שלו. פעם של פטריות, פעם של עגבניות, פעם של תמודים וכו'. תוכל לקבל את בשרי האסכלה הישראלית – בקר, כבש והודו. הקינוחים אף הם אופייניים למסעדה הישראלית המצוייה – מוס, בוואריה, תפוח עץ אפוי בתנור, ממולא בפירות יבשים.

"הדר" מחולקת לשניים. למטה – מסעדת השרות־העצמי. כשאתה עולה משם במדרגות ל"גלריה" שלמעלה, אתה מוצא עצמך במסעדה הדורה יותר, עם מפות ומפיות בד, צמחייה ומלצר הנכון לשרת אותך. מקום שקט ונעים המשמש אנשי עסקים ממשרדי הסביבה, רבים מהם חובשי כיפה, שהרי "הדר" היא מסעדה כשרה.

המחירים כאן, למעלה, גבוהים בכ־20% אחוזים מהמחירים שגובים למטה. אך בשני המקרים מדובר במחירים מאופקים למדי: 2 שקלים בעבור אחד מהסלטים, ממולא – 4 שקלים, מרבית הבשרים 10 שקלים המנה, כולל התוספות. פתוח לארוחות צהריים מיום א' ועד יום ה' ועד בכלל.

מורה נבוכים בארון הבגדים

מאת יהודית חנוך

בקטע הזה של האביב, האופנה נראית כמו משחק של ילדים שחלקיו השונים מפוזרים על השולחן. חולצות, מכנסיים, חצאיות, נעליים, ארנקים, חגורות, תכשיטים. לא די לקנות בגד חדש, צריך לדעת איך ועם מה ללבוש אותו. אותו סיפור בתחילת כל עונה. לאף אחד אין די כסף כדי לקנות את כל האביזרים, להוסיף חלקים, וגם אם אפשר היה להתחיל הכל מחדש – עדיין צריך לדעת את כללי המשחק. מה הולך עם מה, איך מחברים ביחד את מה שכבר יש בארון, עם הרכישה החדשה.

יש אנשים שמרגישים הרבה לפני האחרים, לאן נושבת הרוח. מה לקנות וממה להתעלם. גם הם, צריכים להשקיע זמן וכסף כדי שזה ייצא טוב ושלא יספרו לאף אחד שלא. מי שלא נולדו עם אותו חוש, שמדריך איך לחבר בגדים וכל היתר להצגה שלימה, לא תמיד מבין מה הולך פה. קונים בגד ועוד בגד, וכסוף – זה לא זה. וזה בעצם, הרוב המתוסכל.

בארצות הברית יש מתאמי אופנה, שעושים חלק גדול מהעבודה בשביל הקונים. קובעים לוחות צבעים וקווי־אופנה, מדריכים את הקניינים שנה מראש, מה ואיך לקנות. קונה שנכנס לחנות ימצא את כל הסיפור מאורגן על מכות הראווה. רק צריך לאסוף אותו מאיורים השונים של החנות. מי שגם אחרי שהוא רואה את הבובות לא יודע איך עושים את זה, יכול להיעזר ב־Personal Shopper, יועצ(ת) אופנה צמוד שעוזר לבחור וגם מחבר את החלקים השונים.

אצלנו אין דבר כזה, בתי הכלבו והרשתות עדיין לא יודעים אפילו שהם זקוקים ברחיפות לשירותים של מתאמי־אופנה, וככה זה נראה. לפי מה שרואים בחלונות הראווה, קשה מאוד לנחש מהו המראה החדש או הבולט של האופנה. בבוטיקים, שמים בחלון את מה שהגיע אחרון – או מה שרוצים למכור.

כמה בוטיקאיות עשו מזה עסק. מלבישות את הנבוכות, מחברות בשבילן את כל ההצגה. השירות הזה לא עולה כסף, וכלול בעצם במחיר הבגדים, החגורה וכל היתר. לפעמים הן כל כך סמכותיות ומשכנעות, שהן מצליחות להלביש נערה ביישנית כפאם־פאטאל וגם להכניס אותה לאוברדראפט לשנה שלימה, אבל זה כבר שייך לסיפור אחר.

המשחק האופנתי נראה מסובך, כי בשנים האחרונות האופנה הרבה יותר מתוחכמת, לא נגמרת בבגדים בצבע אחד. היא בנוייה מפריטים שצריכים לצרף ביחד, כמו צירוף חלקי משחק. מרחוק זה נראה כאילו מעצבי האופנה משנים את כללי המשחק כל חודש, כדי להריץ אותנו לחנויות. או שבכלל שברו את הכלים וכל אחד יכול לעשות מה שבראש שלו. בשטח, יש לעסק הזה כמה כללי יסוד שבכל עונה מוסיפים להם כמה חלקים חדשים. אם יודעים אותם – אפשר לשחק את המשחק הזה בכיף ולהשלים אותו כך שייראה טוב.

● בגדי ג'ינס – עמוד התווך של האופנה, בלי שינויים משמעותיים, הם כבר קלאסיקה. עכשיו מוסיפים להם פריטים בצבע עור טבעי. טלאים ורצועות עור לאורך מכנסיים ובעורפית של חולצה, וגם ארנק וסנדלים וחגורה מעור בגוון זה. למעשה – צירוף לא חדש, שמי שעוקב אחרי האופנה מכיר אותו כבסיס של בגדי הבוקרים. משלימים בתכשיטים מזהב. אם קלאסי אז עד הסוף.

● צבעי "לגו" השתלטו על אופנת האביב. מכנסיים ארומים, חולצה צהובה, נעליים ירוקות וגרביים כחולות. צירוף כזה, שפעם היה מזהה את הלובש אותו כעיוור צבעים, הוא אחד המסרים החשובים של אביב 88'. כדי לשחק אותו נכון, צריך לזכור שאין בו מקום לצבעים פסטליים או אחרים, רק לצבעים ראשוניים. על אחד הצבעים, ארום למשל, צריך לחזור פעמיים – בנעליים ובחולצה או בפריט אחר.

● שחור ולבן – צבעים נצחיים של אביב. נוספה להם ואריאציה חדשה – שחור, לבן ואדום, ושחור עם ארום. צבעים ספרדיים בוטים ונקיים, משחקים בהם בשילובים של זוגות או שלישיה, בבגדים, חגורות, נעליים. צירוף מתוחכם והדור. מחניף לבהירות וכהות עור, הולך עם עדיים בזהב, עגילי חישוק כסגנון צועני, צמידים רחבים על פרק היד. מתאים להופעה מהממת בערב, עם שושנה אדומה בשיער.

גם גווני הבג' והחול לא איבדו גובה, אבל כבר לא מצרפים אותם להרפסי־גונגל. הם הולכים עם כחול כהה או בינוני, או עם פריטים בצבע מתכת חלודה.

מנע אחר לג'ינס המוכר: הרבה צמידים בזהב, כפפה של עור ומטפחות "בנדנה" בכחול ובג'

מימין למטה: שחור־לבן לנצח, עם מכה קטנה ומנוחצת של אדום. תמיד דרמטי, יכול להיות אפילו מהמם

במרכז למטה: אמנות השילוב המקושקש. יש חוקיות לבלאגן שבסוף נראה משגע

משמאל למטה: כמעט תחפושת – כובע ומטריה, מטפחת על הצוואר, שלייקס וחגורה, והמכנסיים והסוודר המוכרים נראים לגמרי שונים

מרכז המבקרים בשמורת החולה: לחוש את הביצה

63. החולה וקרן נפתלי

מאת נילי פרידלנדר
צילומים שי גינות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

יום בגליל העליון, במרחק שעתיים וחצי מתל־אביב. עולם אחר, שקט ורגוע. הרבה דברים מעניינים:

מרכז המבקרים החדש בשמורת החולה. שיטוט בשמורה וצפיה בציפורים וג'מוסים בנוף הביצות. פריחת הנופר. פיקניק ומנוחה בחורשת האקליפטוסים שנוגעים בשמים, בכניסה לשמורה. יסוד המעלה, מושבה ותיקה בלי גדרות בין הבתים. פריחת המטעים: תפוחים, אגסים ושזיפים. עליה להרים שמעל עמק החולה, למצודת ישע, לקרן נפתלי. כל זה ביום טיול אחד, שבו, עד השקיעה, בשש ורבע בערב, רואים הרבה, רואים רחוק.

מצומת גולני נוסעים בכיוון מטולה, עד שמגיעים לכניסה ליסוד המעלה, שניים וחצי ק"מ צפונה, אחרי הקיבוץ ובית הארחה של אילת השחר.

● ליסוד המעלה ואחוזת דוברובין:
זו הדרך היפה לשמורת החולה. לנסוע לאט בין המטעים הפורחים לתוך מושבה בת מאה. לראות את הבתים היפים והישנים שבקצה המושבה, שהתחילה באביב 1884, על גדות ימת החולה. להסתובב ולחזור, ולפנות צפונה בכיוון השלט: אחוזת דוברובין. לראות חקלאות מטעים עברית, בשיא המקצועיות שלה והקשר הפשוט והישיר לאדמה.

אחוזת דוברובין, של משפחת איכרים יוצאי רוסיה משנות 1909, שוחזרה וניבנתה מחדש בשנים האחרונות. ביקור בחדרים עם הריהוט המקורי, ארכיון המושבה. תוכנית אור־קולית. ביקור אצל הקדר ובנפחיה. מסעדה. דמי כניסה: שקל אחד. פתוח בימים א'־ה, בשעות 8־17. ערבי שבתות וחגים בשעות 9־14, שבתות וחגים בשעות 9־16. במסעדה: כל ימות השבוע בשעות 11־16, 19־23. טלפון: 06־937371.

● לשמורת החולה:
מאחוזת דוברובין ממשיכים ישר לשמורת החולה. יש שילוט.

כניסה אחרת לשמורת החולה: מכביש ראש־פינה־מטולה. שלושה ק"מ צפונית ליסוד המעלה. כדי ליהנות משמורת החולה, צריך לשכוח לשעה, שעתיים את כל העולם מסביב. קודם כל, הקטע הירוק שעוברים בכניסה לשמורה. הכניסה בתשלום.

המעבר מהתנועה על הכביש הראשי לכביש הצר והכפרי, שמכניס אותנו לחורשת אקליפטוסים גבוהים ומרווחים, שנטעו המתיישבים ביסוד המעלה ובקיבוץ חולתא לפני עשרות שנים. ריח תריף ורענן באוויר, שולחנות וספסלי עץ. מקום טוב לפתוח את הצידניות. ואחרי הכניסה האיטית לשקט של המקום ללכת למרכז המבקרים לתצוגה יפהפיה של החיים שהיו כאן בביצות, לפני שייבשו את ימת החולה בשנות החמישים. תצוגה שמסבירה בקיצור ובעניין מהי שמורת טבע חשובה זאת, "מהדורת כיס" של מרחבי הביצות והמעיינות שנבעו סביב עד לפני שלושים וחמש שנה.

כל מי שמבקר בשמורה, הולך בשביליה, בשדות גומא־הפפירוס, ועולה למגדל התצפית, יכול בשקט ובסבלנות לחוש מהי דמות הביצה. שילוב של בריכות, אגמים ותעלות עם הערבות ופרחי הנופר. ג'מוסים (תאואים) רועים באחו, או שקועים במים עד צוואר. תנועות של לוטרות ונמיות. קולות, רחשים ומעופים של העופות השונים: קורמורנים, אנפות, שחפים, אגמיות, ברנזים. על השבילים פוגשים לעתים את דוגרי הקרקע: סיקסקים ותמירונים. כדאי להביא משקפת, או לשכור בכניסה לשמורה, ולצפות שעה על המים. צפרים מכל העולם מבלים עכשיו בחולה, מצויידים במשקפות ובהמון סבלנות. הצפיה בציפורים וההמתנה להן, נותנת לכם תירוץ טוב לשבת קצת בשקט, להירגע בנופי מים וירק. להיסחף עם הקולות והרחשים של טפיחות כנפיים במים, ציוצים וצריחות, וגם בעבוע במים שבעקבותיהם צצים השפמים הארוכים של שפמנונים (ברבוטים) הגדולים. זוג של עיטיים לבני זהב מקננים כאן. הבולטים ביותר: מושבות הקינון של שחפיות הים והאנפות.

עכשיו מכסים את המים מרבדים של עלים ירוקים מבריקים עם הפרחים הצהובים של שושנת המים – נופר צהוב.

יש מזנון, שירותים וברזי מים לשתיה.

● אל מצודת ישע:
באגם החולה משתקף הר מחודד, ברכס ההרים מלמעלה – קרן נפתלי. כדאי לעלות לשם, והכי יפה בשעות אחר הצהרים. טיול רגלי קצר וקל ותצפית יפה על כל עמק החולה וההרים סביב.

יוצאים משמורת החולה. פונים ימינה ונוסעים עוד חמישה ק"מ. פונים שמאלה, מערבה, בצומת כ"ח ונוסעים בכביש ישן ומפותל על הר ישע. אחרי קילומטרים אחדים רואים מימין את מצודת המשטרה הבריטית. עד מאי 1948 היה פה כפר ערבי, נבי יושע, ומצודת המשטרה שימשה מטרה קשה לכיבוש בידי כוחות הפלמ"ח.

שני נסיונות נכשלו. המשטרה נשארה בידי הערבים. ביום הראשון של המדינה, 15 במאי 1948 כבשה חטיבת "יפתח" את המצודה. עשרים ושמונה (כ"ח) לוחמים נהרגו כאן. לזיכרם, יש כאן גלעד ומיצפור. ליד הכניסה למצודת ישע, כשהולכים צפונה (ימינה), יש שביל לכיוון נחל קדש. הולכים חמש דקות ועומדים מעל הקניון העמוק של מצוקי הנחל שהוא שמורת טבע.

● לקרן נפתלי:
אחרי היציאה מהמצודה פונים שמאלה (דרומה), לכיוון מושב רמות נפתלי. עוברים במושב. נוסעים 400 מטר אחרי המושב. לפני הלולים פונים שמאלה, לדרך עפר.

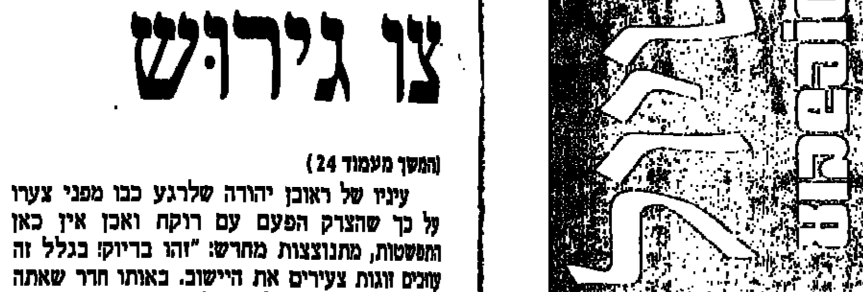
תחילת הדרך, כמו ברוב הטיולים היפים בארץ, עוברת במיזבלה והמשכה בדרך עפר, בת שני ק"מ, שמובילה בין שדות פורחים וחורשות אורנים אל ראש קרן נפתלי.

יש רכבים שעוברים את הדרך הזאת בקלות ואם לא – לחנות ולהמשיך ללכת ברגל, בדרך חרחבה לכיוון הרכס. לא לפנות להסתעפויות שלה, שממילא מחזירות אותנו לדרך הראשית.

● טיול:
ברגל זה טיול נהדר, הלוך וחזור, שני ק"מ בכל כיוון, בדרך שטוחה ונוחה להליכה. שעת כושר באוויר הרים צח ונקי, בין האדמה לשמיים. מגיעים לבסיס צבאי שמעליו גבעה עם מיני חורבות ועתיקות. לחפש צבאים על הרכס ממול. ולמטה – תחנת השאיבה של מעיינות עינן ומראה כל עמק החולה, השמורה, בריכות הדגים, אדמות הכבול החומות כהות, הרי הגולן וראש החרמון המושלג.

● אפשרויות:
לחזור לכביש הצפון ולהמשיך בו ישר ליד המושבים דישון ועלמה, הכפר הצ'רקסי ריחיה וכרם בן זימרה, עד צומת עין זיתים שבה אפשר לפנות לצפת או להמשיך ישר לצומת מירון, ולנסוע דרומה לכביש עכו־צפת. לחזור לכיוון תל־אביב, דרך צומת אחיהוד, לצומת יקנעם. קחו מפה, לתכנן לפיה את אפשרויות החזרה הביתה.

אפשרות לסופשבוע: להזמין מקום ללילה באילת השחר ולטייל למחרת בטיולי הג'יפים שיוצאים מבית ההארחה לנחלים הפורחים שבסביבה. אפשר גם להיכנס לכאן לארוחת ערב טובה. טלפון: 06-932338.

צו גירוש

(המשך מעמוד 24)

עיניו של ראובן יהודה שלרגע כבו מפני צערו על כך שהצדק הפעם עם רוקח ואכן אין כאן התפשטות, מתנוצצות מחדש: "זהו בדיוק! בגלל זה עוזבים זוגות צעירים את היישוב. באותו חדר שאתה קונה לתוסים שלך יכול היה להתגורר זוג צעיר. מה אתה עושה לנו כאן??? זה על חשבון זוגות צעירים! אלפים עזבו. אלמלא היית רוכש את המקום ביהודה הלוי, היה זוג צעיר קונה את המגרש ובונה עליו". עגמומית שורה על פניו של ראובן יהודה: "זוגות צעירים יקרים מאוד עוזבים אותנו, ואינני יודע אם אי פעם אפשר יהיה להחזיר אותם".

טיעוניו של ראובן יהודה, כמו גם טיעונים אחרים של בני שיחי ביישוב, מעוררים זכרון קדום, זכרון האשמות שהוטחו בבני עמנו: שהם קושרים קשר להשתלט על העולם בכספם, שהם חסרי גבולות. דוד רוקח מצטייר בעיני רבים מאלה שפגשתי ביישוב כמי שיוצא ובא מן הארץ לחו"ל ושב משם עם כסף רב. הוא מפתה בכספו את התושבים להשכיר לו דירות במחירים גבוהים שרק הוא יכול לשלמם. שלמה גיספן – הגר באריאל, אבל בית אמו סמוך למגרש שרכש רוקח ברחוב יהודה הלוי – מתאר באוזני את רוקח כמי שמנצל את המפגרים המסכנים ומוצץ את כספם. ואחרי שתאר אותו כטפיל, הוסיף בנדיבות: "לא מעניין אותי אם הוא מרוויח מיליארדים. מפריעה לי התנהגותם הסוטה".

וכל כך למה? "מפני שאינו סומך" על תושבי עירו: "אנחנו לא משופעים באנשים שכולם בעלי איכות גבוהה. אני יודע על אנשים שמנצלים את המפגרים ומקיימים איתם יחסי מין. יש שלועגים ובזים להם. אנחנו לא משופעים באנשים טובים". ועוד אמר גיספן (שהוא קצין בריאות נפש בצה"ל): "המלחמה תהיה עד הסוף. האנשים לא יחססו ל... אני רוצה למתן אותם. יש אנשים שאיימו כי ברגע שישים רוקח בלוק ראשון במגרש החדש הם ישרפו לו את הבית. אנו לא איזור שנועד למצוקה. אנחנו לא פח הזבל של האיזור".

אם כך, ייתכן שהיה זה גיספן שנתן את ההשראה לכרוז שחולק ל"תושב היקר" ב־25 במרץ 1988: "לא עוד הוסטלים בראש־העין! עד כאן! יותר אנו לא שותקים. ראש־העין תחדל לשמש 'פח אשפה', ילדינו יחדלו לפחד, נשותינו תפסקנה לחשוש, רחובותינו שוב יהיו בטוחים מפני התנהגותם הסוטה של התוסים המפגרים... כן אנחנו קהילה חמה, מתורבתת, מסבירת פנים, מחונכת על עזרה לזולת – ובמיוחד לזולת המסכן – אך טוב לבנו. נוצל לרעה, 'תפסו עלינו טרמפ'. וכן הלאה.

בני האדם מורגלים לחפש תכלית לכל מעשה ביקום. מעשה ללא תכלית נתפש כחסר ערך. האם למפגר אין תכלית? אולי הוא אבן־בוחן לחברה בלתי־מסגרת. האם יש בנו חרות שמספקת כדי להעניק למפגרים את מידת החרות שאנו חוכלים לעצמנו? אולי זו ההזדמנות של ראש־העין למחות את גורל הזוחה.

עדויות שאספתי מפי שכנים ואנשי רחוב בראש־העין שבו וסיפרו על מאונן, שלפעמים כינו אותו בשם "המאוננים הרודפים אחרי נשים". ילדי השכונה סיפרו כי כאשר הם עומדים וסתם נועצים מבטים בתושבי ההוסטל, הם "מגורשים משם בצעקות ואיומים" גבוהים שלא ראו זאת אבל נדמה להם שראו או שסופר להם, אמרו שהבנות מההוסטל מנסות לפתות אותם. מספרים על נערה שנכנסה לסלון של בית אחד ופערה פתאום את חולצתה. אומרים ש"רואים אותם מקיימים יחסי מין על המרפסת בגג". סיפור המאונן חוזר בווריאציות שונות.

השכנה ממול אומרת שזה ממש בית־בושת שם. לשכנה הזאת יש טענה קשה: "אני אומרת להם פעם אחת שלום ברחוב, והם אומרים לי עוד פעם ועוד פעם. כמה פעמים אפשר להגיד שלום". המבט שהם תוקעים בה מבעד לחלונם, מעבר לחומה שבנתה, משגע אותה.

ה"מאוננים" הוא מאונן אחד בשם רחמים. דוד רוקח אסף אותו מחורבה חמוצה מריח שתן ומעוטרת בקנדומים משומשים, שם לן ונוצל על־ידי זונה מקומית כשומר ראשה כביכול. בתחילה עבד רחמים ברחיצת כלים בתל־אביב, ולפתע החל להתפרק ולעשות מה שהוא עושה לעיני כל גם באוטובוס. הוא עושה את צרכיו בחצרות הבתים. השכונ נאלץ דוד רוקח, שאסף אותו, לגרשו. השה לעולה. בזכות הגירוש הזה אולי יצליח למלט את נפשם של יתר תוסי המעון.

המבטים, הפניות, אמירות השלום המציקות של המפגרים האחרים, הם במקרים רבים קריאה ליצירת קשר. מבטם הוא אולי מבט מבהיל כי הוא מבט מאשים. הנורמלים נאנקים: "קחו את האומלל הזה ממני, אינני יכול לראות את סבלו".

בביתו של יחיאל צברי, השכן ממול, מתאספת חמולה משפחתית חמימה לספר לי על הרעש בימים ובלילות ועל "הקריזיונרים" שגרים "שם", בהוסטל. למשל זו ששואלת כל הזמן את העוברים והשבים: נכון שאני לא שמנה? והיא אינה שמנה כלל. אז הילדים צוחקים וזורקים אבנים. מה לעשות, הם ילדים, נאנחת השכנה.

ובבית ממול בוכה יוסי: "מה יהיה? לאן אלך? אין לי הורים, אין לי אמא, אין לי אבא, אין לי סבתא, אין אף אחד. אני אוהב הוסטל. איך אוהבים בית – זה אותו דבר, כך אוהבים גם הוסטל". שוב ושוב הוא מונה את מה שאין לו כבר: "לי מתה אמא, לי מת אבא, לי היה סבא, לי היתה סבתא". הוא הוגה את המשפט פעמים רבות, כמנסה להרכיב יש מן האין. לברוא משפחה במלים. זו דרכם של מפגרים רבים, להעמיק את בטחונותיהם על־ידי חזרה כפייתית על אותם משפטים. משום כך הם אומרים יותר מפעם אחת שלום לשכנה.

יושבי המעון רחוצים למשעי בשובם מן העבודה. כולם עובדים. עליזה פגועה עד מוות מכך שהתושבים חושבים "שפה זה בית־זונות". היא מרימה את פניה הסמוקים כלפי מעלה בחרון. "אנחנו אנשים נורמלים. אנחנו לא אפסים מבחינה שכלית." פה ושם אני מבחינה בזיק תקווה מוזר. "אולי עכשיו אמא תרצה אותי".

כי זאת לדעת, לא רק תושבי ראש־העין מאסו בהם. גם רבים מהוריהם דחו אותם. הם עצמם כולם מתפים על המאונן – שאגב יש לו קטטר ואינו מסוגל לאנוס. כאשר ראו אותו חבריו להוסטל עושה מה שעושה, צעקו עליו בקול גדול. אבל בפני, כפני זרה מבחוץ, הם מגוננים עליו. עליזה לוחשת: "אחד בשביל כולם, וכולם בשביל אחד. אנחנו לא נאשים אותו".

החוצה משם – אביבה היפה, אחת החוסות, משוטטת ברחוב הראשי, רחוב שבזי. מכונית וכה גבר מוזקן עם ביפה מאיטה ופותחת לה את הדלת. "תיכנסי, תיכנסי". אביבה מסרבת.

בשם התרבות משותף עמי יחיאל והג, וי"ר ועדת התרבות ומועצת הפועלים. ממנו אני לומדת את מקור "תסביך האשפה" של ראש־העין: "אנחנו אנשים שמחפשים קידמה. מי ישקם אותנו? מה יש למפגרים ללמוד מאיתנו? לא מספיק לנו מעון 'בני ציון' למפגרים, מוסד לעיוורים, מוסד 'מפתן'? זה אינו מקומם של המפגרים. הם צריכים ללכת לחברה שיש להם מה ללמוד ממנה. אנחנו בינוניים ומטה. זה לפי הסטטיסטיקה של משרד הרווחה."

ומה אתה חושב עליה? אני מתעניינת.

מחשבה עגומה. שאני נחות, אומר יחיאל. ועוד הוא אומר: "מנצלים את טוב ליבנו. אבא שלי עבר כל החיים בגרושים, בפרס, במחצבות. הם יודעים שאנחנו טובים. אני זוכר, כשהייתי ילד, היו זורקים לכאן גם כלבים חולים מהעיר. הם אמרו לעצמם: 'הם, הרחמנים, יטפלו'. אבי הביא פעם כלב פצוע הביתה וחבש אותו. הם זורקים לנו את מה שהם נוטשים. לא נהיה פח האשפה של אף אחד. פעם היתה אצלנו מזבלה, עליה שמר כרואי. עשן מחניק עלה ממנה ישר לפרצוף של אלה שבאו מבית הכנסת. המזבלה של פתח־תקוה. לא אשכח. הייתי ילד. התארגנו – מבוגרים, נשים וילדים – ועלינו אליו להזהיר אותו. אל תחנוק אותנו. לך מפה. אבל הוא לא עשה כלום. ואז, בשבת אחת, עלתה אליו כל ראש־העין, שרפו לו את כל המכונה. בשבת. ואז אנחנו הצעירים אמרנו: 'לעזאזל. יותר לא נהיה זבל'. אבל אנחנו לא נהיה פרימיטיביים כמו הורינו. הפעם נלך בדרך המקובלת. במכתבים וכרוזים".

וכך מתברר כי כאשר אומרים אנשי ראש־העין שלא יהיו יותר פח־אשפה, הם לא מתכוונים למטאפורה. הם ניזונים מזכרון ממשי.

בערב שבת, כ־25 במרץ 1988, נותק זרם החשמל במעון למפגרים. המערכת החשמלית המשותפת למעון ולבית הכנסת התקלקלה, והחשמלאי שהובא הצליח לשקם את זרימת החשמל לבית־הכנסת ועמד לתקן את החשמל במעון, בשעה ששמעו שכן – שאת שמו לא נכתוב כאן – לוחש: "לא צריך, ככתוב בתהילים: 'רשעים בחושך יהלכון'". ביום ראשון, 27 במרץ 1988, סרב תושב אחר בעיירה לחתום על העצומה לגירוש המפגרים. הוא התחנן על נפשו בפני: "אני אולי צריק בסוס, אבל בעל־פה, לא בעתון. אני לא רוצה להגיד כלום. שמי ייפגע, לא תהיה לי פרנסה".

ביום 27 במרץ 1988, בשעה 7.45, נזרקה אבן לעבר המעון וניפצה שם זגוגית. אירוע מס' 75 נרשם במשטרה. ביום 29 במרץ 1988 התחנן רחמים בפני דוד רוקח שלא יגרש אותו, ושהוא לעולם לא יעשה את זה עוד פעם. אבל דוד רוקח גרש אותו. למען האחרים. למחרת, ביום ה־30 במרץ 1988, התחנן בפני דוד רוקח שאוקיע אותו בעתון על שגרש את רחמים לרחוב. מקרה מצפון. כ־1 באפריל 1988 הגיע אל דוד רוקח מכתבה של פנינה שקל, העובדת הסוציאלית של רחמים. במכתב היא מביעה פליאה על הדרך בה סולק רחמים מן ההוסטל לרחוב, שכן "אין שום אפשרות למצוא לו מסגרת מהיום להיום". אמו של רחמים נעלה בפניו את הדלת ומתנגדת להכניסו פנימה.

ביום חמישי, ה־31 במרץ 1988, ניסיתי לברר אצל מהנדס המועצה של ראש־העין אלי רוני, אם לדוכני חכשר העומדים בראש חוצות העיירה יש רשיון עסק. המהנדס נזף בי באומרו כי "רשיון עסק הוא לא כל כך... חשוב פה, כמו, כבואי נגיד, מגמת ההתפתחות. יש מגמה לפנות אותם בלאו הכי".

בחג הפסח היו אנשי המריבה בראש־העין מסובין עם משפחותיהם. יצא החג – יצאה הסגנה. ב־9 באפריל בשעות הערב ברחוב שבזי פינת מלאכת שלמה הוכערו צמיג ומורן. המשטרה הגיעה, ההפגנה פוזרה.

לבסוף שאלתי את ראש המועצה כפלאפון שבמכוניתו על פי איזו תקנה מבין תקנות עסקים טעוני רישוי – 1973, נקבע שהמוסד השיקומי למפגרים הוא עסק? הוא השיב כי עסק הוא כל מה שמפרנס את בעליו. על כך אמר עו"ד משה סיון, שהוא עורך־דינו של דוד רוקח, שעסק הוא רק מה שטר הפנים פרסם ברשימת עסקים טעוני רישוי, וברשימה זו לא מופיע מוסר מסוג זה. כאשר שבתי אל הפלאפון במכוניתו של ראש המועצה הוא כבר זעם קשות: אני לא מוצאת חן בעיניו בכלל. אני חסרת מצפון. התדמית הגרועה שאצור תהרוס הכל, הוא אמר.

אכן, בכל אשמה התדמית. תדמית, תדמית, אימרי נא לי מי הם המפגרים המתגוררים בראש־העין: פטריות? קן צרעות? אשפה? אם כן, לא קור הלב, אלא התדמית.

> *"אנחנו אנשים שמחפשים קידמה. מי ישקם אותנו? מה יש למפגרים ללמוד מאיתנו? לא מספיק לנו מעון 'בני ציון', מוסד לעיוורים, מוסד 'מפתן'? זה אינו מקומם. הם צריכים ללכת לחברה שיש להם מה ללמוד ממנה. אנחנו בינוניים ומטה".*

שרית פוקס

כבישי ישראל. חור שחור

(המשך מעמוד 10)

מחררה לכיוון חיפה, הנתיב הימני הופך להיות בלתי נסבל: גם איטי, גם משובש, גם מסוכן ממש. כך עד המחלף לעפולה ולקיסריה. כמאה מטרים אחרי המחלף, הציב מישהו שלט המזהיר מפני רוח צד, אך אף שלט לא מזהיר מפני הכביש. לא מרוייק, יש תמרור. שני גבנונים שחורים בתוך משולש אדום. בלוח התמרורים זה התמרור הראשון: א־1 כביש משובש. מישהו אומר במפורש. מודה בגלוי, צועק לאור היום שהנה נפרש לגלגלי המכונית כביש משובש. אז מדוע לא מתקנים את הכביש במקום להציב תמרור? ואם כבר הציבו תמרור, מדוע לא הציבו אותו בתחילת הכביש, ליד תל אביב? הרי אין כמעט הבדל בין הכביש ליד מחלף עפולה על חוריו וסדקיו, לבין אחיו המשובש ליד רשפון, געש או נתניה. ואם כביש מספר 2 הגדול נראה כך, מה לנו כי נלין על כבישים חשובים ועמוסים פחות, שאינם תקינים?

הפורענות לא הסתיימה בחיפה. מחזות קשים נגלו בדרך לעכו ונהריה. בקריות, ליד בית חרושת "טמבור", בין שבי ציון לבוסתן הגליל, נוסעים הנהגים בסגנון סלאלום בין הבורות והסדקים. הכביש נראה כאילו ראה מכבש בפעם האחרונה עוד בטרם עזבו הבריטים את הארץ.

עצבניים ומזיעים חזרנו לתל אביב דרך הכביש הישן. המצב שם עוד יותר גרוע. ואם יאמרו לכם שזה כך מפני שבכביש הזה לא נוסעות הרבה מכוניות, אל תאמינו. כמות המכוניות העוברות בו אינה נופלת מזאת שבכביש ה"חדש". השוליים במרבית המקומות גבוהים ומסוכנים.

אביבה מץ

כל בור שווה בדיקה

אתרון כדורי מהרצליה, מומחה לצמיגים. ארבעים ושתיים שנה במקצוע. במקום לדבר על מצב הכבישים בארץ, הוא לוקח אותי לחצר.

צמיגים גדולים, צמיגים קטנים. מפוצצים, משופשפים עד היסוד, שחוקים לגמרי. במצב נורא. "כך נראים הכבישים שלנו", קובע אהרון כדורי. "ככה אפשר לחיות בכבישים? זה כמו בתערוכה. זה נורא איך הצמיגים האלה נראים. הצמיג הוא המגע הראשון של המכונית עם הכביש, הכוונה עם הבור בכביש. אני כותב אירוע תאונתי בדו"חות למשטרה, אבל בעצם רוב האירועים על הכביש נגרמים בגלל מצבם של הכבישים. כביש רע גורם לסדקים בפנימית של הצמיג, מבלי שהנהג מרגיש בכלל. האוויר יוצא לאט לאט ויכול להיות פיצוץ בצמיג או איבוד שליטה באופן פתאומי. אני הייתי ממליץ לכל נהג, ללכת לבדיקה אחרי כל בור".

זה אומר שרוב הנהגים צריכים רוב הזמן לבלות אצל מתקני הפנצ'רים למיניהם?

"לצערי כן. לפני שבוע הביאו אלי שני גלגלים לתיקון, של בחורה שנכנסה לבור והיו לה שני פנצ'רים בבת אחת. שלחתי אותה מיד למכון לבדיקת מערכת ההגה. התברר שצדקתי. חשבתי לה את הרכב ל־24 שעות. בנוסף לפנצ'רים, כל מערכת ההגה ברכב שלה התעקמה. אם היתה ממשיכה בנסיעה, היתה לה סכנה ממשית".

חיי הצמיגים אצלנו קצרים יחסית למדינות אחרות?

כדורי מגחך בקול: "בגרמניה או בצרפת, אם תופסים רכב עם צמיג לא תקני, יש למשטרה זכות להוריד אותו מיד מהכביש. אצלנו, לא רק חיי הצמיג מתקצרים בגלל הכבישים, גם חיי הרכב. אם הכבישים בארץ היו טובים, 50% מהפנצ'ריות היו נסגרות. זאת המדינה היחידה בעולם בה יש עדיין כמות כל־כך גדולה של פנצ'רי־מאכרים".

צביקה מי?

(המשך מעמוד 42)

'אלף נשיקות' ושאל אם אני יכול לנגן איתו כהופעה. כששמעתי אותו הוא הזכיר לי את חוליו, ובא לי רעיון להציע את השיר לחוליו. נוצר קשר, הצעתי לו את השיר וכנראה שהוא יבצע אותו. אחרי 17 אלבומים שעשיתי, חשבתי שכדאי שאעשה משהו אחר. גם בשמאלץ יש אתגר, ויופי".

זה לא מצב עצוב?

"נכון שמבחינת התדמית זה לא כל־כך התאים לי – שיער ארוך, רוקנרול, סינטיסייזרים – אבל מבחינה מוסיקלית זה כן התאים. הרי גדלתי על מוסיקה קלאסית. כתבתי הכל. משירי משוררים ודיסקו ושירי ילדים עד 'אלף נשיקות' – הכל".

הכל כדי למצוא עוד פלח של קהל, בכל מחיר.

"השוק בארץ נורא קטן. פרה רזה שממנה מתפרנסים הרבה אנשים. זה מה שמגעיל פה. אין לך ברירה, וכדי להתקיים אתה חייב לעשות הרבה דברים. משירי חסידים ועד שירי ילדים – כמו 'הסבון בכה מאוד' שאני גאה בו. היום שרים אותו בגני ילדים".

פיק מדבר בטון רגוע, מדקלם תשובות שחזרו כמעט בכל ראיון. הקיפוח, התהילה של פעם, מכירות התקליטים, ההצלחה, ההיסטריה. הוא גם לא משחרר אותך מבלי שתיקח איתך הביתה תיק ובו כל הישגיו בעבר. כולל ספר במתכונת אלבום בשם "צביקה פיק – מלאך או שטן". תחילת שנות השמונים כשהעתיד עוד נראה וורד. סיפור של כוכב שגמר לכבוש את הארץ ועכשיו אמריקה רק מחכה שיגיע גם אליה. צביקה פיק בדרך. דוגמה מתוך האפוס:

"סיפורה של ב.ר. (17) מרמת אביב. באחד מלילות חודש מאי שעבר, כמה דקות לאחר חצות, נעורו מירית וצביקה פיק מצילצול טלפון רועם. במחשבה ראשונה החליטו השניים לא לענות לקריאה הטלפונית. אחרי הכל אין זו שעה מקובלת לשיחות טלפון. אבל הצלצול הצורמני התמשך דקות ארוכות. מישהו מעברו השני של הקו החליט לשוחח עם בני הבית. ויהי מה, למרות השעה המאוחרת והבלתי מקובלת. צביקה פיק הרים את אפרכסת מכשיר הטלפון.

"מדבר צביקה פיק".

צביקה פיק חש בנשימותיו הנרגשות של הגבר מעברו השני של הקו. הקול היה נסער מאוד. אלפי מחשבות התרוצצו בראשו של האמן המנומנם. מי הוא האלמוני? מה הוא רוצה? מה הביא אותו להתקשר בשעה מאוחרת כל כך, האם מדובר במשוגע? ברגע הראשון החליט צביקה פיק לנתק את השיחה, אבל הגבר הקדימו. "אני מצטער שהשעה כל כל מאוחרת... אני יודע שזה לא מקובל, אבל אתה חייב לעשות לנו טובה. בבקשה אל תסגור. זה עניין של חיים ומוות". מה שיכנע לבסוף את צביקה פיק לא לנתק את השיחה אף הוא אינו יודע. הקול הנרגש והמתוח נשמע לו כנה ואמיתי. "מדובר בבת שלנו. היא מסתגרת בחדרה ומאיימת לקפוץ למטה. זו קומה שביעית. אנחנו מנסים לשכנע אותה כבר שעה וחצי. אתה חייב לבוא ולשכנע אותה. אני מתחנן".

עד כאן קטע מהספר "מלאך או שטן". הצעירה? אפשר להרגע, היא בחיים. פיק עצמו לא אוהב במיוחד את הספר למרות שהיה שותף פעיל בהכנתו ותרם לו ציטוטים מדבריו ומחשבותיו על נושאים כבדי־משקל כמו הבעייה הפלשתינית, מנחם בגין ועוד. בתקופה מסויימת הוא הצטרף לתנועת החירות, החליף את הפייטים ונעלי העקב בחליפה ועניבה, קיבל משרד מרווח משם ניסה להרים את הגדה הימנית בנוף הבידור המקומי. גם שם היו כמה שערוריות. פיק מיהר להצביע על אמנים כמו שייקה לוי מהגשש, דן אלמגור, שייקה אופיר ז"ל, רודו דותן, דן כנר ועוד כעל תומכי הליכוד. אלה התנערו מהתווית. גם היום פיק טוען שהם הודו מפניו שהם אמנם תומכים בליכוד.

אחרי שנתיים בפוליטיקה החליט שנמאס לו. "חשבתי שאני קרוב אליהם מבחינה פוליטית, המצב היה חמור והציעו לי להצטרף. החלטתי לנסות לתרום לתנועת החירות בשטח שאני מבין בו, אמנים, הייתי בועדת הנוער ובהנהלת חטיבת האקדמאים. אבל די מהר התברר לי שאני לא מתאים לזה".

איפה אתה היום, ימין או שמאל?

"לא אומר. היום מצלצלים אלי מהימין מהשמאל כי לא יודעים איפה אני. אני לא הולך לשום הפגנה. אני חושב שזה מטופש ולא מוסיף כלום. אמנים רבים שמופיעים בהפגנות אפילו לא יודעים על מה הם מפגינים".

איך היו היחסים בינך לבין יצחק שמיר?

"היו יחסים של חבר בתנועה ויו"ר. נפגשנו הרבה פעמים. קטונתי מלשפוט אותו. כמו כולם, גם הוא חושב על הקריירה שלו".

היית נאיבי?

"מאוד. חשבתי שבפוליטיקה צמח דור אחר שמעניינים אותו הבטחון והכלכלה. אבל כולם שם רודפים אחרי חיי פאר. מסעדות, נסיעות, אקשן".

כלומר, חיי הפוליטיקאים דומים לחייו של כוכב רוק?

"ממש. זה עשה לי שוק. הם באמת חיים כמו סופר סטאר"ס. תוג הסילון. כמו מייקל ג'קסון ודייויד בואי. לימוזינות, מלונות פאר, ארוחות, נוסעים ונוסעים".

פיק בימים ההם. אז התחוללה סביבו מאניה מקומית.

פיק נטש את הפוליטיקה, אבל רק באופן זמני. בעוד 15 שנה הוא מבטיח לחזור בגדול, מתכנן להתסער על מושב בכנסת. יהיה נחמד לראות אותו ליד שפירא או פורוש.

גם היום, הוא אומר, עדיין קשה לו לרדת לרחוב. המונים מתנפלים עליו בדיוק כמו על ירדנה ארזי. מכל הגילים, מכל השכבות. הוא מזכיר שזכה לדירוג גבוה במיוחד כמישאלים בהם נשאלו נשים על מי הן חולמות חלומות אירוטיים. אליל־מין. אז זה החמיא לו מאוד. עכשיו, נדמה, יש לו תחליפים.

אולי היה עדיף שתתרכז בהלחנה?

"לא, אני חייב להיות גם פרפורמר. מבצע".

קל מאוד לרדת על פיק. נדמה שהוא עדיין שבוי בחלום שכל השאר התעוררו ממנו מזמן, וזה קצת עצוב. נשמע קצת ארכיוני, אפילו פתטי. חוץ מאשר להלחין, הוא אוהב לחיות על מגרשי כדורגל. במהלך הראיון מזמינים אותו להשתתף במשחק אי שם בדרום. "אבי כהן יהיה, עודך מכנס יהיה? יופי. אני אוהב לשחק איתו. תסדר לי מטוס ואני בא אחרי ההופעה שלי בצעדת רמלה", הוא מתלהב. בחצות וחצי הוא נכנס לוולבו, מניע, נוסע. הלילה שקט מאוד. אין מעריצות שממתינות ברחוב.

אז איפה את היום, מרי לו?

אבי מורגנשטרן

יגאל לב

הים שיצא מדעתו

רק לאחר שכלאו את דוד, הידיד שהצטרף להפלגה בתא הקטן של הספינה, קושרים אותו היטב כדי שלא יקפוץ לגלים הסוערים, הניח אורי לפחד להכות בו כמו רוח הסערה שהקיפה את הים במחול שדים של ענני־מים מלוחים מצליפים. רוח שמכה במהירות של כ־50 קשר. ערפל סמיך הסוגר על כל אלה, עד שאורי חש שהוא מגשש מתוך כטנו של לוויתן. סערה בים התיכון, סמוך לחוף נתניה. אחת מאותן סערות, המטביעות אניות, מכסות את החוף כגל של שברי עצים, ארגזים, סמרטוטים שעקרה מאי־שם.

על הסיפון עמד משה, כאילו הוא חלק מהסערה. כשלוות נפש שגרמה לו לאורי, לחוש את עצמו חלש, נפחד ומבוהל. משה הדייג. משה שלמד איתו יחד בעממי, ובגלל הרומן שניהל עם הים לא המשיך לתיכון, ועכשיו ידידיו, שלמדו יחד בעממי הם חשאים, מרצים באוניברסיטה, ומדי פעם באים לקפה שלו, הנטוע לחוף הים בין הרצליה לנתניה. לאכול דגיים, לתפוס שלווה על המרפסת המשקיפה אל הים. לנשום את האוויר המלוח, את ריח הדגים הטריים, את צחנת האצות ולחוש, כי לכל הרוחות למרות שחייהם עברו עליהם במירוץ לקריירה בסופו של דבר כאן בחוף הם יכולים להודות כי בזבזו אותם לשווא.

אורי למד עם משה הדייג בעממי. חייכן, שיער מתולתל פנים עגולות, יש בן שלווה נפשית שאורי לא מצא כאף אחר מידידיו. בן עשר כבר היה יורד לים, חכה בידו. שיחות עניינו אותו כל עוד התנהלו אודות דגים. משה יכול לחשוב רק על דגים, לדבר רק על דגים. "אתה יודע אורי, אני יושב בכתה וחושב עכשיו למה הלוקסים הצליחו להתחמק מעבר לסלע האדום. למה כשפרשתי את הרשת על יד 'כיף השחפים' הם קרעו אותה והסתלקו. איך להצליח ולהעמיד להם מלכודת. כך שנתפוס אותם". אורי התבונן בידידו החייכן והבחין בכושר ריכוז נדיר השמור לגאונים בלבד. אם היה משקיע את האנרגיה הזאת בלימודים בלי ספק היה הופך למדען בעל שם עולמי. אבל משה אוהב את הים.

עכשיו כשאורי עולה על הסיפון בהרגשה שהלילה הארוך לא יסתיים לעולם, והוא שואל את עצמו למה לכל הרוחות התפתה לעלות על ספינתו של הדייג, איננו יכול לשכוח שהאיש שחייו הפכו סמל של דייג איננו אוהב דגים. באחד הימים כשישב על מרפסת המסעדה שלו, אוכל לתיאבון דג מושט, אמר משה "אף פעם לא אהבתי דגים. אני רואה בהם רק כסף או טעם מיוחד במינו. טעם עסיסי. אני אוהב את הדגים רק כשהם מאבדים את הריח האופייני להם. אורי שינו. לא הייתי בחיים יכול להיות דייג אם הייתי אוהב דגים. אתה מטיל על הסיפון דג ששוקל עשרים קילו הוא מתבונן בך בעין ענקית, אנושית. משמיע קול גניחה, כמעט כקולו של תינוק. אם הייתי אוהב דגים הייתי משליך אותו חזרה לים".

לילה מטורף כזה לא עבר אורי מימיו. היתה לו הרגשה שהוא שוקע בתוך עיסה צמיגה מסחררת עוטפת ויונקת אותו מטה מטה לתוך המים הקודרים. החרדות של איש יבשה. הפחד מהמים השחורים, מהשמים בלי כוכב. מההרגשה שעוד מעט נחיריו, פיו, יתמלאו מים, גרמו לו קוצר נשימה. אם לא היה מתבייש היה צועק. אורי מצא בתוכו את שרידי חוש ההומור כדי לצחוק על עצמו ועל המלכודת שנכנס לתוכה, נס מחמת השלווה האפורה של חייו. מבקש לצאת להפלגה לילית עם ידידו הדייג.

אלמלא התבייש אורי, היה צורח ומנסה לקפוץ אל המים השחורים. הסיפון נראה בלתי בטוח. אי קטן המגשש את דרכו בלב הסערה, לקברניט שלו אין אפילו מצפן. ויש בו עיקשות האומרת שספינה חייבים להחזיר לנמל שלה. כלומר לנמל יפו ולא להפקיר אותה לגלי החוף. העיקשות נראתה לאורי מטורפת. הוא היה בוחר שהספינה תעלה על החוף. לא חשוב איפה. העיקר שימלטו את נפשם. אבל, ידידו נטע את רגליו המוצקות על הסיפון, לופת את ההגה ומנווט את הספינה במים שיצאו מדעתם, כאילו יודע לאן פניו מועדות.

ככה זה כשאתה רוצה לתפוס שלווה. אורי צילצל אל משה הדייג. מזה כמה שנים נטש משה את הים, ועלה לחוף. פתח את מסעדת הדגים המפורסמת שלו. "הוציאו שם רע לדייגים. היום אתה תופס נרקומן והוא אומר לך שהוא דייג. פעם היית יוצא עם סירה, זורק רשת והולך לישון. היום אתה יכול להיות בטוח שמישהו יקרע אותה ויגנוב לך את הדגים".

עלה לחוף ולמד להתקין את הדגים הטעימים שלו, שהוציאו את שמה של המסעדה לתהילה עד שאנשים באים ממרחקים לסעוד בה. בסופו של דבר אדם צריך לפרנס אשה וילדים. הצרה היא שהעולם הבטוח והשקט שעל החוף חולל כמה שינויים בגופו. השמין. חיין נראו בטוחים מדי, מסודרים מדי. הנער הרזה, הרעב וההפתקן הפך לבעל מסעדה שליו וחייכן. לכן, כאשר היה רוצה לתפוס ראש יצא לים.

לפעמים היה נעלם לימים תמימים. פורש רשתות בחוף פלמ"חים או יורד דרומה לעבר עזה. ישן בספינה מעמיד מלכודות שבקציהם מצוף צהוב המסמן מתי נלכד הדג. נטע רשתות בעלות חורים גדולים כדי ללכוד רק את הדגים הגדולים במיוחד. כשצילצל לאורי ושאל "מה העניינים", הציע לו כתרופה לילה של דיג. לך תדע שלילה שקט יכול להפוך לבית משוגעים, ואורי, ששכח להקיא מרוב פחד, והפסיק לקלל את הרגע שבו דרכו רגליו על הספינה הארורה, התמלא רק בתחושה אחת: פחד. פחד כזה לא ידע אורי מימיו. הרגשת אימאונים.

נאחזים בכוח בסיפון, צועקים זה באוזניו של זה כמי שתוקע באוזני משהה חירשת, שאל משה את אורי אם גליה דואגת. "היא משתגעת מדאגה. היא יודעת שאני בלילה על החוף. אני חושב שתחכה לי בנמל של יפו". אורי משך בטחון מהעובדה שגליה תחכה על החוף. כבטחון של דייג היודע שאי־שם מחכה לו מישהי. בלילה הארוך הזה ניהל שיחות רבות עם גליה ועם רינה וניר.

משה הדייג בטוח שאשתו ישנה בשקט. אורי לא האמין. "אני בטוח שאפילו הרוח הפראית הזאת לא מפריעה לה. היא קשרה את החלון בחבל והיא תקום עוד מעט להתבונן אל הים". הרעיון שאשתו של משה לא תחכה על החוף הטריד את אורי ולא את משה. או אולי הוא מעמיד פנים. אולי הוא רוצה שתחכה על החוף, ורק מכין את עצמו לאכזבה.

על החוף המתינו בעיניים ארומות ליקיריהם. עמדו על הרציף מוצלף הרוח. משה הדייג ניווט את ספינתו הישר פנימה. ירד, קשר את הספינה, פירק את ארגזי הדגים ולא התבונן אפילו על האנשים הממתינים אצל החוף. אורי פגש את גליה, הספן העלוב שלה היה רטוב מוצלף רוח, מבוהל, וזקוק כל כך לחיבוקה החם ולבטחון שהיא המתינה לו עם טרמוס קפה חם וחררות לוהטות יותר מכל משקה צורב.

"קפצתי בבוקר השכם לבית של משה הדייג", סיפרה גליה כגמיעה אותו קפה רותח מכוס פלסטיק לבן, "דפקתי בדלת. אשתו לא ענתה. דפקתי רגע ארוך. פתחה. לא מבינה מה הרעש. מבעד לחלון ראינו את הסופה שהשליכה קורות אל החוף. אמרתי לה שמשה יתר איתך בים. היא חייכה אלי במין בטחון השמור כנראה לנשות הדייגים. ורק אז כאשר ראיתי את החיוך שלה נרגעתי. אגב, היא נשארה בבית. הכינה לו ארוחה טובה. אמרה לי שרק ברומנים נשים מחכות על החוף. אשתו של דייג מחכה לו בבית עם ארוחה חמה...".

שבועיים לאחר־מכן כשהדייג הפך לבריוה את הסיפור על אשתו שישנה בלילה הסערה, הבין אורי כי בעצם הוא ציפה באותו לילה סוער, ציפה עד כלות שאשתו תמתין לו בחוף.

אז מה יהיה

שנת ה־41 לישראל – לא קלה

במועד המיועד לבחירות לא ניכרים זעזועים או שינויים מיוחדים... ניתן לפרש זאת בשני אופנים: א. הממשלה הנוכחית תמשיך לתפקד מעבר למועד שנקבע לה; ב. הממשלה הבאה תהיה דומה בהרכבה לנוכחית.

אחת התופעות המדהימות שהאסטרולוג נתקל בהן תכופות היא ההקבלה המוזרה בין תכונות אופי ואישיות כפי שהן מצטיירות במפת לידתו של אדם – לבין נסיבת חייו האובייקטיבית שלכאורה אין לו כל שליטה עליהן.

אם, לדוגמה, יופיעו במפה סימני אלימות ואגרסיה – נמצא שהאיש היה מוכה או דחוי בילדותו; אם נבחין במפה בסימני חלות וחוסר תושיה – יתברר שלפנינו ילד שמנת מפונק, שמעלם לא נדרש להתמודד עם מציאות או לוותר על סיפוקים. באופן מוזר ביותר, תכונות אופיו של אדם ונסיבות חייו האובייקטיביות שלובות זו בזו ומזינות זו את זו: הן מטביעות חותמן על אופיו של הילד, והוא מנציח אותן, אינו מאפשר להן להשתנות, ובמובן זה – קובע את עתידו בוודאות שנראית כגורלית.

במובנים רבים ניתן להתייחס למפה של מדינה כאל של אדם בודד. כל עם היושב במדינתו ניחן בתכונות טיפוסיות ובמזג מיוחד לו: כל עם נולד בנסיבות מסויימות וחייב להתמודד עם קשיים ובעיות – תולדה של המרחב הגאוגרפי, הטופוגראפי והחברתי שהוא מצוי בו. כל עם נוטה להקפיא את נסיבות חייו האובייקטיביות לתקופות ממושכות, בגלל עצם אופיו וגישתו לחיים. מדינת ישראל אינה יוצאת מכלל זה.

במפת המדינה מסתמנות שתי תכונות בולטות המקשות עליה לפרוץ ממעגל בעיותיה: א. התמכרות לאידאולוגיות קיצוניות ובדלניות; ב. נטייה לתוקפנות מוסווית, המוזנת ע"י מניעים מוסריים או אידאולוגיים. שתי תכונות אלה יוצרות צירוף מסוכן ואלים, התואם בצורה מוזרה את נסיבות היוולדה האלימות של ישראל הצעירה ואת הנוף האנושי העויין שבתוכו עליה להתקיים.

אורנוס – המקורי, האינדיווידואליסטי, הקיצוני והפרוע שבכוכבים – ממוקם במפת ישראל במיגזר המייצג אידאולוגיות ודרכי חשיבה. הוא מעניק לנו, מחד גיסא, את האינטליגנציה, התושיה וכושר ההמצאה – כלומר מייצג את הגניוס היהודי במיטבו; אך מאידך, בקיצוניותו הוא מטפח בנו דבקות פנאטית ברעיון האחד, ה"נכון", ה"צודק" וה"אמיתי", שאם נתפשר עליו כהוא זה – "נאבד"!

אנשים פרטיים, שבמפת לידתם ממוקם אורנוס במיגזר האידאולוגי, הם, במקרה הטוב, טיפוסים מבריקים, יצירתיים, ראשונים בתחום זה או אחר (הציירים פול גוגן וג'ורג' סרה, סופרים מקוריים כז'ול וורן, אוסקר ויילד ועוד) ובמקרה הגרוע – טיפוסים פנאטיים ונוקשים המכורים לרעיון כלשהו ובקיצוניותם הורסים את עצמם ואת סביבתם (ג'ים ג'ונס שגרם להתאבדות המונית, מקיאוולי, רומל ועוד).

לגבי מדינה המורכבת מפרטים רבים ועל כן אינה חושבת "בראש אחד", קיימת, כמובן, התופעה של ריבוי אידאולוגיות. והתחפרות בהן, שהיא כדרך־כלל הרת אסון. כל קבוצה הופכת את האידאולוגיה ה"אחת והיחידה" שלה לתנאי קיומי; רוצה לומר: אם לא תתממש הגישה הבסיסית שלי – נאבד כולנו. מכאן שהמאבק נגד האידאולוגיות האחרות, ה"שקריות", נהפך למאבק של חיים ומוות. אפילו הפציפיסט הישראלי הוא פציפיסט מיליטנטי המפתח התנגדות שגובלת בשנאה כנגד זרמים החושבים אחרת. הנטייה התוקפנית הבולטת כל כך במפת המדינה, מעניקה צביון אלים למאבק הכוחות המתרחש בה ומחריפה אותו.

מכאן יוצא שמדינה צעירה, אינטליגנטית ודינאמית כופה על עצמה שיתוק – תוצאה של כוחות פנימיים המנטרלים זה את זה; ושיתוק מונע התקדמות ומונע פתרון בעיות בכל תחומי חיינו, כולל כלכלה ובטחון. שיתוק מנציח נסיבות ומעניק להן נופך של גורליות.

אנו מצפים מההנהגה שלנו שתוציא אותנו מתבוך. במפת המדינה מצטיירת הנהגה חזקה לכאורה, אך גם חרדה לפופולריות שלה ושומרת בקנאות על מעמדה – ולכן כפותה ובעלת כושר תיפקוד מוגבל. נוצר הרושם כאילו עוצמתה פורצת לפרקים ב"התקפות" של פעילות מבריקה ויעילה, כאשר בין פעילות לפעילות היא קופאת על שמריה. למעשה, אופי ההנהגה שלנו הוא תולדה טבעית והכרחית של אופי העם: היא משקפת את אותו "תיקו", אותו שיתוק מנטרל ששורר בעם. הממשלות שלנו פועלות ביעילות כאשר העם מתאחד סביב רעיון אחד – כדרך־כלל רעיון ההישרדות הפיזית בשעת מלחמה. יתר הזמן הן מנוטרלות על ידי אידאולוגיות סותרות של המפלגות הקואליציוניות או האופוזיציוניות למיניהן. אחרי הכל, כל עם זוכה להנהגה שהוא ראוי לה ומשקפת את אופיו הלאומי.

האופי הלאומי שלנו שופך אור על עובדה עגומה נוספת, המצטיירת גם היא מתוך ההורוסקופ: אין פתרון לבעייתנו, לפחות לא בטווח הנראה לעין. גם אם נפתור את בעיותינו הכלכליות (בעתיד הרחוק יותר, בעקבות גילוי נפט או מחצבים בעלי ערך) וגם אם נגיע לידי דו־קיום בשלום עם שכנינו (בתוך שנתיים־שלוש, בעקבות הסכם הדדי או לקראת אמצע שנות התשעים בעקבות סכנת קיום משותפת שתאלץ אותנו לשתף פעולה) – הבעיה שתמשיך להתקיים ולהטריד היא חוסר היכולת שלנו להסתדר עם עצמנו; מקרה קלאסי של אופי המנציח נסיבות ונהפך לגורל.

•

בינתיים צפויה לנו שנה לא קלה. המתיחות בשטחים לא תחלוף (אם כי ייתכנו הפוגות יחסיות קצרות). לקראת הקיץ היא אף תיגבר. מבחינה כלכלית צפוייה הידרדרות והאטה במשק. ההוצאות גדלות ויתכן שכסף שהובטח לנו או שציפינו לקבלו – לא יגיע. תיתכן הטלת מסים נוספים. זעזוע קשה במיוחד צפוי במוסדות סיעודיים. מערכת הבריאות תוסיף להידרדר, הפנסיות יישחקו, בעיות החקלאות יחריפו – אם מפאת קשיי שיווק ואם בגלל מחסור

בפועלים. תיתכן האטה בענף הבנייה. ההסתדרות תצא למאבק פעיל.

נושאים דתיים שוב יעלו בכנסת ותתקיים פעילות קדחתנית של המפלגות הדתיות מאחורי הקלעים לקראת הבחירות.

אשר לבחירות עצמן – המצב האסטרולוגי לפי שעה עדיין מעורפל: במועד המיועד לבחירות – לא ניכרים זעזועים או שינויים מיוחדים במפות השרים המצויות בידינו. ניתן לפרש זאת בשני אופנים: א. הממשלה הנוכחית תמשיך לתפקד מעבר למועד שנקבע לה; ב. הממשלה הבאה תהיה דומה בהרכבה לנוכחית.

מכל מקום, אם ההתמודדות תהיה בין פרס לשמיר – סיכויי פרס עולים במעט על אלה של יריבו. אם אדם אחר יוביל את הליכוד לבחירות – לא ניתן לחזות את סיכוייו עד שנדע מי האיש.

שינויים מרחיקי לכת מופיעים במפותיהם של שרים וחברי כנסת רבים בשנת 1992 דווקא. זאת תהיה שנה חשובה שתצויין ע"י מהפך שלטוני בפרט וארועים הרי גורל במדינה בכלל.

בינתיים, במהלך שנה זו, יחריפו הבעיות הקיימות. המפה "ספוגה" אלימות. יוזמת שולץ לא תניב פרי בשלב זה, אם כי קיימת אפשרות ריאלית שהיא תכשיר את הקרקע ליוזמה אחרת או תחזור למימוש בשלב מאוחר יותר ובחסות מימשל אמריקני אחר.

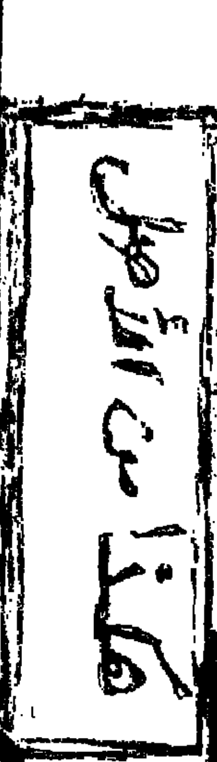
על כל פנים, אנו נמצאים בתחילת תהליך שינוי ממושך שבסיומו (בעוד 5־4 שנים) – נעמוד מול מציאות פוליטית וחברתית חדשה.

תחזית לבני מזל שור:

לכל אדם הורוסקופ, אופי ועתיד שונה, על כן לא ניתן לספק תחזית לכל בני המזל. אך אלה מביניכם שנולדו בין ה־1 במאי ל־4 בו – יכולים במהלך השנה הקרובה לצפות לשינוי מהותי או התמודדות רצינית. אלה שלגביהם השינוי יהיה כרוך בקושי או בבעיה מסויימת, כדאי שידעו שלטווח הרחוק העניינים עשויים להסתדר לטובתם.

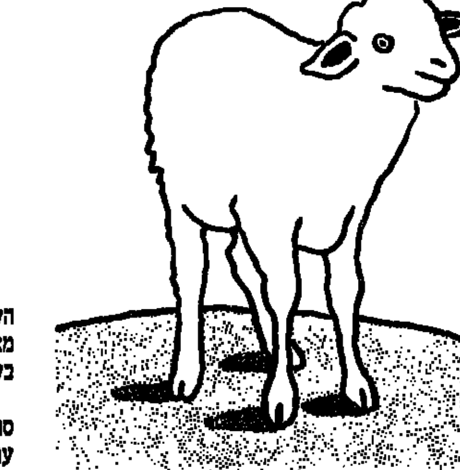
כמובן, לכל השוורים ילידי 7־1926, 1949 ואפריל 1950 מצפה מהפך, אם בתחום העבודה, מקום המגורים או בכל תחום אחר. אין להתנגד לשינוי המתבקש. זהו זמן מתאים להתנער מגורמים מעיקים בחייכם ולפתוח דף חדש.

רות אלי

הורוסקופ

מזל טלה

בני השבוע הנוכחי הם בני סוף מזל טלה, בני המזל שבקרב הטלאים. הכשרוניים והמוכשרים שבהם. ככל בני הטלה, גם אלה פתוחים, חברותיים, גלויים וישירים. להם אין בעיה ליצור קשר, אפילו עם זר ברחוב, ודאי שלא לנהל שיחה עמו. ולא צריך לנחש על מה. כי הנושא האהוב ביותר על הטלה הוא — הוא עצמו. תכניותיו, הצלחותיו, אהבותיו ותסכוליו.

זה מזל נמרץ מאוד, בעל יוזמה ולהט עשיה. התחלת פרוייקטים או פתיחה בעיסוק מקצועי כלשהו, הם בשבילו חגיגה, בעיקר משום שהוא אוהב התחלות. וזה נכון בכל תחומי החיים, גם משום שהוא פועל מתוך להט עשיה משכר עד כדי שכחה עצמית. וכמה שהוא אוהב זאת. משלקח על עצמו אחריות כלשהי – יבצעה במהירות שיא, ודאי שמהר יותר מהמזלות האחרים.

בן השבוע הנוכחי אוהב לקחת סיכונים, הוא המהמר שבבני הטלה. וזה, בדרך כלל, פועל יוצא של הצלחותיו וזכיותיו בעבר. הוא מאמין בעצמו ובמזל, אמונה ילדותית משהו. "כל אשר יעשה – יצליח", הוא אומר על עצמו, ונכנס לפעמים עם ראש בקיר, לפרוייקטים מקצועיים או להרפתקאות בתחומי החיים האחרים. התעוזה שלו כוללת סיכונים פיסיים כמו פיננסים. הוא, למשל, מסוגל לטוס עם אופנוע על צוק סלע תלול בביטחה כזו, כאילו הוא נוהג באוטוסטרדה תלת־מסלולית. כך גם לא יהסס לשים את כל כספו על עסק שנראה לו מבטיח. לפעמים הוא מפסיד, כמו כל מהמר, אבל יתרונו – שהוא מתאושש במהירות מנפילות כאלו. לעומת זאת, הוא יכול לצבור לזכותו מספר לא מבוטל של הישגים שכל כולם באו לו מהתעוזה ומלקיחת הסיכונים.

זה האופטימי שבבני הטלה, שלהם מידה לא מבוטלת מתערובת כימית־פסיכולוגית זו, שמסייעת להם להתגבר על מכשולים ולהגיע למטרה הנכספת.

חסרונו: חוסר הסבלנות, מהירות החימה ומענה הלשון שלפעמים לוקה בחוסר מחשבה תחילה. מה שמקבה לבעליו כמה וכמה נוטרי טינה שאינם שוכחים לו את ההערה, שלגביו היא חסרת חשיבות לחלוטין וכבר שכח אותה מזמן. מה לעשות, הוא טוב לב ביסודו, ולא מתכוון לרע. אבל האימפולסיביות הזו... קורס בסיסי בדיפלומטיה צריך להיות קורס חובה לבני השבוע הזה.

בני השבוע הזה הם המהמרים שבבני הטלה, אוהבים לקחת סיכונים. וגם האופטימיים שביניהם. השנה מפנקת אותם

כך ביחסיו האישיים וכך באהבה: הוא נוטה להתפרצויות ואפילו שש אלי קרב. כי רק בהתרגשות הזו של מלחמה־שלום, קרב־פיוס, הוא מרגיש שהקשר קיים, חי ונושם.

השנה הנוכחית מפנקת את בני הטלה. בעצם, ממשיכה לפנק אותם. כי התהליך החל לפני שנה ועתה, אולי, הם קוצרים את פירות הצלחותיהם.

זו תהיה שנה של ביסוס המעמד המקצועי. העבודה תעשה בקלות ואפילו כלאחר יד. לא ידרש מאמץ מיוחד ולא צפויים חיכוכים עם עמיתים או בעלי סמכות בעבודה.

כל זאת, להוציא את החודשים סוף אוגוסט עד סוף נובמבר, בהם יתקשו בני הטלה לבצע את עבודתם. אלה חודשים מועדים לתאונות ופגיעות, ויהיה עליהם להיזהר מסכנות. אולי המצב הבטחוני יהיה רגיש והם יאלצו להיות במרכז האירועים. זו גם תקופה רגישה בקשרים האישיים כאשר קיימת נטיה להתפרצויות ומריבות. אפילו אלימות.

גם מבחינה בריאותית חודשים אלה רגישים במיוחד, וקיימת סכנה לתאונות בבית או בעבודה, ולפגיעות ממכשירים חדים או כבדים. עצירה תהיה גם בתחום המקצועי ואולי אפילו הפסדי יוקרה. אך מרצמבר ואילך יוכלו בני הטלה להסתער על החיים במשנה מרץ ולהדביק את הפיגורים. ממועד זה והלאה יוכלו גם לקחת סיכונים. הסכנות שארבו להם בדרך – חולפות.

בתחום הפיננסי צפוי שיפור ניכר לעומת השנים שעברו, במיוחד עד סוף אוגוסט. שותפויות עסקיות תעלנה יפה וכל פרוייקט שיתחיל בתקופה זו – יצלח בידיהם. זהירות נדרשת רק בחודש יוני, ובמיוחד בשבוע הראשון של חודש זה. בתקופה זו התקשורת עם אנשים לא תהיה כל כך טובה, ההיכרויות תהיינה מאכזבות וסכסוכים עלולים לשבש תכניות ארוכות טווח. בשבוע זה הכל בעצם ישתבש. אבל מסוף החודש ואילך – ההזדמנויות לעשיית כספים יבואו בשפע.

ואם מדברים על תעוזה כתכונה דומיננטית של בני השבוע הזה – כדאי להם לחעיז. ואם מדברים על כך שיש להם מזל – ודאי וודאי שכדאי. וגם לנסות אותו בהגרלות למיניהן. משהו בטח יצא מזה.

דליה מזורי

תחזית לשבוע שבין 15 ל־21 באפריל

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
השבוע אתם מלאי קסם ומיטיבים לבטא את עצמכם, אך תצטרכו לתישמר מפני מירמה בתחום העסקים. בערבים צפויים רעיונות מקוריים. יש לכם בטחון עצמי רב, ותוכלו להגדיר עכשיו יעדים חדשים לקריירה.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
אתם שרויים עתה במצב־רוח פילוסופי ונוטים לבחון ערכים והשקפות. בשעות הערב, יהיה עליכם להימנע מוויכוחים אידאולוגיים. זה זמן טוב להדבקת פערים בקריאה ובהתכתבות. מישהו יפקיד בידיכם סוד.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
השבוע יהיה עליכם להשתמש בזהירות באשראי הניתן לכם. מן הבחינה החברתית, זו תקופה מצויינת אתם פופולאריים מאוד, והסובבים אתכם מגיבים יפה לרעיונותיכם. המשיכו לגבש תוכניות לבטחון כלכלי.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
במישור האישי אתם שקועים בעניינים הקשורים בעבר. קשרים מאחורי־הקלעים עשויים להועיל לכם השבוע, וזה גם זמן טוב לפגישות עם הממונים. עניין הקשור בקריירה יוסדר, ותוכלו לחתפנות לפגישות חברתיות.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
שיחה עם יועץ תספק לכם את התשובות להן אתם זקוקים. ידיעות שציפיתם להן מגיעות השבוע. זה זמן טוב להביע את דעותיכם. נסו לנהוג בסבלנות לגבי הישג יעדים בתחום הקריירה; מוטב לפעול במתינות.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
זה זמן טוב להיפגש עם בנקאים לגבי הלוואות, אשראי נוסף ושיפוצים בבית. בעיה הקשורה לילד עדיין עלולה להטריד אתכם, אך מלבד זאת, אתם שולטים בעניינים. כדאי ליהנות עכשיו מפעילויות שגרתיות.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
השבוע מומלץ לדון בענייני חוזים. שותפים עסוקים עכשיו בתכנון תוכניות לעתיד ומעלים מתוך הרמונית. ביחסים עם המשפחה יש לגלות התחשבות יתרה. בימים אלה מוטלת עליכם אחריות הקשורה לענייני הבית.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
זה אינו זמן לתפקד כמשקיפים מן הצד – עליכם ליטול חלק פעיל במתרחש. אתם מיטיבים להביע את עצמכם בעניינים הקשורים בעבודה. ביחסים עם שותף או בן זוג עלולה להתגלע מתיחות מסויימת.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
ענייני עבודה מעסיקים אתכם מאוד השבוע, וייתכן שלא תמצאו זמן לבילויים. עליכם להיות מאוד יסודיים ולא לפסוח על שום פרט, גם אם אתם ממהרים להשיג תוצאות. ביחסים עם־אהובים תהיה קירבה.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
ידיד המתערב בעניין הקשור בכם עלול לעצבן עכשיו. נושא הקשור לבית תובע השבוע את תשומת־לבכם, וזה זמן טוב לקבלת החלטות בתחום הזה ולקיום דיונים בהשתתפות המשפחה. אפשר לשלב השבוע עסקים עם בילויים.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
אין זה זמן מתאים לענייני עסקים, אתם מצליחים להשיג הרבה בזירה הביתית, אך בשעות הערב יהיה עליכם להיזהר מהתפרצויות. כדאי לשים השבוע דגש על עיסוקים יצירתיים ועל בילויים רומנטיים.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
בעניינים פיננסיים, אתם מיטיבים עכשיו לנתח דברים. התמקדו בדרכים לשיפור הכנסתכם. עם זאת, יהיה עליכם להיזהר מפני טיפוטים חסרי־מצפון, זה זמן טוב לביצוע שינויים בבית ולפעילות חברתית.

כ"ח בניסן תשמ"ח | גליון 360 (2) | 15 באפריל 1988
עריכה בת דורה בר

לוחץ לי

לרעי
אביך נשא מחדש ואינך יודע כיצד להציג לפני חבריך את האשה החדשה שאותה אתה מחבב מאד. (אתה מציין שאמך גרה בחו"ל ואתה נפגש עמה לעתים קרובות).
חשבתי עליך, רעי, ונסיתי לרדת לעמק הבעיה. לומר "אמא" יהיה בזה משום פגיעה באמך האמתית. לומר "אם חורגת" נשמע נורא מספורי האגדה.
להציג את האם בשמה, יגרר שאלות מצד אותם חברים, שמהן אתה מנסה להמנע. הבעיה בהחלט סבוכה, והיא בעיה שבלב. מה דעתך להתיעץ בדבר עם המבגרים הנוגעים (אבא, אשתו, אמא) ולשמע את דעתם? עשה זאת וכתב לי מחדש אם תמצא פתרון ואם לאו.

ליֶלד מהשכונה
במכתבך אתה מתאר משפחה נחמדה עם ארבעה ילדים הגרים בחדר אחד. בעיתך – אינך יכול להתרכז בשעורים, כי אחיך שהם קטנים יותר מפריעים ואלו אמא אינה בבית עד שעות אחה"צ ואינה יכולה להקל עליך.
מה דעתך לשנות את הרגלי חייך ולהכין את השעורים לאחר שאחיך הולכים לישון, או בשעות מקדמות בבקר לפני תחילת הלמודים? כיון שלשנות את התנאים אין ביכלתי, אני בטוחה שהצרך החזק שלך להצליח ולהיות תלמיד טוב יאפשר לך לקום מקדם בבקר ולעבד בשקט. עוד, תוכל להרגיל עצמך לישון בצהרים וכך לא יחסרו לך שעות שנה.
חזק ואמץ!

שרה שי

מכתבים למדור "לוחץ לי" נא שלחו לפי הכתובת: "מעריב לילדים" קרליבך 2 ת"א המדור "לוחץ לי".

גם אני הייתי ילד

מני פאר

הבדרן ומנחה הטלויזיה ("מפּוּי מני") מני פאר. נולד בקבוץ תל יצחק. עוד בגיל 3 היה נבהל למראה טרקטור או קומבין אותם דמה למפלצת רועמת ורועשת היוצאת מהמוסך בקבוץ.

מני עבר עם משפחתו לתל־אביב. באותה תקופה של סיום מלחמת העולם השניה – מספר מני – הגיע מפולין סבי, נצול השואה. הוא היה אדם דתי, שהשתיך לזרם החסידי. בגלל הכבוד שרחשו בבית לסבי החליטו הורי להשביע את רצונו שאלמד בבי"ס עממי דתי.
החלטה זו הביאה אותי לכמה וכמה

מני פאר

מצבים מביכים.
בשבתות נוהג הייתי לחתור בירקון, כאשר מעבר לגדה השניה רצו בעקבותי חברי לספסל הלמודים, עד היכן שתחום השבת התיר להם, ובקולי קולות צעקו "נגיד אותך למורה" למחרת הייתי נקרא למורה לברור השמועות שנפוצו כי מני מחלל שבת ועוד מחוץ לתחום... נוהג הייתי לקרא את שבועון הילדים "הארץ שלנו", שם פרסם באחד הגליונות לפני חג הפסח אסף אנקדוטות (בדיחות) סביב שהות בני ישראל במצרים. באחת מהן ספר כי משה רבנו היה כושי מדיני, שהנהיג את העבדים העברים למרד.
אני בתמימותי הגעתי למחרת היום לכתה, והכרזתי חגיגית כי משה רבנו היה כושי. בביה"ס פרצה סערה ולאחר שמצאו את מקור השמועה זמנו את הורי, העונש אותו קבלתי היה לעבר ולקרא במשך שנה תמימה את השבועון הדתי המצופה לילדים.

כיום קוראים שלשת בני כל אשר לבם חפץ ואני שמה על כך שהם מקדישים זמן לקריאה, ביחוד לנכח חשיפתם לטלויזיה ווידיאו.
איזה מין תלמיד היית ומה רצית להיות כשתגדל?
לא הייתי שקדן, אך הצלחתי לסים תיכון במגמה ראלית עם רמת ציונים גבוהה, פרט לספורט חמרה.
רציתי להיות טיס. כדי להגשים משאלה זו הייתי חבר במשך שש שנים במועדון התעופה. שם עברתי את כל שלבי הטיסנאות, הדאיה ושמונה שעות טיסה ב"פיפר". אך לבסוף לא התקבלתי לקורס טיס עקב מחלת הקבָּרת שלי. שרתתי בחיל האויר כמדריך גדנ"ע אויר.
– היית הבדרן של הכתה?
אפשר לאמר שכן, אך לאחר שעזבתי את ביה"ס הדתי ועברתי לתיכון "לדגמה" התחלתי לבדר אף מחוץ לביה"ס, באמצעות להקה שהקמתי עם חברים, אשר עם הזמן גדלה לממדים כמעט מקצועיים, עם הזמנות לחופעות מחוץ לתיכון. הייתי בחוג לדרמה, שהשתתפו בו אנשים מפרסמים כיום, כמו טוביה צפיר דודו טופז ועוד.
– גם אותך שלחו ההורים ללמד לנגן?
לאחר שנת הלמודים הראשונה על פסנתר נערך קונצרט סיום, בו הייתי אמור לנגן במשלש. אך בגלל חסר הכשרון המוסיקלי שלי החטאתי כל סימן את הקצב. אז נתנו לי להקיש על שני מקלות קטנים והושיבו אותי בסוף השורה השביעית.
כאשר הורי באו וראו להדהמתם את מני מוצרט הקטן שלהם בסוף עם שני המקלות המגחכים לאחר שנת למודים על פסנתר הבינו את הענין ושחררו אותי מהסיוט.
– אתה מתרגש כיום מול המצלמות?
ודאי, אי אפשר להתנסג באפן בימתי בלי להתרגש. העמידה מול קהל או אלפי צופי טלויזיה זרים והצרך שתתנהג בטבעיות מסבים אותך להתרגש אך אצלי עבדה זו גורמת שאהיה "סחבק" (חבר) של הקהל והמראינים.

דניאל סטוקלין

קולגים מפתיעים את ציפי שביט.
ציפי שביט חגגה השבוע את יום הולדתה בלונה פארק בתל־אביב בחברת בעלה וילדיה שיצאו לבילוי משפחתי פרטי, כשנודע לחבריה למקצוע גדי יגיל, דודו דותן והזמר אדם כי יום הולדתה חל באותו יום הפתיעו אותה והזמינו אותה לעלות לבמה לקול תשואות הקהל הרב שהצטופף במקום. ציפי כובדה בעוגת שוקולד וחבורת הזכל שרה לה את "יום הולדת שמח".

כוכב שביט (פרק 28) כתב וצייר אורי פינק

משתעשעים

מימי

הוסף נ

לפניכם הגדרות למלים אשר אם תוסיפו להן את האות נ' בסופן תקבלו מלה חדשה, שגם הגדרתה נתונה.
1. גשי – גוזל המשמש לטגון. 2. מפתן – יורד ים. 3. מאכל שאינו כשר לפסח – גן חיות. 4. בו גדלים הגפנים – אוּמנה מאת ביתה. 5. האזינו – בן יעקב. 6. הוקר בכבשים – עץ. 7. הגיעו מאחר – נמצא בסוף.

בין הפותרים יוגרל ספר של אבשלום קור

בשבע עינים

לפניכם 7 הגדרות למשגים אשר המלה עין או עינים בתוכם.
1. מדה כנגד מדה. 2. קנאי. 3. עוד שין אחת. 4. מעשה לקטים. 5. שיחה פנים אל פנים. 6. יש בו סכנה, עלול להזיק. 7. כשר לאבחנה מדיקת ממבט ראשון.

החסר אמצע

הרי לפניכם הגדרות למלים בנות 3 אותיות כל אחת. אם תחסירו מהן את האותיות האמצעיות תקבלו מלה חדשה, שגם הגדרתה נתונה.
ואם תצרפו לפי הסדר את כל האותיות שהוצאתם תקבלו שם של שיר.
1. שדה – כלי מאור קטן. 2. מאכל לפסח – מלת שאלה. 3. מנגינה – ישן. 4. עץ פרי המקדים לפרח – דמות מפחידה. 5. כלי תאורה – רצועה. 6. עולם – גבעה. 7. בן הכלב – נכרי שהתיהד. 8. אנכי – יבשה בלב ים.

בין הפותרים יוגרל ספר של אבשלום קור

החלף ט – ת

לפניכם הגדרות למלים אשר האות ט' נמצאת בהן. אם תחליפו את האות ט' באות ת' תקבלו מלה חדשה, שגם הגדרתה נתונה.
1. מסגרת – הוא תלוי על הקיר.
2. סודי – רם קומה.
3. לא עקרי – חסר מלח.
4. לאט – מלת גוף לנקבה.
5. כסיל – לוגם משקה.
6. סיום בשחמט – פרוסה.
7. שוגה – הולך בלי לדעת את הכוון הנכון לדרכו.

איזו מבין שלושת התמונות היא זו המשלימה את הציור?

פתרונות נא לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 תל אביב

הזוכים בפרסים בגרלת "מעריב לילדים" 26.2.88

חידת הישובים:
עידית אוהב שלום, רוכבוב 7/3 רעננה, 370 43. – זכתה בספר של אבשלום קור.
חידת בע"ח:
קרן ריוח, בקטרין 3/43, בהדים 321 59. – זכתה במשחק צבעוני.
בלי שם משפחה:
חיה יוגביץ, נבטחים, רח' ל"ה 28. – זכתה במשחק צבעוני.

הזוכים בפרסים בהגרלת "משתעשעים" ב"מעריב" לילדים מיום 4/3/88
"תשבץ המסכת": יהודה הלר, בני תלמוד התורה המאוחדים, טורונטו, קנדה
29 Redmount Road, Downsview, Ontario, Kanada Postal code M3H2A זוכה בספר של אבשלום קור.
"תחפושות של חיות": ועסה סירמוביץ, קלישר 26, פתח־תקוה 49572 – זכתה בספר "כלון נוט בא לספר לך"
"הפסיק המשוגע". חווה סילר, רח' הרצוג 222, בני־ברק 51403 – זכתה בספר של אבשלום קור.

כיף להתכתב

* יעמת פבריקנט, בת 9 וחצי, משה שרת א/71 קרית חיים מזרחית 26260. רוצה להתכתב עם בנות ובנים מגיל 8 ומעלה. תחביביה: ציור, אנגלית ועוד.
* ענת סלייפר, מושב שורשים ד.נ. משגב 20184 מעונינת להתכתב עם בנות ובנים בכתה: כ"ד'. תחביבים: קריאה, שחיה, מסיבות, גלגליות וכיף.
* אריל חלפון, בת 10, אשכול 9/6 קרית מוצקין 26397 רוצה להתכתב עם בנים ובנות בגיל: 11־9. תחביביה: נגינה, טיולים, כלים, חיות ו"פשוש".
* ניצן שבח, בן 9, פינסקר 10 חולון 58411 מעוניין להתכתב עם בנים בגיל 9־8. תחביביו: סרטים בדיוניים, מסיבות, משחקים ("מונופול"), קריאת ספרים, בעלי־חיים, טיולים וכיף.
* דנה רוזובס, בת 11, גרינבאום 8 ראשון לציון 75251. רוצה להתכתב עם בנות בגיל 10 וחצי־11. תחביביה: שחיה, זמרי פופ לועזי, אוספים: גלויות ומחקים וגלגיליות.
* עדי רפפורט, בת 11, קיבוץ משגב עם ד.נ. גליל עליון 12155. מעוניינת להתכתב עם בנות בגיל 12־11. להתכתב על הכל. תחביביה: ספרים, שחיה, טיולים, מוסיקה, ציור וטלויזיה.
* אסנת קוריס, בת 10 וחצי, מושב בלפוריה 19305. רוצה להתכתב עם בנים ובנות בגיל: 12־10. תחביבים: קריאה, ירדנה ארזי, ספורט והרבה כיף.

כל מי שרוצה להצטרף ולשלוח את כתובתו אלינו שישלח אותה אל הכתובת: "מעריב לילדים" רחוב קרליבך 2 ת"א. למדור: "כיף להתכתב".

כותבים

צפור אל צפור

עת ערב מגיע.
צפור אל צפור מצפצפת
"בואי ונחפש מקום לישון"
כך היא אומרת.
אז שתיהן פורשות כנף
ותרות ממלון למלון
עד שמוצאות הן ענף
ומחליטות עליו לישון.

מציעות הן את המטה
ומוכנות לשנה.
אך אויה מה קרה
באו לענף כל צפרי השכונה.

ליאת פרג כיתה ב'
גבעת זאב,
ירושלים